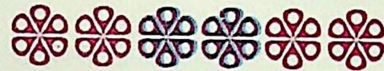
पं. दिवाकर कृत

दानचन्द्रिका

खेमराज श्रीकृष्णदास प्रकाशन - बम्बई ४.

॥ अथ दिवाकरकृतदानचन्द्रिकाप्रारंभः ॥

संस्करण : सितंबर २०१९, संवत् २०७६

मूल्य : २०० रुपये मात्र ।

मुद्रक एवं प्रकाशक:
खेमराज श्रीकृष्णदास,™
अध्यक्ष : श्रीवेंकटेश्वर प्रेस,
खेमराज श्रीकृष्णदास मार्ग,
मुंबई - ४०० ००४.

Printers & Publishers :
Khemraj Shrikrishnadass,
Prop: Shri Venkateshwar Press,
Khemraj Shrikrishnadass Marg, 7th Khetwadi,
Mumbai - 400 004.

Web Site : http://www.Khe-shri.com
Email : khemraj@vsnl.com

Printed by Sanjay Bajaj For M/s. Khemraj Shrikrishnadass, Proprietors Shri Venkateshwar Press, Mumbai - 400 004,
at their Shri Venkateshwar Press, 66 Hadapsar Industrial Estate, Pune 411 013.

अथदानचंद्रिकायाअनुक्रमणिका ।

इतिदानचंद्रिकानुक्रमणिका समाप्ता.

श्रीगणेशायनमः ॥ श्रीरमावेंकटेशाभ्यांनमः ॥ प्रणम्यमातरंगंगांभैरवंवनशंकरीम् ॥ महादे
वाख्यपितरंश्रौतस्मार्तविशारदम् ॥ १ ॥ दिवाकरेणसुधियासारमुद्धृत्यशास्त्रतः ॥ शिष्टानां
तन्यतेतुष्टचैदानसंक्षेपचंद्रिका ॥ २ ॥ तत्रपरस्वत्वोत्पत्त्यंतोद्रव्यत्यागोदानम् ॥ देवलः ॥
अर्थानामुदितेपात्रेश्रद्धयाप्रतिपादनम् ॥ दानमित्यभिनिर्दिष्टंव्याख्यानंतस्यकथ्यते ॥ तच्च
दानंत्रिधोक्तं गीतासु ॥ दातव्यमितियद्दानंदीयतेऽनुपकारिणे ॥ देशेकालेचपात्रेचतद्दानंसा
त्त्विकंस्मृतम् ॥ यत्तुप्रत्युपकारार्थंफलमुद्दिश्यवापुनः ॥ दीयतेचपरिक्लिष्टंतद्राजसमुदाहृत
म् ॥ अदेशकालेयद्दानमपात्रेभ्यश्चदीयते ॥ असत्कृतमवज्ञातंतत्तामसमुदाहृतम् ॥ ॥
गारुडे ॥ अर्हतेयत्सुवर्णादिदानंतत्कायिकंस्मृतम् ॥ तुलादानादि ॥ आर्तानामभयंदद्मी
त्येतद्विवाचिकंस्मृतम् ॥ विद्यामादाययज्जप्यंतद्दानंमानसंद्विजाः ॥ इति ॥ ॥ अथपात्र
म् ॥ ॥ याज्ञवल्क्यः ॥ नविद्ययाकेवलयातपसावापिपात्रता ॥ यत्रदानमिमेचोभेतद्धिपा
त्रंप्रचक्षते इति ॥ भविष्ये ॥ किंचिद्वेदमयंपात्रंकिंचित्पात्रंतपोमयम् ॥ पात्राणामुत्तमं
पात्रंशूद्रान्नंयस्यनोदरे इति ॥ व्यासः ॥ प्रथमंतुगुरोर्दानंदत्वाश्रेष्ठमनुक्रमात् ॥ ततोऽन्ये
षांचविप्राणांदद्यात्पात्रानुसारतः ॥ इति ॥ भविष्यपुराणे ॥ सन्निधानस्थितान्विप्रान्दौहित्रंवि

ट्पतिंतथा ॥ भागिनेयंविशेषेणतथाबंधून्गृहागतान् ॥ नातिक्रमेन्नरस्त्वेतान्सुमूर्खानपिगो
पते ॥ अतिक्रम्यमहारौद्रंरौरवंनरकंव्रजेत् ॥ दक्षः ॥ सममब्राह्मणेदानंद्विगुणंब्राह्मणब्रुवे ॥ स
हस्रगुणमाचार्येत्वनंतंवेदपारगे ॥ अब्राह्मणलक्षणमाह व्यासः ॥ ब्रह्मबीजसमुत्पन्नोमंत्रसंस्का
रवर्जितः ॥ जातिमात्रोपजीवीचभवेदब्राह्मणःसतु ॥ ब्राह्मणब्रुवलक्षणमाहतत्रैव ॥ गर्भाधाना
दिभिर्युक्तस्तथोपनयनेनच ॥ ॥ नकर्मविन्नचाधीतः सभवेद्ब्राह्मणब्रुवः ॥ ॥ अथद्रव्यावि
भागः ॥ शिवधर्मे ॥ तस्मात्त्रिभागंवित्तस्यजीवनायप्रकल्पयेत् ॥ भागद्वयंतुधर्मार्थमनि
त्यंजीवितंयतः ॥ वित्तस्यभागपंचकंकृत्वा भागद्वयंजीवनार्थंभागत्रयंदानार्थमितिहेमाद्रिः ॥
अथाग्राह्यदानानि ॥ ॥ स्कांदे ॥ अजिनंमृतशय्यांचमेषींचोभयतोमुखीम् ॥ कुरुक्षेत्रेचगृ
ह्णानोनभूयः पुरुषोभवेत् ॥ मनुः ॥ हिरण्यंभूमिमश्वंगामन्नंवासास्तिलान्घृतम् ॥ अविद्वान्प्र
तिगृह्णानोभस्मीभवतिकाष्ठवत् ॥ अविद्वान्नामविद्यातपोभ्यांहीनः तेननग्राह्यमिति ॥ ॥ अ
थदानकालः ॥ ॥ वाराहे ॥ दर्शेशतगुणंदानंतद्दशघ्नंदिनक्षये ॥ शतघ्नंतच्चसंक्रांतौशतघ्नं
विषुवेततः ॥ युगादौतच्छतगुणमयनेतच्छताहतम् ॥ सोमग्रहेतच्छतघ्नंतच्छतघ्नंरवेर्ग्रहे ॥ १
तच्छतघ्नंव्यतीपातेदानंवेदाविदोविदुः ॥ विष्णुधर्मोत्तरे ॥ वैशाखीकार्तिकीमाघीपूर्णिमातुम

हाफला ॥ पौर्णमासीषुसर्वासुमासर्क्षसहितासुच ॥ दत्तानामिहदानानांफलंशतगुणंभवेत् ॥ इति ॥ ॥ अथपुण्यदेशः ॥ ॥ मनुः ॥ दृषद्वतीसरस्वत्योर्देवनद्योर्यदंतरम् ॥ तंदेवनिर्मितंदेशंब्रह्मावर्तंप्रचक्षते ॥ नारदः ॥ पुण्यदेशेषुसर्वेषुगृहेदेवालयादिषु ॥ यत्रसाधनसंपत्तिस्तत्रदानंसमाचरेत् ॥ भविष्यपुराणे ॥ वाराणसीकुरुक्षेत्रंप्रयागंपुष्करंतथा ॥ गोकर्णंनैमिषारण्यंसेतुंश्रीपर्वतंतथा ॥ महाकालंतथागंगामेतान्पुण्यतमान्विदुः ॥ पाद्मे ॥ लिंगंवाप्रतिमावापिदृश्यतेयत्रकुत्रचित् ॥ तत्सर्वंपुण्यतांयातिदानेषुचमहाफलम् ॥ इति ॥ एषुदानमतिप्रशस्तमितिहेमाद्रिः ॥ ॥ अथतीर्थेप्रतिग्रहनिषेधः ॥ ॥ पाद्मे ॥ नतीर्थेप्रतिगृह्णीयात्प्राणैःकण्ठगतैरपि ॥ इति ॥ तीर्थेतीरेक्षेत्रेच ॥ गंगाकृष्णागोदावरीणां तीरमाह विष्णुः ॥ गंगागोदावरीकृष्णातीरमाहुर्महर्षयः ॥ उत्तरेनवगव्यूतिर्दक्षिणेयोजनत्रयम् ॥ इति ॥ भविष्ये ॥ तीराद्गव्यूतिमात्रंतुपरितःक्षेत्रमुच्यते ॥ इति ॥ गंगायांतुतीरेऽपिनग्राह्यमित्यर्थः ॥ ब्राह्मे ॥ प्रवाहमवधिंकृत्वायावद्धस्तचतुष्टयम् ॥ तत्रनप्रतिगृह्णीयात्प्राणैःकण्ठगतैरपि ॥ इति ॥ प्रवाहोगर्भः ॥ दानधर्मे ॥ भाद्रशुक्लचतुर्दश्यांयावदाक्रमतेजलम् ॥ तावद्गर्भंविजानीयात्तदूर्ध्वंतीरमुच्यते ॥ इति ॥ गर्भेप्रतिग्रहनिषेधः प्रसिद्धनदीषु गण्डक्या

दा० चं०

२ दिषुतुतीरेऽपिनिषेधः ॥ तदुक्तंदानधर्मे ॥ गंडक्यादिषुतीरेऽपिनग्राह्यंभूतिमिच्छता ॥ इति ॥
अत्यंतापादितीर्थेऽपिग्राह्यम् ॥ अथचेत्प्रतिगृह्णीयाद्ब्राह्मणोवृत्तिकर्षितः ॥ दशांशमर्जितंदद्या
देवंधर्मोनहीयते ॥ इतिपाद्मात् ॥ ॥ अथदानकृत्यम् ॥ ॥ वाराहे ॥ सुस्नातःसम्यगाचांतः
कृतसंध्यादिकक्रियः ॥ कामक्रोधविहीनश्चपाखंडस्पर्शवर्जितः ॥ दद्यादितिशेषः ॥ कात्या
यनः ॥ कुशोपरिनिविष्टेनतथायज्ञोपवीतिना ॥ देयंप्रतिग्रहीतव्यमन्यथाविफलंभवेत् ॥
इति ॥ गौतमः ॥ अंतर्जानुकरं कृत्वासकुशंसातिलोदकम् ॥ फलान्यपिचसंधायप्रदद्याच्छ्रद्धया
न्वितः ॥ नामगोत्रे समुच्चार्य प्राङ्मुखोदेयकीर्त्तनात् ॥ उदङ्मुखायविप्रायदत्वातंस्वस्तिकी
र्त्तयेत् ॥ सदेवताकदेयकीर्त्तनानंतरंदत्त्वेत्यर्थः ॥ ॥ अथप्रतिग्रहीतृकृत्यम् ॥ ॥ तत्रैव
॥ ॐकारमुच्चरन्प्राज्ञोद्रविणंसकुशोदकम् ॥ गृह्णीयाद्दक्षिणेहस्ते तदंतेस्वस्तिकीर्तयेत् ॥ प्रतिग्र
हीतासावित्रंसर्वत्रैवानुकीर्त्तयेत् ॥ सावित्रंदेवस्यत्वेति॥ ततस्तुकीर्तयेत्सार्धंद्रव्यंचद्रव्यदेवताम् ॥
समापयेत्ततःपश्चात्कामस्तुत्याप्रतिग्रहम्॥यथाशाखम् ॥ कइदंकस्माअदादितिमंत्रंपठित्वेत्यर्थः॥ २
आदित्यपुराणे॥ प्रतिग्रहंपठेदुच्चैःप्रतिगृह्याद्द्विजोत्तमात् ॥ मंद्रंपठेत्तुराजन्यादुपांशुचतथाविशि ॥
मनसाचतथाशूद्रेस्वस्तिवाचनमेवच ॥ ओंकारंब्राह्मणेकुर्यान्निरोंकारंमहीपतौ ॥ उपां

शुचतथावैश्यमनसाशूद्रजेतथा ॥ इति ॥ कौर्मात् ॥ पुनस्तत्रैव ॥ प्रतिग्रहस्यधर्मंचनजा
नातिद्विजोविधिम् ॥ द्रव्यस्तैन्यसमायुक्तोनरकंप्रतिपद्यते ॥ इति ॥ तथा ॥ विधिंतुधर्मंविज्ञा
यब्राह्मणस्तुप्रतिग्रहे ॥ दात्रासहतरत्येवमहादुर्गाण्यसौध्रुवम् ॥ इति याज्ञवल्क्योक्तेश्च ॥ ॥
अथद्रव्यमानम् ॥ ॥ याज्ञवल्क्यः ॥ जालसूर्यमरीचिस्थंत्रसरेणुस्ततःस्मृतम् ॥ तेऽ
ष्टौलिक्षातुतास्तिस्रोराजसर्षपउच्यते ॥ गौरस्तुतेत्रयः षट्ते यवोमध्यश्चतेत्रयः ॥ कृष्णलः
पंचतेमाषास्तेसुवर्णस्तुषोडश ॥ पलंसुवर्णाश्चत्वारः पंचवापरिकीर्त्तितम् ॥ इति ॥ द्वेकृष्ण
लेरूप्यमाषोधरणंषोडशैवते ॥ शतमानंतुदशभिर्धरणैः पलमेवतत् ॥ निष्कः सुवर्णाश्चत्वा
रः ॥ इति हेमाद्रिः ॥ अथधान्यमानम् ॥ भविष्ये ॥ पलद्वयंतुप्रसृतिः ॥ कुडवोद्विगुणंमतम् ॥
चतुर्भिः कुडवैःप्रस्थःप्रस्थाश्चत्वार आढकः ॥ आढकैस्तैश्चतुर्भिश्चद्रोणस्तुकथितोबुधैः ॥ द्रोणैः
षोडशभिः खारी विंशत्याकुंभउच्यते ॥ कुंभैस्तैर्दशभिर्वाहोधान्यमानंप्रकीर्त्तितम् ॥
॥ इति ॥ अथदानेदक्षिणापरिमाणमाह व्यासः ॥ सुवर्णंपरमंदानंसुवर्णंदक्षिणापरा ॥
सर्वेषामेवदानानांसुवर्णंदक्षिणेष्यते ॥ अदक्षिणंतुयद्दानंतत्सर्वंनिष्फलंभवेत् ॥ इति ॥ परे
त्युक्तेः ॥ पुरुषाहारौपयिकतंडुलादिकमपिदक्षिणाइतिहेमाद्रिः ॥ तथा ॥ देयद्रव्यतृतीयांशं

दक्षिणांपरिकल्पयेत् ॥ अनुक्तदक्षिणेदानेदशांशंवापिशक्तितः ॥ भविष्ये ॥ ज्ञेयंनिष्कशतं
पार्थदानेषुविधिरुत्तमः ॥ मध्यमस्तुतदर्धेनतदर्धेनाधमः स्मृतः ॥ मेष्यांचकालपुरुषेतथान्ये
षुमहत्सुच ॥ एवंवृक्षेरथेऽजेचधेनोः कृष्णाजिनस्यच ॥ अशक्तस्यापिक्लृप्तोऽयंपंचसौवर्णिको
विधिः ॥ इति ॥ जपाभिषेकमुदाहृत्य लिंगपुराणे ॥ अष्टषष्टिपलोन्मानांदद्याद्वैदक्षिणांगुरोः ॥
होतॄणांचैवसर्वेषांत्रिंशत्पलमुदाहृतम् ॥ तदर्धंजापकानांचद्वारपालांस्तदर्धतः ॥ एतेनसर्वत्रगु
रोरर्धमृत्विजांतदर्धंजापकानांतदर्धंद्वारपालानाम् । इतिहेमाद्रौदक्षिणाविभागोऽवगंतव्यः॥अथद्र
व्यदेवता ॥ ॥ विष्णुधर्मोत्तरे ॥ अभयंसर्वदैवत्यंभूमिर्वैविष्णुदेवता ॥ कन्यादासस्तथादा
सीप्राजापत्याः प्रकीर्तिताः ॥ प्राजापत्योगजः प्रोक्तस्तुरगोयमदैवतः ॥ तथाचैकशफंसर्वंक
थितंयमदैवतम् ॥ महिषश्चतथायाम्यउष्ट्रोवैनैर्ऋतोभवेत् ॥ रौद्रीधेनुर्विनिर्दिष्टाछागमाग्नेयमादिशे
त् ॥ मेषंतुवारुणंविद्याद्वाराहंवैष्णवंतथा ॥ आरण्याः पशवः सर्वेकथितावायुदेवताः ॥जलाशया
निसर्वाणिवारिधीनांकमंडलुम् ॥ कुंभंचकरकंचैववारुणानिनिबोधत ॥ समुद्रजानिरत्नानिवारु
णानिद्विजोत्तमाः ॥ आग्नेयंकनकंप्रोक्तंसर्वलोहानिचाप्यथ ॥ प्राजापत्यानिसस्यानिपक्वान्नम
पिचद्विज ॥ संज्ञेयाःसर्वगंधाश्चगांधर्वावैविचक्षणैः ॥ षिद्याब्राह्मीविनिर्दिष्टाविद्योपकरणा

निच ॥ सारस्वतानिज्ञेयानिपुस्तकादीनिपंडितैः ॥ सवर्षांशिल्पभांडानांविश्वकर्मातुदेवता ॥ द्रुमाणामथपुष्पाणांशाकैर्हरितकैस्तथा ॥ फलानामथसर्वेषांतथाज्ञेयोवनस्पतिः ॥ मत्स्यमांसे विनिर्दिष्टेप्राजापत्येतथैवच ॥ छत्रंकृष्णाजिनंशय्यांरथमासनमेवच ॥ उपानहौतथापात्रंयच्चा न्यत्प्राणवर्जितम् ॥ सर्वंचांगिरसत्वेनप्रतिगृह्णीतमानवः ॥ शूरोपयोगियत्सर्वंशस्त्रचर्मध्वजादि कम् ॥ नृपोपकरणंसर्वंविज्ञेयंसर्वदैवतम् ॥ गृहंतुशुक्रदैवत्यंयदनुक्तंद्विजोत्तमाः ॥ विज्ञेयंविष्णु दैवत्यंसर्वदाद्विजसत्तमाः ॥ इति ॥ अथप्रतिग्रहस्थानानि ॥ गृह्यपरिशिष्टे ॥ प्रतिगृह्णीतगां पुच्छेकर्णेवाहस्तिनंकरे ॥ मूर्ध्निदासीमजंचैवपृष्ठेऽश्वतरगर्दभौ ॥ अश्वंकर्णेसटायांवाअन्नमु द्दिश्यधारयेत् ॥ शय्यासनंगृहंक्षेत्रंसंस्पृश्यादायकांचनम् ॥ उष्ट्रंचककुदिस्पृष्ट्वामृगांश्चमहिषादि कान् ॥ गोधामश्वविधानेनपक्षेसंस्पृश्यपाक्षिणः ॥ छत्रंदण्डेतरून्मूलेफलंसंगृह्यगौरवात् ॥ प्रगृह्योपानहोऽमत्रंवासयेत्प्रतिमुच्यवै ॥ अमत्रंपात्रम् ॥ वासस्तथासमादायकन्यांशी र्षेथवाकरे ॥ कन्यायादक्षिणांसमभिस्पृशोदित्यर्थः ॥ रतिभार्योऽपरपूर्वांप्रतिगृह्णीतचाक्षताम् ॥ पुत्रमुत्संगमारोप्यप्रतिगृह्णीतदत्तकम् ॥ रथंरथमुखंस्पृष्ट्वाप्रतिगृह्णीतकूबरे ॥ कूबरोयुगाधारका

१ इदंवासयेत्प्रतिमुच्यवैइत्येतदन्वयि प्रतिमुच्यनीरिकीकृत्य वासयेत्परिधापयेत् ।

ष्टम् ॥ तथाहेमाद्रौदानखंडे ॥ भूमेःप्रतिग्रहंकुर्याद्भूमिंकृत्वाप्रदक्षिणम् ॥ करेगृहीत्वाकन्यांतुदासदास्यौद्विजोत्तमः ॥ आरुह्यचगजस्योक्तःकर्णेचाश्वस्यकीर्त्तितः ॥ तथाचैकशफानांतुसर्वेषांचविशेषतः ॥ प्रतिगृह्णीताजांशृंगेपुच्छेकृष्णाजिनंतथा ॥ येचैकशफाःशृंगिणस्तान्विशेषतःशृंगेप्रतिगृह्णीयादित्यर्थः ॥ कर्णेचपशवःसर्वेग्राह्याःपुच्छेविचक्षणैः ॥ गृह्णीयान्माहिषंशृंगेखरंवैपृष्ठदेशतः ॥ प्रतिग्रहमथोष्ट्रस्ययानानांचाधिरोहणात् ॥ बीजानांमुष्टिमादायरत्नान्यादायसर्वतः ॥ वस्त्रंदशांतादादद्यात्परिधायापिवापुनः ॥ आरुह्योपानहौमंचमारुह्यैवचपादुके ॥ धर्मध्वजौतुसंस्पृश्यगृह्णीयात् ॥ अवतीर्यचसर्वाणिजलस्थानानिवैद्विजः ॥ आयुधानिसमादायतथामुच्यविभूषणम् ॥ आमुच्यबद्ध्वेत्यर्थः ॥ इतिग्रहस्थानानि ॥ ॥ अथादौतुलापुरुषदानम् ॥ ॥ हेमाद्रौमात्स्ये ॥ अनेनविधिनायस्तुतुलापुरुषमाचरेत् ॥ प्रतिलोकाधिपस्थानेप्रतिमन्वंतरंवसेत् ॥ विमानेनार्कवर्णेनकिंकिणीजालमालिना ॥ पूज्यमानोऽप्सरोभिश्चततोविष्णुपुरंव्रजेत् ॥ कल्पकोटिशतंयावत्तस्मिँल्लोकेमहीयते ॥ कर्मक्षयादिहपुनर्भुविराजराजोभूपालमौलिमणिरंजितपादपीठः ॥ श्रद्धान्वितोभवतियज्ञसहस्रयाजीदीप्तप्रतापजितसर्वमहीपलोकः ॥ योदीयमानमपिपश्यतिभूतियुक्तः का

लांतरेस्मरतिवाचयतीहलोके ॥ योवाशृणोतिपठतींद्रसमानरूपः प्राप्नोतिधामसपुरंदरदेवजुष्टम् ॥ इति ॥ तत्रैववह्निपुराणे ॥ एवंदत्वासुवर्णंतुब्रह्महत्यादिकंचयत् ॥ पापंनिहत्यपुरुषः सर्वंलोकंसगच्छति ॥ तत्रस्थित्वाचिरंराजन्यदायातिमहीतले ॥ राजराजेश्वरः श्रीमान्वीतशोकोनिरामयः ॥ रूपसौभाग्यसंपन्नोनित्यंविष्णुपरायणः ॥ पुनर्विष्णुपदंयातियत्रगत्वानशोचति ॥ इतिसुवर्णादितुलापुरुषदानफलम् ॥ ॥ अथकुंडमण्डपादि ॥ ॥ तच्चसुवर्णतुलायामेवावश्यकमितिहेमाद्र्यादयः ॥ रत्नरजततुलायांतुकृताकृतमित्युक्तंतत्रैव ॥ होमाद्यशक्तौतुमंडपादिरहितमेवकुर्यात् ॥ नतत्रमंत्रोहोमोवाएवमेवप्रदीयते ॥ इतिमात्स्योक्तेः ॥ ग्रहमंत्राद्धारजापमंत्राश्चनेत्यर्थः ॥ अथतुलावेदीपरिमाणंचाह ॥ तत्रैव ॥ तत्रादौशुभेऽह्निशोभार्थंकुंडमंडपमात्रंवाकृत्वासप्तहस्तांवापंचहस्तांवातृतीयांशेनचतुर्थांशेनवोच्चांवेदिंकृत्वातदुपरिपूर्वपश्चिमयोःस्तंभद्वयंनिखेयम् ॥ हेमाद्रौमात्स्ये ॥ शाकेंगुदीचन्दनदेवदारुश्रीपर्णिबिल्वप्रियकांजनोत्थम् ॥ स्तंभद्वयंहस्तयुगावखातंकृत्वादृढंपंचकरोच्छ्रितंतत् ॥ तदंतरंहस्तचतुष्टयंस्यादथोत्तरांगंचतुरस्रमेव ॥ इति ॥ शाकोवृक्षविशेषोमहासारइतिप्रसिद्धः ॥ श्रीपर्णीभद्रतरुः ॥ प्रियकाजीवकः ॥ सारमतेकदंबः ॥ अंजनःकांचनतुल्यपर्णो

दा० वृक्षाविशेषः ॥ स्तंभद्वयंचचतुरस्रीकृत्यवेदिमध्यपूर्वपश्चिमभागयोर्निखेयं उत्तरांगंस्तंभयो
रुपरितिर्यक्काष्ठंतच्चपंचकरयोः स्तंभयोर्हस्तचतुष्टयोपरिनिधेयंचतुरस्रम् ॥ अथोत्तरांगं
८ चतदंगमेवेतिपाठेतदीयमितिस्तंभसजातीयकाष्ठमित्यर्थः ॥ समानजातिश्चतुलावलंब्याहैमे
नमध्येपुरुषेणयुक्ता ॥ दैर्घ्येणसाहस्तचतुष्टयंस्यात्पृथुत्वमस्याश्चदशांगुलानि ॥ सुवर्ण
पट्टाभरणाचकार्यासलोहपाशद्वयशृंखलाभिः ॥ युतासुवर्णेनचरत्नमालाविभूषितामाल्य
विभूषणाढ्या ॥ समानजातिस्तोरणसमानजातिः ॥ तुलोत्तरांगमध्येद्वादशभिरंगुलैरधस्ता
दुदग्रामअवलंब्या पुरुषेणविष्णुनाशृंखलाविलंबितयासुवर्णनिर्मितया तत्प्रातिमालक्षणद्वयं
न्यस्तयोबहिस्थितमंगुलषट्कंविहायविज्ञेयम् समतुलायाः अष्टोत्तरशतांगुलमितत्वात् ॥
पृथुत्वंचास्यादशांगुलपरिमितेनवलयाकृतिसूत्रेणसमितंविधेयमित्यर्थः सलोहपाशद्वयशृंख
लाभिर्युक्ताकार्येत्यर्थः ॥ तत्रैव वह्निपुराणे ॥ आश्वत्थींखादिरींचापिपालाशींवासुप्लक्ष
जाम् ॥ चतुर्हस्तप्रमाणेनसुश्लक्ष्णांसुदृढांनवाम् ॥ सुवर्तुलांसमांतद्वत्स्निग्धच्छिद्रत्रयान्वि
ताम् ॥ मौंजशिक्यद्वयोपेतांबद्धांस्तंभेतुयाज्ञियेइत्याहनारदः ॥ चतुरस्रातुलाकार्यापादौचा ९
पितथाविधौ ॥ चतुर्ष्वपिचपार्श्वेषुमानंस्याच्चतुरंगुलम् ॥ मुक्त्वातावत्तुकरकावंतयोर्विन्य

सेद्बुधः ॥ चतुर्हस्ताघटतुलामध्यशृंखलयान्विता ॥ शिक्यंहस्तत्रयंकुर्यात्कुटकंचतुरंगुलम् ॥
इति ॥ यदाहतत्रैव विश्वकर्मा ॥ विशेषदानंकथितंतुलादितस्मात्तुलालक्षणमुच्यतेप्राक् ॥
तुलाप्रमाणंस्मृतमंगुलानिदैर्घ्येंगुलैः षण्णवतिप्रमाणैः ॥ प्रतिद्वयेप्यंगुलषट्कषट्कंशतां
गुलाष्टोत्तरमंगुलानाम् ॥ स्युर्विंशतिः पंचचधातुबंधाबंधेष्वधिष्ठानसुरानिवेश्याः ॥ ईशः
शशीमारुतरुद्रसूर्याः स्याद्विश्वकर्मागुरुरंगिराग्नी ॥ प्रजापतिर्विश्वजगद्विधातापर्जन्यशंभूपितृ
देवताच ॥ सौम्यश्चधर्मामरराजमश्विनौजलेशमित्रावरुणौमरुद्गणाः ॥ धनेशगंधर्वजलेशवि
ष्णुर्दंडेचतुर्विंशतिरेवदेवताः ॥ अत्रसौम्योबुधः ॥ स्यात्पंचविंशः पुरुषः सएकोयस्तोल्यमा
नस्तुलयामहात्मा ॥ एताविधेयास्तपनीयमय्योरत्नार्चितादैवतमूर्तयस्ताः ॥ षडंगुलः
स्याच्चतुरस्रपिंडः प्रांतद्वयेविष्णुरनंतनामा ॥ पार्श्वद्वयंतच्चतुरंगुलंस्यादेवंमयातेकथितं
प्रमाणम् ॥ मध्यांकुटेसंकुलिकांगुलानिपंचाधिकाविंशतिरेवदैर्घ्ये ॥ एकांगुलःस्या
द्ववतीहपिंडस्तत्राधिदेवःकिलवासुकिःस्यात् ॥ एकैकरज्जुर्लभतेंगुलानित्रिःसप्ततिःपिंडगतां
गुलाच ॥ तच्चैलकद्वंद्वमथांगुलानित्रिंशत्तथापंचदशाधिकास्यात् ॥ तद्धातुबद्धंशुभकाष्ठपी
ठंपिंडेतथाद्वंद्वमथोविधेयम् ॥ अधोघटोभूम्यधिदेवतास्यात्तुलांतरेभूमिपतिर्निवेश्यः ॥ इ

तिहेमाद्रौमात्स्योक्तेः वेद्यादितुलाकृत्यंलक्षणंच ॥ अथवेद्यांषोडशारचक्रलिखनप्रकारउक्तो
मदनरत्ने ॥ तत्राचार्योवेद्यांमध्येत्रिहस्तव्यासचतुरस्रंप्रसाध्यप्रागपरदक्षिणोत्तरनवरेखाभिस्त
च्चतुः षष्टिकोष्ठकंकुर्यात् ॥ तत्रकोष्टानिप्रत्येकंनवनवांगुलानिसंपद्यंते ॥ ततोब
हिरंत्य पंक्तिषुचतुर्दिक्षुमध्यकोष्ठानिचत्वारिचत्वारिमार्जयित्वातदुपर्युपांत्यपंक्तिषुपार्श्वयोस्तत्रत्र
यंत्रयंत्यत्त्वाप्रतिदिशंप्रतिमध्यकोष्ठद्वयंद्वयंमार्जयेत् ॥ तच्चतुर्दिक्षुषट्षट्कोष्ठानिचत्वारि
द्वाराणिसिध्यंति ॥ तमोमध्यस्थितषोडशकोष्ठानिमार्जयेत् ॥ ततोबाह्येएकैकंकोण
कोष्ठंविहाय ॥ कोणकोष्टद्वारपीठान्तरालवर्तीन्यवशिष्टानिपंचपंचकोष्ठानिमार्जयेत् ॥ तथाच
मध्यचतुरस्रपीठपादाः सिध्यंति ॥ ततोमध्याच्चत्वारिवृत्तानिकुर्यात् ॥ तत्राद्येचत्वार्यंगुला
निव्यासः द्वितीयेऽष्टौ तृतीयेचतुर्विंशतिः चतुर्थेषड्विंशातिरिति ॥ तच्चतुरंगुलंवृत्तंकर्णिकारूपं
पीतेनरजसापूरयित्वा कर्णिकावधिरेखांसितेनरजसानिर्माय तद्बहिरष्टांगुलात्मकेवृत्तेपीतरक्ता
सितरजोभिः संपादितमूलमध्याग्राणिषोडशकेसराणिसंपाद्य तत्केसरावधिरेखांसितेनैवरजसां
गुलोन्नतांसंपाद्य चतुर्विंशांगुलात्मकेतद्बहिर्वृत्तेसितेनरजसाष्टदिक्ष्वष्टौपत्राणिरक्ताग्राणिकुर्या
त् ॥ ततोदलांतररेखांसितेनरजसाविधाय दलान्तराणिकृष्णेनरजसापूरयित्वातद्बहिरेकांगु

लांतरांबहिर्वृत्तरेखांसितेनैवरजसासंपाद्य वृत्तद्वयांतरंपरितोष्टदलाग्रतन्मध्यचिह्नैःषोडशधा विभज्य प्रतिभागंयवाकारान्षोडशारान्श्यामपीतारुणश्वेतरजोभिः कल्पयित्वा तदंतरेण यथायोगंरजोभिःपूरयित्वा तद्बहिःसितपीतारुणश्यामहरिताःपंचरेखालिखेत् तद्बहिः पीठक्षेत्रंचतुरस्रंयथाशोभंरजोभिःरक्तीकृत्यपीठावधिरेखांसितेनरजसाचतुरस्रांरचयेत् ॥ द्वा रक्षेत्राणिपूर्वादितःपीतश्यामसितहरितरजोभिःपूरयेत् ॥ अग्नेयादिकोणकोष्ठचतुष्टयंलो हितहरितश्याधवलैःपूरयेत् ॥ आग्नेयादिपीठपादचतुष्टयंपंचकोष्ठात्मकंतुक्रमात्सितर क्तपीतकृष्णरजोभिः पूरयेत् ॥ ततःसितेनरजसांगुलोन्नतेनबहिश्चतुरस्रेरेखांकुर्यादितिम दनरत्नादयः ॥ ठक्कुरमतेतु चतुरस्रंचतुर्हस्तंतत्रप्रत्येकंद्वादशांगुलानिनवकोष्ठानि वृत्ता नितुपंच तत्राद्यवृत्तेचत्वार्यंगुलानिव्यासः द्वितीयेऽष्टौ तृतीयेविंशतिः चतुर्थेचतुर्विंशतिः पंचमेतच्चतुरस्रंबहिस्ततोष्टत्रिंशत्इतिपंचकोष्ठात्मकंपीठपादचतुष्टयम् आग्नेयादिक्रमेणरक्त हरितश्यामसितैः पूरणीयं कोणकोष्ठचतुष्टयम् ॥ प्रत्येकंत्रिभिस्त्रिभिर्वर्णैरितिविशेषः ॥ इदमेववारुणंमंडलंजलाशयोत्सर्गादौज्ञेयम् ॥ पुनस्तत्रैव ॥ वज्रंप्रागुत्तमेभागे आग्नेय्यांशक्तिमुज्ज्वलाम् ॥ आलिखेद्दक्षिणेदंडंनैर्ऋत्यांखड्गमालिखेत् ॥ पाश

दा० स्तुवारुणेलेख्येध्वजोवैवायुगोचरे ॥ कौबेर्यांतुगदांलिख्यईशान्यांशूलमालिखेत् ॥ शूल चं०
स्यवामदेशेतुचक्रंपद्मंचदक्षिणे ॥ ततोमहावेद्युपरिपंचवर्णफलपुष्पोपशोभितंवितानंकुंडमंड
७ पेबध्नीयादिति ॥ इतिवेद्युपरिषोडशारचक्रम् ॥ ॥ अथघृतादितुलाफलमुक्तंहेमाद्रौविष्णु
धर्मोत्तरे ॥ प्रथमातुघृतस्योक्तातेजोवृद्धिकरीशुभा ॥ माक्षिकेणतुसौभाग्यंतैलेनबहुलाः प्रजाः ॥
वस्त्रेणदिव्यवस्त्राणिप्राप्नोतितुलयाध्रुवम् ॥ लवणेनतुलावण्यमरोगित्वंगुडेनच ॥ असपत्नः
शर्करयासुरूपंचंदनेनतु ॥ अवियोगोभवेद्भर्त्रातुलयाकुंकुमस्यच ॥ नसंपातोहृदिभवेत्क्षीर
स्यतुलयातथा ॥ सर्वकामप्रदाःसर्वाःसर्वपापक्षयंकराः ॥ यः करोतितुलाःसर्वाःसगौर्यालयमा
प्नुयात् ॥ मंत्रेणदद्यादभिमंत्रितांतुसकृत्तुलामेकतमांद्विजेभ्यः ॥ सयातिगौर्याःसदनंसुपुण्यंनशो
कदौर्भाग्यमुपाश्नुतेपुमान् ॥ अथतुलाप्रार्थनामन्त्रः ॥ त्वंतुलेसर्वभूतानांप्रमाणमिहकीर्तिता ॥
मांतोलयंतीसंसारादुद्धरस्वनमोस्तुते ॥ इत्यारुह्य ॥ गोदोहकालंतत्रैवचिंतयित्वाहरि
प्रियाम् ॥ अवरुह्यततोदद्यादर्धपादमथापिवा ॥ गुरुंसंपूज्यविधिवद्वस्त्रालंकारभूषणैः ॥ विसर्ज
येन्नमस्कृत्यभोजयेद्द्विजपुंगवान् ॥ शेषंद्विजेभ्योदातव्यंस्त्रीभ्योन्येभ्यस्तथैवच ॥ कदली ७
दलसंस्थाचपंचपिंडाहिमाद्रिजा ॥ कर्पूरस्यतुतांपूज्यकुंकुमेनालभेतताम् ॥ विधिनानेनयोद

द्यात्तुलादानंविमत्सरः ॥ सलोकमेतिपार्वत्याःसेव्यमानोऽप्सरोगणैः ॥ तत्रापिकालसुचिरमिह
लोकेनृपोभवेत् ॥ आत्मतुल्यंसुवर्णंवारजतंरत्नमेववा ॥ योददातिद्विजाग्र्येभ्यस्तस्याप्येत
त्फलंभवेत् ॥ एतद्भूमिदानजन्यम् ॥ ब्रह्महत्यादिपापाद्यैर्मुक्तःशिवपुरंव्रजेत् ॥ सचतत्पाप
निर्मुक्तःप्रोक्तंविष्णुपुरंव्रजेत् ॥ तुलापुरुषभूमीचदीयमानेतुयेनराः ॥ पश्यंतितेपिवायांतिये
वास्युरनुमोदकाः ॥ गुडंवायदिवाखंडंलवणंवापितोलितम् ॥ योदद्यादात्मनातुल्यंनारीवापु
रुषोपिवा ॥ पुमान्प्रद्युम्नवत्स्यात्तुनारीस्यात्पार्वतीसमा ॥ सुभगौरूपसंपन्नौभुंजीयातांत्रिवि
ष्टपम् ॥ हिरण्यदक्षिणायुक्तंसवस्त्रंभूषणान्वितम् ॥ अलंकृत्यद्विजाग्र्यंतंपरिधाप्यचवा
ससी ॥ खंडादितोलितंपश्चाद्गुरवेप्रतिपादयेत् ॥ सर्वकामसमृद्धात्मानंतंकालंवसेद्दिवि ॥
इतिघृतादितुलादानफलम् ॥ ॥ अथनानारोगनिरासार्थंद्रव्यविशेषतुलादानान्युक्तानि
गारुडे ॥ तुलापुरुषदानंतुशृणुमृत्युंजयोद्भवम् ॥ अथलोहंप्रदातव्यंसर्वरोगोपशांतये ॥ कांस्यं
चयक्ष्मणेदेयंत्रपुचार्शोविकारके ॥ अपस्मारेतुसीसंस्यात्ताम्रंकुष्ठेचदारुणे ॥ पित्तलंरक्तपित्ते
चरूप्यंप्रदरमेहयोः ॥ सुवर्णंसर्वरोगेषुप्रदद्यान्मृत्युनाशनम् ॥ फलोद्भवंतथादेयंग्रहिण्यांदीर्घ
वाहिनि ॥ गौडंभस्मकरोगेचपौगंस्याद्गंडमालके ॥ पौगंपूगीफलम् ॥ काष्ठजंचाग्निमांद्येस्या

द्रोगोत्पत्तौतुपैष्टकम् ॥ मधूद्भवंतथादेयंकासश्वासजलोदरे ॥ घृतोद्भवंतथादेयंछर्दिरोगोपशां
तये॥क्षीरंपित्तविनाशायदधिस्याद्भगदारणे ॥ लवणंवेपनाशायपैष्टंदद्रुविनाशने ॥ धान्यंचसर्वरो
गस्यनाशनेमुनिभिः स्मृतम् ॥ इति ॥ अत्रायंसंक्षेपोदानोद्द्योतेऽपि ॥ रूप्यतुलायांसुवर्णतुला
फलमेवपितृतृप्तिप्रदरमेहनाशश्च रत्नतुलायांसुवर्णफलमेव ॥ ताम्रेणकुष्ठनाशः ॥
लोहेनसर्वरोगविनाशः ॥ घृतेनतेजोवृद्धिश्छर्दिनाशश्च ॥ गुडेनारोगित्वंसौभाग्यवृद्धिश्च ॥
लवणेनलावण्यंसौभाग्यंच ॥ मधुनासाभाग्यंकासश्वासजलोदरनाशश्च ॥ तैलेनप्रजावान्
भवति ॥ क्षीरेणपित्तनाशःसंतापनिवृत्तिश्च ॥ दध्नाभगंदरनाशः ॥ शर्करयासपत्नबाधा
निवृत्तिः ॥ अन्नेनारोगित्वम् ॥ पिष्टेनदद्रुनाशः ॥ फलैःसंग्रहणीनाशः ॥ क्रमुकैर्गंडमा
लानाशोमुखदुर्गंधिनाशनंदद्रुनाशश्च ॥ क्रमुकंपूगीफलम् ॥ चंदनेनसौंदर्यवान् गंधेनसौ
भाग्यम् ॥ वस्त्रेणदिव्यवस्त्रावाप्तिः ॥ काष्ठैरग्निमांद्यनाशः ॥ विष्णुप्रीतिर्वासर्वद्रव्यैर
पि इति ॥ इतिनानारोगनिरासद्रव्यविशेषतुलाः ॥ ॥ अथपूजार्थंतत्तद्द्रव्याधिदेवतामाह ॥
गारुडे ॥ अधिदैवंतुलोहवैमहाभैरवउच्यते ॥ कांस्येत्रपावाश्विनौचवायुश्चसीसकेस्मृतः॥ताम्रेसू
र्यस्तथाप्रोक्तः पैत्तलेचकुहूस्तथा ॥ रौप्येचपितरोज्ञेयाः सौवर्णेसर्वदेवताः ॥ फलेसोमोगुडेचाप

स्तांबूलेचविनायकः ॥ गंधर्वाःकुसुमेचैवजांगलेऽग्निस्तथास्मृतः ॥ जांगलेकाष्ठे ॥ मधौय
क्षःप्रयत्नेनघृतेमृत्युंजयस्तथा ॥ क्षीरेतारागणाः सर्वेदध्नि सर्पाः प्रकीर्तिताः ॥ लवणेपार्वतीदेवी
समुद्दिष्टाधिदेवता ॥ पिष्टेप्रजापतिर्देवोह्यन्नेसर्वाश्चदेवताः ॥ आर्तिर्यदास्यात्पात्राणांप्राप्नुयात्पु
ण्यदेशतः ॥ नित्यंमृत्युंजयप्राप्तिर्विधिनायत्प्रदीयते ॥ तदेवसर्वशांत्यर्थंभवतीतिनसंशयः ॥
तुलापुरुषदानेनमृत्युंजयतिमानवः ॥ आगमोक्तमृत्युंजयमंत्रेणपूजयित्वेत्यर्थः ॥ नाममंत्रे
णवायथाधिकारंयोज्यम् ॥ इतिद्रव्याधिदेवताः ॥ ॥ अथकालविशेषः ॥ दानोद्योते विश्वा
मित्रः ॥ आदित्येराहुणाग्रस्तेसुवर्णैस्तोलयेत्तनुम् ॥ सोमग्रहेतुरौप्येणयद्वादानंतथा
शृणु ॥ प्रवर्ग्यस्यमुखेजातउत्पन्नःपितृदेहतः ॥ सर्वपापहरंवैतद्ददामिप्रीयतांविधुः ॥
इत्युच्चार्यजलंत्वप्सुनिक्षिपेद्द्विजसत्तमइति ॥ अथतुलापुरुषदानविधिः हेमाद्रौविष्णुधर्मो
त्तरे ॥ तुलादानंप्रवक्ष्यामिसर्वपापप्रणाशनम् ॥ यद्गौर्यांचरितंपूर्वंलक्ष्मीनारायणेनतु ॥
पुण्यंदिनमथासाद्यतृतीयायांविशेषतः ॥ गोमयेनानुलिप्तायांभूमौकृत्वाघटंशुभम् ॥ दारवंशु
भवृक्षस्यचतुर्हस्तप्रमाणतः ॥ सुवर्णंतत्रबध्नीयात्स्वशक्त्याघटितंघटे ॥ सौवर्णंस्थापयेत्त
त्रवासुदेवंचतुर्भुजम् ॥ शिक्यद्वयंचबध्नीयात्स्थापयेत्पीठकेततः ॥ तत्रारोहेत्सवस्त्राद्यःसर्वा

लंकारभूषितः ॥ अभीष्टदेवतांगृह्यस्नापयित्वाघृतादिभिः ॥ तुलापुरुषदानस्यविधिरेषप्रकी
र्तितः ॥ अत्रविधिरेषप्रकीर्तितइतिएतावत्येवकर्तव्यतेत्युक्तंभवतीतिदामोदरः नान्यदिति ॥
तुलादानमधिकृत्यलिंगपुराणे ॥ दक्षिणांचशतंसार्द्धंतदर्धंवापिदापयेत् ॥ गुरवेइतिशेषः ॥
ऋत्विजांचैवसर्वेषांदशनिष्कान्प्रदापयेत् ॥ इति ॥ तथायजमानोऽयनग्रहणसंक्रमादिपुण्यका
लमासाद्यपूर्वेद्युरेकभक्ताचरितप्रायश्चित्तः कृतनित्यक्रियोदर्भेष्वासीनोदर्भान्धारयमाणः शुचि
राचम्य देशकालौसंकीर्त्य ममामुककामनासिद्धिद्वाराश्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थममुकद्रव्यतुलापु
रुषदानंकरिष्ये ॥ इतिसंकल्प्य ॥ तथारोगनिरासार्थंतुममामुकरोगनिरासेनममास्यशिशोर्वा
मुकरोगनिरासेनक्षिप्रारोग्यसिद्धिद्वाराश्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थमिति ॥ तथा यदातुशिष्टाचारवशात्ता
म्रादितुलासुअष्टमांशंचतुर्थांशंवासुवर्णरजतादिप्रक्षिप्यते तदासुवर्णादितुलयाचतुर्थांशाष्टमां
शादितुलाविशेषफलप्राप्तिद्वारा इत्युल्लेखः कार्यः ॥ तदंगतयागणपतिपूजनंपुण्याहवाचनमाचार्य
वरणमंगदेवतापूजनमहंकरिष्ये इतिसंकल्प्य गणपतिंसंपूज्यपुण्याहंस्वस्तिऋद्धिः श्रीःकल्या
णमितिशब्दपंचात्मकंबौधायनोक्तंब्राह्मणांस्त्रिस्त्रिर्वाचयित्वा आचार्यंवृत्वा आचार्यं तुलायांगौ ९
रींविष्ण्वादितुलांगदेवताश्च पूजयित्वा रोगनिरासार्थंतु महामृत्युंजयमंत्रेणप्रतिमायांमृत्युंजयं

ताम्रादितोलनीयद्रव्यादिदेवताश्चपूजयेदिति ॥ इतितुलापुरुषदानविधिविशेषः ॥ अथतुला
दानप्रयोगः ॥ यजमानःशुचिराचम्य प्राणानायम्य देशकालौ संकीर्त्य एकैकमन्वंतरकालाव
च्छिन्नप्रतिलोकपालस्थाननिवासपूर्वकार्कवर्णकिंकिणीजालमालिविमानाधिकरणकाप्सरः पूजा
सहितशिवपुरगमनपूर्वककल्पकोटिशतावच्छिन्नविष्णुपुराधिकरणकनिवासकामः सुवर्णरत्नरौप्य
तुलापुरुषमहादानमहंकरिष्ये ॥ यद्वा ॥ ब्रह्महत्यादिसकलपापक्षयद्वाराश्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं
सुवर्णरत्नरौप्यतुलापुरुषमहादानंकरिष्ये ॥ तत्रादौगणपतिपूजनंपुण्याहवाचनंमातृकापूजनं
नांदीश्राद्धाचार्यवरणादिकुर्यात् ॥ तातादितुलायांतु संकल्पोत्तरंगणपतिपूजनपूर्वकंपुण्याहवाच
नमात्रंकृत्वा आचार्यंवृत्वा यथाविभवंवस्त्रालंकारादिभिः पूजयेत् ॥ ततआचार्योगोमयोपलिप्त
वेद्यादौसर्षपविकिरणपंचगव्यप्रोक्षणेकृत्वा वेद्यावारुणमंडलंविलिख्य उपरिकुंडमंडपेपंचवर्णवि
तानंफलपुष्पोपशोभितंध्वजंबद्ध्वा वेद्यादौघटमाबध्य तत्रदक्षिणोदक्शिक्यांतुलांबध्नीयात् ॥
गौरीप्रीत्यर्थंतुलायांकर्पूरकृतपंचपिंडिकारूपांगौरींकुंकुमेनानुपूजयेत् ॥ ततोधर्मराजसूर्यविष्णु
प्रतिमाःतिस्रोमाषमात्रसुवर्णनिर्मिताअग्न्युत्तारणादिपूर्वकंसंपूज्य इष्टदेवतांचपंचामृतेनाभिषिच्या
भ्यर्च्यच विष्णुप्रतिमांतुलामध्येबद्ध्वाततः पूर्वोक्ततोलनीयद्रव्यादिदेवतांसंपूज्यतुलायैनमइति

दा० तुलांतुलाप्रांतकूटयोर्विष्णुमनंतं मध्यकूटेवासुकिं फलकद्वयेभूमिंचसंपूज्य रक्तवस्त्रेणतुलांसं चं०
वेष्टय ततः शक्तौसत्यांतुलादंडेसुवर्णनिर्मितासुचतुर्विंशतिप्रतिमासुउदक्संस्थांदेवतामावाह
१० येत्पूजयेच्च ॥ तदित्थम् ॥ ॐ ईशानायनमः ईशानमावाहयामि १ एवंसर्वत्र
ॐ शशिनेनमः शशिनमावाहयामि २ ॐ मारुताय० ३ ॐ रुद्राय० ४ ॐ
सूर्याय० ५ ॐ विश्वकर्मणेन० ६ ॐ गुरवेन० ७ ॐ अंगिरोग्निभ्यां० ८ ॐ
प्रजापतये० ९ ॐ विश्वेभ्योदेवेभ्योन० १० ॐ धात्रेन० ११ ॐ पर्जन्यशंभुभ्यां०
१२ ॐ पितृभ्योन० १३ ॐ सौम्याय० १४ ॐ धर्माय० १५ ॐ अमरराजाय०
१६ ॐ अश्विभ्यांन० १७ ॐ जलेशया० १८ ॐ मित्रावरुणाभ्यांन० १९ ॐ
मरुद्गणेभ्यो० २० धनेशाय० २१ ॐ गंधर्वाय० २२ ॐ जलेशाय० २३ ॐ विष्णवे०
२४ इत्यावाह्य संपूज्यच ततोयजमानोवस्त्राभरणगंधमाल्याद्यलंकृतः कुसुमांजलिंगृहीत्वा तु
लांत्रिःप्रदक्षिणीकृत्य प्राङ्मुखउपविश्य प्रार्थयेत् ॥ ॐ नमस्तेसर्वदेवानांशक्तिस्त्वंसत्यमा
श्रिता ॥ साक्षिभूताजगद्धात्रीनिर्मिताविश्वयोनिना ॥ एकतःसर्वसत्यानितथानृतशतानिच ॥ १०

यतोसंसाराद्दुद्धरस्वनमोस्तुते ॥ योसौतत्त्वाधिपोदेवः पुरुषः पंचविंशकः ॥ सएषोऽधिष्ठितो
देवित्वयितस्मान्नमोनमः ॥ नमोनमस्तेगोविंदतुलापुरुषसंज्ञक ॥ त्वंहरेतारयस्वास्मानस्मा
त्संसारसागरात् ॥ इतिपठित्वा तुलोपरिपुष्पांजलिंक्षिपेत् ॥ पुनस्तुलांत्रिःप्रदक्षिणीकृत्य
वामहस्तेधर्मराजंदक्षिणेसूर्यमंकेस्वाभीष्टदेवतांपंचामृताभिषिक्तामर्चितांचादाय ॥ प्राङ्मुखस्तु
लायामुत्तरफलकमारोहेत् ॥ दक्षिणेनसुवर्णंस्यादुत्तरेणनराधिपः ॥ इतिमात्स्यवचनात् ॥
नराधिपइत्युपलक्षणम् ॥ ततः आचार्योदक्षिणफलकेतोलनीयद्रव्यमारोपयेत् ॥ सुवर्णाद्या
वत्समधिकंस्यात् ॥ पुष्टिकामेनभूयिष्ठमधिकंकार्यम् ॥ ततोयजमानस्तुलामध्यंदंडास्थित
दृष्टिर्हरेर्मुखंपश्यन्मंत्रौपठेत् ॥ ॐ नमस्तेसर्वभूतानांसाक्षिभूतेसनातनि ॥ पितामहेनदेवित्वं
निर्मितापरमेष्टिना ॥ त्वयाधृतंजगत्सर्वंसहस्थावरजंगमम् ॥ सर्वभूतात्मभूतस्थेनमस्तेविश्व
धारिणि ॥ इतिगोदोहकालंतत्रस्थित्वा ततस्तुलायाअवतीर्य तोलितद्रव्येतुलसीपत्रंनिधाय देश
कालौसंकीर्त्य अमुककामइदममुकद्रव्यमात्मसमतोलितमाचार्यायान्येभ्योब्राह्मणेभ्यः सम
स्ताश्रितबंधुवर्गेभ्योदीनानाथेभ्यश्चदातुमहमुत्सृजे नममेत्युसृज्य ततः कृतस्यामुकतुला
पुरुषदानकर्मणः सांगतासिद्ध्यर्थमाचार्यायइदंसुवर्णमाग्नेयदैवतंदक्षिणात्वेनतुभ्यमहंसंप्रददे न

दा० ममेतिदद्यात् ॥ पुनः कृतस्यामुकतुलापुरुषदानकर्मणः इत्यादि सांगतासिद्ध्यर्थंनानानाम चं०
गोत्रेभ्योब्राह्मणेभ्योयथाशक्तिभूयसींदक्षिणांदातुमहमुत्सृजे ॥ तथा कृतस्यामुकतुलापुरुष
११ दानकर्मणः सांगतासिद्ध्यर्थंयथाशक्तिब्राह्मणान्यथाकालंयथोत्पन्नेनान्नेनभोजयिष्ये इति
संकल्प्य ॥ तत आचार्यावाहितदेवताःसर्वा अर्चनपूर्वकंविसृज्य आचार्यायतुलार्धं पा
दंवा प्रतिमावस्त्राभरणादिसर्वंतुभ्यमहंसंप्रददे नममइतिदत्त्वा सदस्यायादावेतदर्धंदत्त्वा
शेषंचसद्यएवयथोद्देशंदत्त्वा प्रमादात्कुर्वतांकर्म० यस्यस्मृत्येतिजपित्वा कर्मेश्वरार्प
णंकृत्वासुहृद्युतोभुंजीतेति ॥ केचित्तुअत्रतुलापूजोत्तरमग्निसंस्थाप्यईशानादितुलास्थदे
वताभ्योष्टाष्टाज्याहुतीश्चिच्छंतीति ॥ तुलाप्रतिग्रहप्रायश्चित्तंत्वाचार्यश्चांद्रायणमेकंकुर्यात्
प्रतिग्रहानुसारेणइत्युक्तं दानोद्योतरहस्येषु ॥ हेमाद्रौ मात्स्येच ॥ नचिरंधारयेद्गेहे
सुवर्णंतोलितंबुधः ॥ तिष्ठद्भयावहंयस्माच्छोकव्याधिकरंनृणाम् ॥ शीघ्रंपरस्वीकरणा
च्छ्रेयः प्राप्नोतिपुष्कलम् ॥ इति ॥ सुवर्णादिसर्वद्रव्यतुलास्वेवंकैमुतिकन्यायात् ॥
अत्रत्यः सुवर्णशब्दोरजतादिसर्वद्रव्यतुलोपलक्षकोबोध्यः ॥ ॥ मीमांसैकधुरंधरःश्रुतिधरो ११
न्यायेऽपिवागीश्वरःसाहित्येमृतसागरःसज्जनतावल्लीरसालद्रुमः ॥ यद्विद्वन्मणिशेखरोदि

नकरःप्रासूतविश्वेश्वरतनाकारघृतादितोलनविधिसत्प्रतियपद्धतिः ॥ इतिदानोद्द्योतदानर त्नमयूखाद्यनुसारेणच कालोपनामकभट्टदिवाकरकृतदानसंक्षेपचंद्रिकायां ताम्रघृतादितु लापुरुषदानप्रयोगः ॥ ॥ अथगोसहस्रमहादानप्रयोगः ॥ हेमाद्रौ मात्स्ये ॥ गोसहस्रदा नंचिकीर्षुरधिवासनदिनात्प्राक्त्रिरात्रमेकरात्रंवाशक्तितः पयोव्रतोऽधिवासनदिनेशुचिर्यजमा नोदेशकालौसंकीर्त्य ममसमस्तपापक्षयोत्तरसिद्धचारणसेवितार्कवर्णकिंकिणीजालमा लिविमानारोहणोत्तरानेकमन्वंतरावच्छिन्नेंद्रादिसकललोकपाललोकाधिकरणकपुत्रपौत्रसमन्वित शिवालयगमनैकोत्तरसंख्यासंख्येयपितृमातामहकुलतारणायकल्पशतावच्छिन्नशिवपुरनिवासानं तरराजराजीभवनाश्वमेधशतकर्तृत्वशिवध्यानपरत्वविष्णुसादृश्यापन्नयोगस्थानकसंसारमोचन कामः श्वोगोसहस्रमहादानंप्रतिपादयिष्ये ॥ इतिसंकल्पयेत् ॥ ततउपवासंगुर्वा दिनियोगांतंतुलापुरुषमहादानवत्कुर्यात् ॥ ॥ अथाचार्यः एकंलक्षण्यंनंदिकेश्वरंवृषं सवत्सदशोत्तरगोसहस्रात्सवत्संधेनुदशकंच स्वर्णघंटास्वर्णपट्टकौशेयवस्त्रमाल्यहेमरत्न युतशृंगरौप्यखुरचामरोपशोभितं सताम्रदोहनं पादुकोपानच्छत्राद्यनेकोपस्करयुतंवेदीं परितःस्थापयेत् ॥ मंडपाद्बहिस्तु यथावकाशंगोसहस्रं वस्त्रमाल्यस्वर्णभृंगरौप्यखुराद्यैर

लंकृत्याधिवासयेत् ॥ अथासादितसगोवृषदशकमध्येचक्रोपस्थापितलवणद्रोणोपरि पूर्वो
क्तलक्षणंकौशेयसंवीतंनानाभरणभूषितंमाल्येक्षुफलसंयुक्तंनंदिकेश्वरंस्थापयेत् ॥ वेद्युपरिफ
लपुष्पादिशोभितंपंचवर्णवितानंकूटेबध्नीयात् ॥ ततः आचार्यादयःस्वस्वकुंडसन्निधौसर्वौष
ध्यादियुतकलशचतुष्टयस्थापनादियजमानाभिषेकांतंतुलामहादानवत्कुर्युः ॥ ततःशुक्लमा
ल्यांबरधरःसकुसुमांजलिनासवृषगोदशकमामंत्रयेत् ॥ तत्रमंत्रः ॥ नमोवोविश्वमूर्तिभ्यो वि
श्वमातृभ्यएवच ॥ लोकाधिवासिनीभ्यश्चरोहिणीभ्योनमोनमः ॥ गवामंगेषुतिष्ठंतिभुवनान्ये
कविंशतिः ॥ ब्रह्मादयस्तथादेवारोहिण्यः पांतुमातरः ॥ गावोमेअग्रतःसंतुगावोमेसंतुपृष्ठतः ॥
गावोमेहृदयेसंतुगवांमध्येवसाम्यहम् ॥ यस्मात्त्वंवृषरूपेणधर्मएवसनातनः ॥ अष्टमूर्तेर
धिष्ठानमतः पाहिसदामम ॥ इति पुष्पांजलिनासंपूज्य वेदीपश्चिमेप्राङ्मुखउपविश्य पूर्ववद्दे
शकालौस्मृत्वा ममसमस्तपापक्षयादिसंसारमोचनकामः इत्यंते इमंवृषमिमाश्च सवत्सधे
नुदशकसहिताःसहस्रंगाः सांगोपांगाः अमुकामुकगोत्रामुकामुकवेदाध्यापकामुकामुकशर्म
भ्योगुर्वृत्विगादिभ्यश्चसंप्रददेनमम इतिगुर्वादिहस्तेषुजलंदद्यात् ॥ तेच देवस्यत्वेतियजुषा

दितिपठेयुः ॥ ततोयजमानः ॥ कृतस्यगोसहस्रमहादानकर्मणःसांगतासिद्ध्यर्थंग्रामंभूमिंवाद
त्त्वासुवर्णदक्षिणात्वेनतुभ्यमहंसंप्रददे नमम इतिप्रत्येकंतेभ्योदक्षिणांदद्यात् ॥ ततः कृतस्य
गोसहस्रमहादानइत्यादि० सांगतासिद्ध्यर्थं नानानामगोत्रेभ्योब्राह्मणेभ्योयथाशक्तिभूयसीं
दक्षिणांदातुमहमुत्सृजेनममेति ॥ तथा पुनः कृतस्यइ० सांगतासिद्ध्यर्थंयथाशक्तिब्राह्मणा
न्यथाकालंयथोपपन्नेनान्नेनभोजयिष्येइतिसंकल्पयेत् ॥ ततः आचार्यः पुण्याहवाच
नाद्यावाहितदेवताःसंपूज्य उत्तिष्ठब्रह्मणस्पतइतिदेवान्विसृज्य तद्दिनेपयोव्रतमशक्तौयजमानो
नक्ताशीब्रह्मचारीभवेत् ॥ ततः प्रमादात्कुर्वतांकर्म० यस्यस्मृत्या० कर्मेश्वरार्पणंकुर्यादि
ति ॥ इतिदानसंक्षेपचंद्रिकायां गोसहस्रमहादानप्रयोगः ॥ भविष्यपुराणे ॥ शतंगावःसवृषभा
धेनूपस्करसंयुताः ॥ दत्त्वातुब्राह्मणेभ्यस्तुविशुद्धेनांतरात्मना ॥ शिवादिसर्वलोकेषुयथेष्टंमो
दतेतुसः ॥ पुण्यकालेशुचिराचम्य देशकालौसंकीर्त्य ममसमस्तपापक्षयपूर्वकसिद्धचा
रणसेवितार्कवर्णकिंकिणीजालमालिविमानारोहणोत्तरानेकमन्वन्तरावच्छिन्नेंद्रादिसकललोकपा
लाधिकरणकपुत्रपौत्रसमन्वितशिवपुरादिसर्वलोकनिवासानंतरमंतेविष्णुसायुज्यावाप्तिकामोवृषा
धिकसालंकृतगोशतदानंकरिष्ये इतिसंकल्प्य गणपतिपूजनंसंक्षिप्तपुण्याहवाचनमात्रंकृत्वा

दा० गोभ्योनमइतिसवृषभा गाः संपूज्य ब्राह्मणेभ्योनमइतिब्राह्मणांश्चयथाशक्तिवस्त्रालंकारादिभिः चं०
संपूज्य प्रार्थयेत् ॥ तत्रमंत्राः गावः सुरभयोनित्यंगावोगुग्गुलुगंधिकाः ॥ गावः प्रतिष्ठा
१३ भूतानांगावः स्वस्त्ययनंमहत् ॥ अन्नमेवपरंगावोदेवानांहविरुत्तमम् ॥ पावनंसर्वभूतानांर
क्षंतिचवहंतिच ॥ हविषामंत्रपूतेनतर्पयंत्यमरानपि ॥ महर्षीणांचहोतॄणांगावोहोमप्रतिष्ठि
ताः ॥ सर्वेषामेवभूतानां गावः शरणमुत्तमम् ॥ गावः पवित्रंपरमंगावोमंगलमुत्तमम् ॥
गावः सर्वस्यलोकस्यगावोधन्याः सवाहनाः ॥ नमोगोभ्यः श्रीमतीभ्यः सौरभेयी
भ्यएवच ॥ नमोब्रह्मसुताभ्यश्चपवित्राभ्योनमोनमः ॥ घृतक्षीरप्रदागावो घृतयोन्योघृतोद्भवाः॥
घृतनद्योघृतावर्तास्तामेसंतुसदागृहे ॥ इतिगाः संप्रार्थ्य वृषभंप्रार्थयेत् ॥ धर्मस्त्वंवृषरूपेण
जगदानंदकारकः ॥ अष्टमूर्तेरधिष्ठानमतः पाहिसनातन ॥ इतिवृषभंप्रार्थयेत् ॥ ततः
सलिलतिलकुशानादाय अद्येत्यादिममसमस्तपापक्षयेत्यादिविष्णुसायुज्यावाप्तिकामोवृषा
धिकशतं गाः धेनूपस्कराः सहिरण्यदक्षिणायुताः रुद्रदेवतास्तन्मूल्योपकल्पितनिष्क्रयरजत
मुद्रावानानानामगोत्रेभ्योब्राह्मणेभ्योदातुमहमुत्सृजेनममेति तेनभगवान्परमात्माश्रीपरमे १३

सिद्ध्यर्थंब्राह्मणभोजनंभूयसींदक्षिणांचदद्यात् ॥ अथवा अद्येत्यादि० सवृषरुद्रदैवतसहि
रण्यदक्षिणायथाशक्त्यलंकृतगोशतमूल्योपकल्पितनिष्क्रयरजतमुद्राः नानानामगोत्रेभ्योब्रा
ह्मणेभ्योदातुमहमुत्सृजे नममेति ॥ ततोब्राह्मणभोजनंसंकल्प्य भूयसींदद्यात् ॥ इतिसवृ
षगोशतदानप्रयोगः ॥ ॥ अथसवृषगोदानप्रयोगः ॥ भविष्ये ॥ दशगावः सवृषभा
वृषभैकादशाः स्मृताः ॥ दत्त्वातुब्राह्मणेभ्यश्चसयातिपरमांगतिम् ॥ शिवादिसर्वलोकेषुय
थेष्टंरमतेनरः ॥ इति ॥ पुण्यकालेशुचिराचम्य प्राणानायम्य देशकालौसंकीर्त्य ममसमस्तपा
पक्षयपूर्वकशिवादिसर्वलोकनिवासांतेविष्णुसान्निध्यकामोवृषाधिकदशगोदानंकरिष्ये इतिसं
कल्प्य गणपतिपूजनंपुण्याहवाचनमात्रंकृत्वा गोभ्योनमइतिसवृषा गाःसंपूज्य ब्राह्मणेभ्योनमइ
तिब्राह्मणांश्चयथाशक्तिवस्त्रालंकारादिभिः संपूज्य गाः प्रार्थयेदेतैर्मंत्रैः ॥ गावोमामुपतिष्ठंतुहे
मशृंग्यः पयोमुचः ॥ सुरभ्यः सौरभेय्यश्चसरितः सागरास्तथा ॥ गाश्च पश्याम्यहंनित्यंगा
वः पश्यंतुमांसदा ॥ गावोस्माकंवयंतासांयतोगावस्ततोवयम् ॥ गावोममाग्रतोनित्यंगावः
पृष्ठतएवच ॥ गावोमेसर्वतश्चैवगवांमध्येवसाम्यहम् ॥ इतिगाः संप्रार्थ्य ॥ धर्मस्त्वंवृषरूपेण
जगदानंदकारकः ॥ अष्टमूर्तेरधिष्ठानमतः पाहिसनातन ॥ इति वृषभंचप्रार्थयेत ॥ ततः सक

शतिलजलमादाय ॥ अद्येत्यादि० ममसमस्तपापक्षयपूर्वकशिवविष्णुसान्निध्यावाप्तिकामोवृषा
धिकदशगाधेनूपस्कराः सहिरण्यदक्षिणायुतारुद्रदेवतास्तन्मूल्योपकल्पितनिष्क्रयरजतमुद्रा
वानानानामगोत्रेभ्योब्राह्मणेभ्योदातुमहमुत्सृजे नममेतिसंकल्पंकुर्यात् ॥ ततोब्राह्मणभो
जनसंकल्पः ॥ भूयसींचदद्यात् ॥ अथवावृषाधिकधेनूपस्करसहिरण्यदक्षिणायुतदशगारु
द्रदैवतास्तन्मूल्योपकल्पितरजतमुद्राः नानानामगोत्रेभ्योब्राह्मणेभ्योदातुमहमुत्सृजे नम
मेत्युक्त्वादद्यात् ॥ ब्राह्मणभोजनसंकल्पंकृत्वा भूयसींचदद्यादितिसंक्षेपः ॥ इतिस
वृषदशगोदानप्रयोगः ॥ ॥ अथदशमहादानानि ॥ कौर्मे ॥ कनकाश्वतिलानागादा
सीरथमहीगृहाः ॥ कन्याचकपिलाधेनुर्महादानानिवैदश ॥ तत्रप्रथमंतावत्सुवर्णदानम् ॥
मूले ॥ दत्त्वासुवर्णस्यशतंविप्रेभ्यः श्रद्धयान्वितः ॥ ब्रह्मलोकमनुप्राप्यब्रह्मणासहमोदते ॥
गव्येनभूमिंशकृताजलेन आलिप्यमध्येसिततंडुलैश्च ॥ सरोरुहंकेसरभूषणाढ्यंसकर्णिकंचाष्ट
दलंविलिख्य ॥ तस्मिन्हिरण्यशतमानमात्रंनिधाय तस्योपरितंविचिंत्य ॥ इति ॥ तत्रब्रह्मा
णंकमलासनस्थंसंपूज्य विप्रंवृत्वा यथाविभवंवस्त्रालंकारादिभिः संपूज्य दद्यात् ॥ हेमाद्रौ दा
नकांडे ॥ देयंतद्योजयेत्पूर्वंततोविप्रंचपूजयेत् ॥ तत्तन्मंत्रैः प्रदद्याद्वैसर्वदानेष्वयंविधिः ॥

इति ॥ अद्येत्यादि ० ममसमस्तपापक्षयपूर्वकमेरुदानसमफलावाप्तये देयद्रव्यतृतीयांशदक्षि
णासहितमिदंसुवर्णमग्निदैवतममुकगोत्रायामुकशर्मणेब्राह्मणायतुभ्यमहंसंप्रददे नममेतिद
द्यात् ॥ प्रार्थनामंत्रः ॥ हिरण्यगर्भगर्भस्थंहेमबीजंविभावसोः ॥ अनंतपुण्यफलदमतः शांतिं
प्रयच्छमे ॥ इति कनकदानम् ॥ अथाश्वदानंमहाभारते ॥ सर्वोपकरणोपेतंयुवानंदोषवर्जित
म् ॥ योऽश्वंददातिविप्रायस्वर्गलोकेमहीयते ॥ तथा यावंतिरोमाणिहयेभवंतिहिनरेश्वर ॥
तावंतोवाजिदाँल्लोकान्प्राप्नुवंतीहपुष्कलान् ॥ इति ॥ वाजिदान्सूर्यलोकान् ॥ कौर्मे ॥ शतैः
पंचपलैरौप्यैः सुवर्णालंकृतिंक्रमात् ॥ सदक्षिणंसवस्त्रंचब्राह्मणायनिवेदयेत् ॥ ब्राह्मणंवृ
त्वा वस्त्रालंकरणगंधपुष्पादिभिरभ्यर्च्य दद्यात् ॥ अद्येत्यादि ० ममसमस्तपापक्षयपूर्वका
श्वरोमसमसंख्याकाब्दसूर्यलोकनिवासावाप्तिकामइममश्वं सर्वोपस्करहिरण्यदक्षिणायुतं य
मदैवतं गोत्राय शर्मणेतुभ्यमहंसंप्रददेत्वादद्यांनममेति अश्वकर्णंधृत् ॥ दानमंत्रस्तु ॥
उच्चैःश्रवास्त्वमश्वानांराज्ञांविजयकारकः ॥ सूर्यवाहनमस्तुभ्यमतः शांतिंप्रयच्छमे ॥
अथश्वेताश्वदानम् ॥ गारुडे । अश्वमेधमखंयस्तुकलौकर्तुंमुनीश्वर ॥ अश्वदानं
तुतेनेहकर्तव्यंविधिपूर्वकम् ॥ विधिंतस्यप्रवक्ष्यामिब्रह्मणानिर्मितंपुरा ॥ श्वेतमश्वं

शुभंतातेहेमपल्याणभूषितम् ॥ रूप्यैस्तुकटकैः शुद्धैः करिदंतोपशोभितम् ॥ वज्रम
त्रंखुरैस्ताम्रैः क्षौमपुच्छंसुवाससम् ॥ शुभ्रेणपदकेनैवसंयुतंस्वायुधान्वितम् ॥ धान्यर
१९ त्नोपरिस्थंतुबद्धंपक्षसुपसुट्टकम् ॥ एवंसुतेजसंचाश्वंब्राह्मणायनिवेदयेत् ॥ मन्वादियुगाद्यय
नविषुवोपरागादिपुण्यकालेदानंकार्यम् ॥ ब्राह्मणंवृत्वावस्त्रालंकारादिभिः संपूज्याश्वंचसंपूज्य
वदेत् ॥ मार्तंडायसुवेगायकाश्यपायत्रिमूर्तये ॥ जगद्दीपायसूर्यायत्रिवेदायनमोस्तुते ॥
एवंतमुच्चरन्मंत्रंकर्णेदद्यात्तिलोदकम् ॥ दानवाक्यंतु अद्येत्यादि ० गोत्रायशर्मणेब्राह्मणा
येमंश्वेताश्वं सुवर्णतिलकालंकारयुतं ललाटग्रैवेयकपूर्वोक्तालंकारैर्युक्तंगंधपुष्पाद्यर्चितंसू
र्यंयमदैवतं सकलब्रह्महत्यादिपापनाशकामोहयरोमसमसंख्याकाब्दसूर्यलोकनिवासकामश्च
सालंकृतायतुभ्यमहंसंप्रददे नमम इति ॥ ततोऽश्वप्रार्थना ॥ महार्णवसमुत्पन्नउच्चैःश्र
वसपुत्रक ॥ मयात्वंविप्रमुख्यायदत्तोहयसुखीभव ॥ इति ॥ ततोविप्रप्रार्थना इमंवि
प्रनमस्तुभ्यमश्वंतेप्रतिपादितम् ॥ प्रतिगृह्णीष्वाविप्रेंद्रमयादत्तंसुशोभनम् इतिदानमंत्र
मुच्चार्य कर्णेसमर्पणंकृत्वा विप्रहस्तेजलंक्षिपेत् ॥ ततः सुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ विप्रोदे १९
वस्यत्वेतिगृहीत्वा यथाशाखंकामस्तुतिंपठित्वा स्वस्तीत्युक्त्वाश्वमारुह्यगच्छेत् ॥ दाताचा

श्वपुरोगच्छेत्पदानांसप्तसप्ततिम् ॥ भास्करंमनसिध्यात्वाआलोक्यस्वगृहंव्रजेत् ॥ श्वेतम
श्वंतुयोदद्यात्फलंदशगुणंभवेत् ॥ एवंकृतेनरव्याघ्रसूर्यलोकंव्रजेन्नरः ॥ इति ॥ इतिश्वेताश्व
दानम् ॥ अथशिवायाश्वदानम् ॥ गारुडे । शिवायाश्वमलंकृत्य यः पर्वणिनिवेदयेत् ॥ सो
श्वमेधस्ययज्ञस्यफलमष्टगुणंलभेत् ॥ इति शिवधर्मेपिशिवायाश्वदानम् ॥ अथतिलदान
म् ॥ आदित्यपुराणे वैशाख्यांपौर्णमास्यांवातिलान्क्षौद्रेणसंयुतान् ॥ यःप्रयच्छेद्द्विजातिभ्य
सर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ तथा ज्येष्ठमासितिलान्दद्यात्पौर्णमास्यांविशेषतः ॥ अश्वमेधस्ययज्ञ
स्यफलमाप्नोति मानवः ॥ तथा ॥ माघेमासितिलान्यस्तुब्राह्मणेभ्यःप्रयच्छति ॥ सर्वसत्त्वस
माकीर्णंनरकंनसपश्यति ॥ विष्णुधर्मोत्तरे ॥ तिलागावोहिरण्यंचअन्नंकन्यावसुंधरा ॥ दत्ता
न्येतानिविधिवत्तारयंतिमहाभयात् ॥ तथा ॥ तिलस्नायीतिलोद्वर्तीतिलहोमीतिलोदकी ॥
तिलभुक्तिलदाताचषट्तिलाः पापनाशनाः ॥ इदंतुमाघमासपरम् ॥ अन्यत्रतुदानमेव ॥
कौर्मे ॥ कृष्णाजिनेतिलान्कृत्वासुवर्णमधुसर्पिषी ॥ द्रोणैकंवाससाच्छन्नंत्रिधातद्दत्सदाक्षिणम् ॥
ब्राह्मणायचतंदत्त्वासर्वंतरतिदुष्कृतम् ॥ इति ॥ अद्येत्यादि० अमुकगोत्रायामुकशर्मणे ब्रा
ह्मणायसुपूजिताय कृष्णाजिनस्थं सुवर्णमधुसर्पिर्युतं वस्त्राच्छन्नं तिलद्रोणं सोमदैवतं सर्वपाप

दा० क्षयकामस्तुभ्यमहंसंप्रददे नमम इतिदद्यात् ॥ कृततत्तिलद्रोणदानस्यसांगतासिद्ध्य
र्थमिदंसुवर्णमाग्निदैवतंदक्षिणात्वेनतुभ्यमहंसंप्रददे नमम इतिदद्यात् ॥ प्रतिग्रहीतातु
१६ देवस्यत्वेतितांप्रतिगृह्य यथाशाखंकामस्तुतिंपठित्वा समापयेत् ॥ इतितिलद्रोणदानवि
धिः ॥ ॥ अथतिलपात्रदानम् ॥ ब्राह्मे ॥ ताम्रपात्रंतिलैः पूर्णंप्रस्थमात्रंद्विजायच ॥ सहिर
ण्यंचयोदद्यात्प्रत्यहंश्रद्धयान्वितः ॥ सर्वपापविशुद्धात्मालभतेपरमांगतिम् ॥ इति ॥ अद्ये
त्यादि० इदंतिलपूरितताम्रपात्रं सोमदैवतं ससुवर्णममुकगोत्रायामुकशर्मणेब्राह्मणायाशेषपा
पक्षयकामस्तुभ्यमहंसंप्रददे नमम इति ॥ मंत्रस्तु ॥ तिलाः स्वर्णयुतास्तुभ्यंप्रदत्ताह्यघनाश
नाः ॥ विष्णुप्रीतिकरानित्यमतः शांतिंप्रयच्छमे ॥ प्रतिग्रहः प्राग्वत् ॥ इतिमाघेनि
त्यंतिलपात्रदानम् ॥ कौर्मे ॥ ताम्रपात्रेतिलान्कृत्वापलषोडशकल्पिते ॥ ससुवर्णेनश
क्त्यावाविप्रायप्रतिपादयेत् ॥ नाशयेत्त्रिविधंपापंवाङ्मनःकायसंभवम् ॥ तिलपूर्णताम्र
पात्रंसहिरण्यंद्विजायवै ॥ प्रातर्दत्त्वातुविधिवद्दुःस्वप्नंविनिहंतिसः ॥ तिलपात्रंत्रिधाप्रोक्तंक १६
निष्ठोत्तममध्यमम् ॥ ताम्रपात्रंदशपलंजघन्यंपरिकीर्तितम् ॥ द्विगुणंमध्यमंप्रोक्तंत्रिगुणंचो
त्तमंस्मृतम् ॥ स्वर्णमेकंजघन्यंतद्द्विगुणंमध्यमंमतम् ॥ त्रिगुणंचोत्तमंतद्वत्सुवर्णपरि

कीर्तितम् ॥ पलसंख्यानिष्कद्वयमिता सपादनिष्कद्वयमितेत्यन्ये ॥ अत्रदेशाचारतोव्य
वस्था ॥ दानवाक्यंतुनित्यतिलपात्रदानवत् ॥ मंत्रस्तु ॥ यानिकानिचपापानिब्रह्महत्यास
मानिच ॥ तिलपात्रप्रदानेनतानिनश्यंतुमेसदा ॥ इति ॥ इतिमहातिलपात्रदानम् ॥ कौर्मे ॥
अथमातुरानृण्यकृत्तिलपूर्णकांस्यपात्रदानम् ॥ आदित्यपुराणे ॥ यज्ञंसौत्रामणिंकर्तुंयदिश
क्तिर्नविद्यते ॥ महासरस्तथावापींकूपंकर्तुंचदीर्घिकाम् ॥ एवंकृतेमातृऋणान्मुक्तोभवतिमा
नवः ॥ सदक्षिणंकांस्यपात्रंदत्त्वाचैवप्रमुच्यते ॥ शुद्धकांस्यपात्रस्यप्रमाणंपंचविंशतिपला
नि ॥ तिलानामत्रनिर्दिष्टंप्रस्थानांसप्तकंतथा ॥ सुवर्णमाषाश्चत्वारः पात्रस्योपरिधारयेत् ॥
वस्त्रेणवेष्टयेत्पात्रंविधायचसुभक्तितः ॥ स्नानंकृत्वानिम्नगायांपितृदेवांश्चतर्पयेत् ॥ ततो
भिपूजयेद्देवंशंकरंहरिमेववा ॥ गोमयेनाथसंलिप्यगृहमध्यंतुसर्वतः ॥ लिखेत्पद्मंद्वादशारंकुंकुमे
नाथशोभनम् ॥ ततोवह्निंसुसंस्थाप्यहोमंकुर्याद्यवैस्तिलैः ॥ पद्मेपात्रंप्रतिष्ठाप्यपूजयेद्भक्तिभाव
तः ॥ ततोब्राह्मणमाहूयबहुपुत्रंसुसंभृतम् ॥ पादौप्रक्षाल्यविधिवन्मातुःश्राद्धंसमाचरे
त् ॥ अथकृत्यंयथाशक्तिमाघ्यांवामृतवासरे ॥ ग्रहणेरविसोमाभ्यांसंक्रांतिषुयुगादिषु ॥ तथा
न्यदपियद्दत्तंमाघ्यामुद्दिश्यमातरम् ॥ तदक्षय्यफलंसर्वंपुराप्राहमहेश्वरः ॥ जीवंतींभूषयेद्भक्तौ

माल्यैरपिविभूषणैः ॥ दत्वाविप्रस्यतत्पात्रहोमकुर्यात्प्रयत्नतः ॥
प्यचविसृज्यच ॥ अन्येषामपिविप्राणांभोजनानिप्रदापयेत् ॥ अथास्यप्रयोगः ॥ माघ्यांपूर्वोक्त
पुण्यकालेवा यजमानः कृतनित्यक्रियः पूर्वोक्तद्वादशारपञ्चकांस्यपात्रं सप्तप्रस्थतिलैः
पूरितंस्थापयित्वा हरंहरिंवासंपूज्य तत्पुरतोग्नौविष्णुंविष्णुमंत्रेणाशिवंशिवमंत्रेणवाष्टोत्तर
शतंघृताक्ततिलैर्यवैश्वहुत्वा ब्राह्मणमाहूयोदङ्मुखमुपवेश्यादौपादप्रक्षालनादिमातृश्राद्धंसमा
प्याचम्यप्राणानायम्य अद्येत्यादि० असुकगोत्रायासुकशर्मणेब्राह्मणाय उक्तोपस्कर
संयुतंममामातुर्गर्भधारणपोषणमलमूत्रादिनानादुःखोद्भवाद्यानृणत्वकामः इदंपंचविंशातिपला
त्मकंकांस्यपात्रं सप्तप्रस्थमिततिलैः परिपूरितंमाषचतुष्टयसुवर्णयुतं वस्त्रसंवेष्टितंसर्वो
पस्करयुतं तुभ्यमहंसंप्रददे नमम इति दद्यात् ॥ मंत्रास्तु ॥ कांस्यपात्रंमयादत्तंमातुरानृण्य
काम्यया ॥ भगवन्वचनात्तुभ्यंयथाशक्तितथावद ॥ दशमासाश्वउदरेजनन्याः संस्थि
तस्यमे ॥ क्लेशिताबालभावेनस्तनपानाद्द्विजोत्तम ॥ मलमूत्रादिमल्लेपलिप्तायाचकृतामया ॥
भवतोवचनादद्यममसुक्तिर्भवेद्दृणात् ॥ तिलसंख्याकृतंदुःखंजनन्याममसेवितम् ॥ कांस्यपा
त्रप्रदानेनकृतकृत्योभवाम्यहम् ॥ ततः शक्त्याहिरण्यं दक्षिणांदद्यात् ॥ त्वयैतत्कृतातिलपू

र्णकांस्यपात्रदानेनजननीसंभवाहृणात्त्वंमुक्तोभवेतिप्रतिग्रहीतावदेत् ॥ पुनः व्याहृतिभिरा ज्यहोमंकृत्वाविसृज्य यथाशक्तिब्राह्मणान्भोजयित्वा सुहृद्युतोभुंजीतेति ॥ इतिमातुरानृ ण्यकृत्तिलपूर्णकांस्यपात्रदानप्रयोगः ॥ ॥ अथतिलपूर्णकरकदानम् ॥ वायवीये ॥ करकंतिलसंपूर्णंमंडलेवह्निदेवते ॥ शिवंवह्निवदाराध्यंपूजयेत्करवीरकैः ॥ पूजातुरक्तचं दनेन ॥ निर्यासससर्जरसधूपेनधूपयेत् ॥ वह्निमंडलंत्रिकोणमंडलम् शिवंवह्निवदितिवह्निस्व रूपंशिवम् ॥ ब्रह्मांडपुराणे ॥ आदर्शंचततोदद्याद्दीपानांचचतुष्टयम् ॥ वह्निरूपीयतः शंभुर्व ह्निरूपास्तिलाश्चये ॥ तेजोरूपंकृतंपापंचाक्षुषंचव्यपोहतु ॥ इतिदत्तेस्यनश्यंतिपापान्यग्रेकृ तानिच ॥ यएवंकुरुतेदानंशिवभक्त्यायतव्रतः ॥ शिवलोकेवसेद्भूयः कल्पत्रयमशंकितः ॥ इतितिलपूर्णकरकदानम् ॥ ॥ अथगजदानम् ॥ कौर्मे ॥ दद्याद्गजंपुराणोक्तंमूल्यंपंचशता निवा ॥ वित्तानुसारात्तत्रापिकनिष्ठोत्तममध्यमम् ॥ तत्रापिस्वरूपतोगजदानमुक्तम् ॥ तन्मू ल्यंचहेममाषशतपंचकदानंमध्यमम् ॥ शतत्रयहेममाषदानंकनिष्ठम् ॥ इति ॥ रूप्यस्थूणालं करणंस्वर्णताराविभूषणम् ॥ सदक्षिणंवित्तशक्त्यादत्त्वाशिवपुरंव्रजेत् ॥ स्थूणारज्जुः ॥ तारामौक्ति कजालीगजालंकारः ॥कौर्मे ॥ यथालाभोपपन्नंवायः प्रयच्छतिदंतिनम्॥ ब्राह्मणायदरिद्रायस्वर्गं

दा० लोकेमहीयते ॥ इति ॥ ततोगजदानांगंशिवंद्विजंचसंपूज्यदद्यात् ॥ दानवाक्यंतु अथवा
दि० ममसर्वपापक्षयोत्तरसिद्धचारणसेवितार्कांकिंकिणीजालमालिविमानारोहणोत्तरानेकमन्वं
१८ तरावाच्छिन्नाक्षय्यदेवराजत्वांतेविष्णुपुरावाप्तिकामस्तत्प्रीतिकामश्च सालंकृतायामुकगोत्रा
यामुकशर्मणेब्राह्मणायेमंगजं कक्षारज्जुस्थिरासनसहितं कांचनमालादिकीर्णं चामरगंधपु
ष्पाद्यलंकृतं प्रजापतिदैवतं तुभ्यमहंसंप्रददेनममइतिकरंधृत्वादद्यात् ॥ करःशुंडादंडः ॥ कृ
तैतद्गजदानकर्मणः सांगतासिद्धयर्थमिदंसुवर्णमग्निदैवतं दक्षिणात्वेनतुभ्यमहंसंप्रददे नमम
इति दद्यात् ॥ ततोद्विजोगजमारुह्य देवस्यत्वायथाशाखंकामस्तुतिंपठित्वा ॥ प्रतिगृ
ह्णामीति स्वस्तीतिचवदेत् ॥ यजमानोगजंप्रार्थयेदेतैर्मंत्रैः ॥ ऐरावतश्चतुर्दंतोगजानांनाय
कस्तुयः ॥ दिग्दंतिनांपूज्यतमः पापंक्षयतुनः प्रभुः ॥ सुप्रतीकगजेंद्रत्वंसरस्वत्याभिषेच
क ॥ इंद्रस्यवाहनश्रेष्ठसर्वदेवैस्तुपूजित ॥ गजेंद्रमत्तमातंगदैत्यसैन्यविनाशक ॥ तवदा
नेनमेशांतिः सर्वदास्तुमहत्सुखम् ॥ इति ॥ ब्राह्मणैस्तथास्तुइत्युक्तोभूयसींदद्यादिति ॥ इति
गजदानप्रयोगः ॥ ॥ अथदासीदानम् ॥ वह्निपुराणे ॥ स्थिरनक्षत्रसंयुक्तेसौम्येसौम्यग्रहान्वि १८
ते ॥ दानकालंप्रशंसंतिसन्तः पर्वणिवापुनः ॥ अलंकृत्ययथाशक्त्यावासोभिर्भूषणैस्तथा ॥

ब्राह्मणायप्रदातव्यायजमानेनशक्तितः ॥ पंचवर्षाधिकासातुचत्वारिंशत्समावधि ॥ दासीद्विजाय
दातव्यादासीदानेत्वयंविधिः इति ॥ दानवाक्यंतु ॥ अद्येत्यादि॰ गोत्रायशर्मणेसालंकृताय
सुवर्णालंकारवतीं गंधपुष्पाद्यार्चितां प्रजापतिदैवत्याम् अक्षय्यसुखावाप्तिकामस्तुभ्यमहंसंप्रददे
नममेतिशिरसिधृत्वादद्यात् ॥ द्विजप्रार्थनामंत्रस्तु वह्निपुराणे ॥ इयंदासीमयातुभ्यंश्रीव
त्सप्रतिपादिता ॥ सर्वकामकरीभोग्यायथेष्टंभद्रमस्तुमे ॥ ततः सुवर्णदक्षिणांदत्त्वानमस्कु
र्यात् ॥ अनुगत्वातुसीमायांद्विजंचैवविसर्जयेत् ॥ इति ॥ इतिदासीदानम् ॥ ॥ अथरथदा
नम् ॥ कौर्मे ॥ रथंचतुर्बलीवर्दैरूढंधान्यावृतंतथा ॥ वित्तानुसारात्सर्वैश्वरथोपकरणैर्युतम् ॥
सदक्षिणंचविप्रायदत्त्वाशिवपुरंव्रजेत् ॥ धान्यावृतमष्टादशधान्यावृतम् ॥ रथोपकरणानियुग
योक्त्रतोत्रवरत्रादीनि ॥ दक्षिणाचत्रिशतमाषमितसुवर्णमुत्तमा द्विशतेमध्यमा अधमाशतै
कमितित्रैविध्यमाह हेमाद्रिः ॥ दानवाक्यंतु । अद्येत्यादिगोत्रायशर्मणेसालंकृताय चतु
र्बलीवर्दैर्युक्तं सोपस्करंधान्यैरष्टादशभिर्युतं विश्वकर्मदैवतम् अक्षय्यस्वर्गादिसुखावाप्तिकाम
स्तुभ्यमहं संप्रददे नममेति ॥ मंत्रस्तु । रथायरथनाथायनमस्तेविश्वकर्मणे ॥ विश्वरू
पायदेवायअरुणायनमोस्तुते ॥ सुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ इतिरथदानम् ॥ ॥ अथगंत्री

दा० रथदानम् ॥ गारुडे । गंत्रींतुरंगसंयुक्तांयोददातिद्विजातये ॥ सर्वकामसमृद्धात्मासराजा च०
जायतेभुवीति ॥ गंत्रीरथविशेषः साचतुर्भिर्गजैरश्वैर्वृषैर्वोपेता द्वाभ्यांवोपेता ॥ दानवा
१९ क्यंतु पूर्ववत् ॥ मंत्रस्तु । गंत्रीमिमांप्रयच्छामिविश्वकर्माधिदैवताम् ॥ दानेनानेनभग
वान्प्रीयतांमेपरः पुमानिति ॥ ततःसुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ इतिगंत्रीसहितरथदानम् ॥ ॥ अथप्र
संगाच्छिबिकादानम् ॥ हेमाद्रौ मात्स्ये ॥ मार्गशुक्लैकादश्यां माघफाल्गुनयोर्वैशाखेवा हि
रण्मयं हरिमभ्यर्च्य रात्रौजागरणं कृत्वा प्रातः कृतनित्यक्रियः अद्येत्यादि गोत्रायशर्मणे
सुपूजिताय इमांशिबिकासुक्तोपस्करां अंगिरोदैवतामिष्टलोकाप्तयेतुभ्यमहंसंप्रददे नममेति ॥
ततः सुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ तत्रैव वह्निपुराणे । देवलोकेविपुलभोगानंतरमंतेविष्णुसायुज्या
वाप्तिकामोविप्रस्यवर्षाशनंशिबिकावाहकानांचवर्षपर्याप्तमन्नंदद्यात् इति ॥ द्विजप्रार्थनामंत्र
स्तु । शिबिकातेमयादत्तायथाशक्त्याविभूषिता ॥ द्विजत्वंप्रतिगृह्णीष्ववांछितंतेनमेभवत्
इति ॥ इतिशिबिकादानम् ॥ ॥ अथमहीदानम् ॥ कौर्मे । गोचर्ममात्रभूखंडमधिकं
वास्वशक्तितः ॥ विधिंसदक्षिणंकृत्वादत्त्वाशिवपुरंव्रजेत् इति ॥ त्रिव्येकसुवर्णदक्षिणेत्यर्थः ॥ १९
[illegible] ॥ धौतपापोविशुद्धात्मास्वर्गलोकेमहीयते इति ॥

तथा। दशहस्तेनदंडेनत्रिंशद्दंडनिवर्तनम् ॥ त्रिभागहीनंगोचर्ममानमाहप्रजापतिः ॥ तथा। गवां शतंवृषश्चैकोयत्रतिष्ठदयंत्रितः ॥ तद्धिगोचर्ममात्रंतुप्राहुर्वेदविदोजनाः ॥ तथा ॥ षष्टिवर्षसहस्राणिस्वर्गेवसतिभूमिदः ॥ आच्छेत्तावानुमंताचतावंतिनरकेवसेत् ॥ भूमिंयः प्रतिगृह्णातिभूमिंयश्चप्रयच्छति ॥ तावुभौपुरुषौलोकेसूर्यमंडलभेदिनौ ॥ तथा ॥ भूमिप्रदानपुण्यस्य कलांनार्हतिषोडशीम् ॥ दानान्यन्यानिमेशांतिर्भूमिदानाद्भवत्विह इति ॥ दानवाक्यंतु। अद्येत्यादि गोत्रायशर्मणेसालंकृताय षष्टिवर्षसहस्रमितस्वर्गेशिवपुरनिवासकामः सर्वपापक्षयकामोवा इमां भूमिं सस्योद्भवांसवृषफलपुष्पाद्युपेतां विष्णुदैवतां तुभ्यमहंसंप्रददे नममेति साक्षतकुशतिलोदकंद्विजहस्तेदद्यात् ॥ ब्राह्मणस्तु भूमिंप्रदक्षिणांकुर्वन्प्रतिगृह्णीयात् ॥ देवस्यत्वेतियथाशाखंकामस्तुतिंपठित्वा स्वस्तीतिवदेच्च ॥ मांडव्यवचनादत्रसुवर्णदक्षिणा मता ॥ मंत्रस्तु। सर्वेषामाश्रयाभूमिर्वराहेणसमुद्धृता ॥ अनंतसस्यफलदा अतःशांतिंप्रयच्छमे यस्यांरोहंतिबीजानिवर्षाकालेमहीतले ॥ भूमेःप्रदानात्सकलाममसंतुमनोरथाः। इति ॥ शिवधर्मे विश्वामित्रः ॥ ग्रामंवानगरंवापिविप्रेभ्योयः प्रयच्छति ॥ क्षेत्रंवासस्यसंपन्नंसर्वपापैः प्रमुच्यत इति ॥ भूमिहरणेतु विश्वामित्रः। स्वदत्तांपरदत्तांवायोहरेच्चवसुंधराम् ॥ षष्टिवर्षस

दा० हस्राणिविष्ठायांजायतेकृमिरिति ॥ सविष्ठायांकृमिर्भूत्वापितृभिः सहमज्जतीतिवा ॥ इतिशिव
धर्मोक्तंभूदानम् ॥ ॥ अथगृहदानम् ॥ कौर्मे ॥ शक्तितः सर्ववित्तेनपूर्णंगृहमपित्रिधा ॥ सदक्षिणं
२० द्विजेदत्वाब्रह्मलोकंव्रजेन्नरः इति ॥ गारुडे । ऐष्टिकंदारुकंवापिमृन्मयंवापिशक्तितः ॥ सर्वोप
स्करणोपेतंयोदद्याद्विपुलंगृहम् ॥ ब्राह्मणायदरिद्रायविदुषेचकुटुंबिने ॥ सर्वकामसमायुक्तोब्रह्म
सायुज्यमाप्नुयात इति ॥ ब्रह्मवैवर्ते । नगार्हस्थ्यात्परोधर्मोनैवदानंपरंगृहात् ॥ नानृतादाधि
कंपापंनपूज्योब्राह्मणात्परः इति ॥ गृहनिर्माणप्रकारमाह नारदः । स्नानागारंदिशिप्राच्या
माग्नेय्यांपचनालयम् ॥ याम्यांशयनगेहंचनैर्ऋत्यांशस्त्रमंदिरम् ॥ प्रतीच्यांभोजनागारंवायव्यां
पशुमंदिरम् ॥ भांडागारंतूत्तरस्यामैशान्यांदेवमंदिरम् इति ॥ कुर्यादितिशेषः ॥ तत्रकूपेदिग्विशेष
फलं देवीपुराणे ॥ पर्वामाश्रित्यकर्तव्यःकूपःस्यादनिलेपिवा ॥ नपूर्वव्यत्ययंकुर्यान्मध्येदेवा
लयाद्गृहात् ॥ कृतंभयप्रदंलोकेतथाचास्याग्निजंभयम् ॥ वायव्यांचापिदेवस्यभयदंजायतेकृ
तमिति ॥ वराहमिहिरः ॥ पुष्टिंभूतिंपुत्रहानिंपुरंध्रीनाशंमृत्युंसंपदंशस्त्रबाधाम् ॥ किंचित्सौ २०
ख्यंदिक्षुपूर्वादिकुर्यात्कूपोमध्येगेहमर्थक्षयंचेत्यादि ॥ मत्स्यपुराणे ॥ देवतापंचकंतत्रचत्वारिंश
...पूजयित्वायथान्यायंततोदद्याद्गृही ॥ पूजयित्वास्वयंवास्तुशांतिंकृत्वाद्द्या

दित्यर्थः ॥ अथप्रसंगात्संक्षेपेणवास्तुशांतिप्रयोगः कर्ताशुभेदिने आचम्यप्राणानायम्य देश
कालौसंकीर्त्य अस्यवास्तोः शुभतासिद्ध्यर्थंवास्तुशांतिंकरिष्ये इतिसंकल्प्य तदंगतयागणे
शपूजास्वस्तिवाचनमातृकापूजाभ्युदयिकश्राद्धाचार्यब्रह्मर्त्विग्वरणानिकृत्वा यथाविभवंवं
स्त्रालंकारादिभिः पूजयेत् ॥ ततआचार्यः यदत्रसंस्थितंभू० ॥ अपक्रामंतु० ॥ भूतप्रेतापि
शाचाद्याअपक्रामंतुराक्षसाः ॥ स्थानादस्माद्व्रजंत्वन्यत्स्वीकरोमिभुवंत्विमामित्यनेनसर्षपा
न्विकीर्य पंचगव्येन शुचीवोहव्येतित्र्यृचेन पुनंतुमांदेवजनाइतित्र्यृचेन गृहमाबिभीतएतोन्विं
द्रमितित्र्यृचेनचगृहंसंप्रोक्ष्य गृहमध्येप्राच्यामैशान्यांवा चतुरस्रंचतुरंगुलोच्चंहस्तमितंस्थंडिलं
कृत्वा तस्यऐशानादिकोणचतुष्टयेचतुरोलोहकीलानारोपयेत् ॥ तत्रमंत्रः ॥ विशंतुभूतलेना
गालोकपालाश्चसर्वशः ॥ अस्मिन्गृहेवतिष्ठंतामायुर्बलकराः सदेतिमंत्रेणनिखनेत् ॥ प्रतिकी
लंमंत्रावृत्तिः ॥ ततः ईशानकोणादिक्रमेणचतुर्षुकोणेषु अग्निभ्योप्यथसर्पेभ्योयेचान्येतत्समा
श्रिताः ॥ तेभ्योबलिंप्रयच्छामिपुण्यमोदनमुत्तममितिमंत्रेणमंत्रावृत्त्यामाषभक्तबलीन्दत्त्वा
स्थंडिलोपरिकुंकुमादिनाहेमरूप्यशलाकयावा प्राक्पश्चायताः प्रागंताउदकसंस्थाद्व्यंगुलांत
राः प्रणवादिनमोंतैर्दशभिर्नामभिर्दशरेखाःकुर्यात्॥ ॐईशानायैनमः ॐ यशोवत्यै० ॐकान्ता

य० ॐविशालायै० ॐ प्राणवाहिन्यै० ॐसत्यै० ॐसुमत्यै० ॐ नंदायै०ॐ सुभद्राय० ॐसुर
थायै०१०इतिदशरेखाः कृत्वा ॥ तथा ॐहिरण्यायै० ॐसुव्रतायै० लक्ष्म्यै० ॐविभूत्यै०
ॐविमलायै० ॐप्रियायै० ॐविजयायै० ॐबालायै० ॐविशोकायै० ॐइडायै०१०इतिद
क्षिणोत्तरायताः उदग्गंताः प्राक्संस्थादशरेखाःकुर्यात् ॥ एवमेकाशीतिपदं मंडलं संपद्यते तत्र
मध्यस्थनवकोष्ठानिरेखामार्जनेनैकीकुर्यात् ॥ एतन्नवपदंब्रह्मस्थानं तस्यचतुर्दिक्षुचत्वारिप
दानि विदिक्षुशृंखलाकाराणिद्वादशकोणचतुष्टयोभयतश्चाष्टावितिविंशत्येकपदानि ॥ अव
शिष्टानिप्रतिदिशंपंचपंचेति विंशतिद्विपदानि ॥ तेषुप्रणवाद्यैश्चतुर्थ्यंतैर्नमोंतैर्वक्ष्यमाणनाम
भिर्देवताआवाह्य स्थापयेत् ॥ तत्रैशानकोणपदे वास्तोः शिरसि ॐशिखिनेनमःशिखिनमा
वाहयामि ॥ १ ॥ तद्दक्षिणैकपदे दक्षिणनेत्रे ॐपर्जन्यायन० ॥ २ ॥ आवाहयामीतिसर्वत्र ॥
तद्दक्षिणेततोपिपाश्चिमतइतिपदद्वये दक्षिणश्रोत्रे ॐजयंतायन० ॥ ३ ॥ तद्दक्षिणपदद्वये दक्षिणां
से ॐकुलिशायुधाय० ॥४॥ तद्दक्षिणपदद्वये दक्षिणबाहौ ॐसूर्यायन० ॥ ५ ॥ तद्दक्षिणपदद्व
ये दक्षिणबाहौ ॐसत्याय० ॥ ६ ॥ तद्दक्षिणपदद्वये दक्षिणकूर्परे ॐभृशाय० ॥ ७ ॥ तद्दक्षि

णे अंसपंक्तिगतैकपदे दक्षिणप्रबाहौ ॐ आकाशायन० ॥ ८ ॥ आग्नेयकोणपदे दक्षिणबाहौ ॐ वायवेनमः ॥ ९ ॥ तत्पश्चिमैकपदे दक्षिणमणिबंधे ॐ पूष्णेन० ॥१०॥ तत्पश्चिमेततोप्युत्तरश्चेतिपदद्वये दक्षिणपार्श्वे० ॐवितथाय० ॥ ११ ॥ तत्पश्चिमपदद्वये दक्षिणपार्श्वेएव ॐ गृहक्षताय० ॥ १२ ॥ तत्पश्चिमपदद्वयेदक्षिणोरौ ॐ यमाय० ॥ १३ ॥ तत्पश्चिमपदद्वये दक्षिणजानौ ॐ गंधर्वाय० ॥ १४ ॥ तत्पश्चिमपदद्वयेदक्षिणजंघायम् ॐभृंगराजाय०॥१५॥ तत्पश्चिमेबाह्यपंक्तिगतैकपदेदक्षिणस्फिचि ॐ मृगाय० ॥ १६ ॥ नैर्ऋत्यकोणपदैकपदे पादयोः ॐ पितृभ्यो० ॥ १७॥ तदुत्तरैकपदे वामस्फिचि ॐ दौवारिकाय० ॥ १८ ॥ तदुत्तरे ततोपिप्रागितिपदद्वयेवामजंघायाम् ॐ सुग्रीवाय० ॥ १९ ॥ तदुत्तरेपदद्वये वामजानौ ॐ पुष्पदंताय० ॥ २० ॥ तदुत्तरेपदद्वये वामोरौ० ॐ जलाधिपाय० ॥ २१ ॥ तदुत्तरेपदद्वयेवामपार्श्वे ॐ असुराय० ॥ २२ ॥ तदुत्तरेपदद्वये वामपार्श्वेएव ॐशेषाय०॥२३॥ तदुत्तरेबाह्यपंक्तिगतैकपदे वाममणिबंधे० ॐ पापाय० ॥ २४ ॥ वायव्यकोणपदे वामबाहौ ॐ रोगाय० ॥२५॥ तत्प्रागेकपदे वामप्रबाहौ० ॐ अहिर्बुध्न्याय० ॥ २६ ॥ तत्प्राक्ततोपिदक्षिणेचेतिपदद्वये वामकूर्परे० ॐ मुख्याय० ॥ २७ ॥ तत्प्राक्पदद्वये वामबाहौ

ॐ भल्लाटाय ०॥ २८ ॥ तत्प्राक्पदद्वये वामबाहौ ॐ सोमाय ०॥ २९ ॥ तत्प्राक्पदद्वये वा
मांसे ॐ सर्पेभ्योन ०॥ ३० ॥ तत्प्राक्पदद्वये वामश्रोत्रे ॐ दितयेन० ॥ ३१ ॥ तत्प्रा
क्बाह्यपंक्तिगतैकपदेवामनेत्रे ॐ अदितयेन० ॥ ३२ ॥ ततआग्नेयकोणपदादधःकोणपदे
वामहस्ते ॐ आपायन० ॥ ३३ ॥ नैर्ऋत्यपदादधः कोणपदैकपदे. ॐ सावित्राय ०॥ ३४ ॥
वायव्यकोणाधःकोणपदेवामहस्ते ॐ जयाय० ॥ ३५ ॥ ईशानकोणपदाधःकोणपदेमेढ्रे ॐ
रुद्राय ० ॥ ३६ ॥ मध्यगतनवकोष्ठकब्रह्मपदसंलग्नप्रागादिपदत्रये दक्षिणस्तने ॐ अर्यम्णे०
॥ ३७ ॥ तद्दक्षिणैकपदे दक्षिणहस्ते ॐ सवित्रेन० ॥ ३८ ॥ तत्पश्चिमेब्रह्मसंलग्नपदत्रयेजठर
दक्षिणभागे ॐ विवस्वतेन० ॥ ३९ ॥ तत्पश्चिमैकपदेवृषणयोः ॐ विबुधाधिपाय ० ॥ ४० ॥
तदुत्तरब्रह्मसंलग्नपदत्रये वामजठरभागे ॐ मित्राय० ॥ ४१ ॥ तदुत्तरैकपदे वामहस्ते ॐ राज
यक्ष्मणे० ॥ ४२ ॥ तत्प्राक्पदत्रये वामस्तनेॐ पृथ्वीधरायन० ॥ ४३ ॥ तत्प्रागेकपदे उर
सि ॐ आवत्साय० ॥ ४४ ॥ ततोमध्यनवपदेहृन्नाभ्योः ॐ ब्रह्मणेन० ॥ ४५ ॥ तदुत्तरे
वास्तोष्पतेवसिष्ठोवास्तोष्पतिस्त्रिष्टुप्वृषवास्तुप्रतिष्ठापनेविनियोगः ॐ वास्तोष्पतेप्रतिजा

षु ॥ ॐ चरक्यै० ॥ ४६ ॥ ॐ विदार्यै० ॥४७॥ ॐ पूतनायैन० ॥४८॥ ॐ पापराक्षस्यैन०
॥ ४९ ॥ ततःपूर्वादिचतुर्दिक्षु ॐ स्कंदायन० ॥५०॥ ॐ अर्यम्णेन० ॥५१॥ ॐ जृंभकायैन०
॥५२॥ ॐपिलिपिच्छायन० ॥५३॥ ततःपूर्वाद्यष्टदिक्षुॐइंद्राय०॥१॥ॐअग्नयेन०॥२॥ॐयमा
य० ॥३॥ ॐनिर्ऋतये० ॥४॥ ॐ वरुणायन० ॥५॥ वायवेन० ॥६॥ ॐकुबेरायन० ॥ ७ ॥
ॐ ईशानाय० ॥६१॥ इत्यावाह्य वास्तुपीठदेवताभ्योनमइतिसंपूज्य मंडलादीशान्यांकलशं
संस्थाप्य तत्रवरुणाय० ॥ इतिवरुणंसंपूज्य प्रार्थयेत् ॥ यथामेरुगिरेःशृंगंदेवानामालयः सदा
॥ तथाब्रह्मादिदेवानांगृहेममस्थिरोभव इतिसंप्रार्थ्य ॥ ततः स्वतंत्रस्थंडिलेग्निस्थापनादिच
क्षुष्यंते उदुंबरादिसमित्तिलाज्यैर्वास्तुमंडलदेवताभ्योनाममंत्रैर्वास्तुमंत्रेणचहुत्वास्विष्टकृदादि
पूर्णाहुत्यंतंकुर्यात् ॥ ततोमंडलदेवताभ्यः शिखिनेएषपायसबलिर्नममइत्यादिबलीन्दत्त्वा
कृणुष्वपाजइतिसूक्तादिनामंडलं त्रिसूत्र्यावेष्टयित्वा कलशोदकेनयजमानमभिषिच्य पुनः
संपूज्य यथाशक्तिदक्षिणांदत्त्वाब्राह्मणान्भोजयेदितिकेचित् ॥ शारदातिलकेतु होमोनोक्तः ॥
तिलादिद्रव्याणांविकल्प इतिमयूषकारः ॥ इदानींतुनवग्रहसंकलितमेवप्रयोगंकुर्वंतिसांप्रदा
यिकाः ॥ तद्यथा ॥ यथामेरुगिरेःशृंगमितिप्रार्थनोत्तरंवास्तुमंडलान्नैर्ऋत्यांपश्चिमायांवाकुंडे

स्थंडिलेवावरदनामानमग्निंप्रतिष्ठाप्याग्नेरीशान्यांग्रहान्ग्रहकलशंचसंस्थाप्य तत्रवरुणंसंपूज्य
देवदानवसंवादइत्याद्यैः संप्रार्थ्यान्वादध्यात् ॥ अस्मिन्वास्तुशांतिकर्मण्यन्वाधानंकरिष्ये

अस्मिन्नन्वाहितेग्नावित्यादि चक्षुष्यंतमुक्त्वात्रप्रधानम् ॥ आदित्यं सोमं भौमं बुधं बृहस्पतिं
शुक्रं शनिं राहुं केतुम् एताः नवग्रहदेवताः प्रत्येकमष्टोत्तरशतसंख्याकाभिरष्टाविंशतिसंख्या
काभिरष्टाष्टसंख्याकाभिर्वा अर्कादिसमिच्चर्वाज्याहुतिभिः ॥ तथा ईश्वरं उमां स्कंदं विष्णुं
ब्राह्मणं इन्द्रं यमं कालं चित्रगुप्तं अग्निं अपः भूमिं विष्णुं इन्द्रं इंद्राणीं प्रजापतिं सर्पान् ब्रह्माणं
विनायकं दुर्गां वायुं आकाशं अश्विनौ वास्तोष्पतिं क्षेत्रपालं इंद्रं अग्निं यमं निर्ऋतिं वरु
णं वायुं कुबेरं ईशानं एताः प्रधानदशांशेन तत्तत्समिच्चर्वाज्याहुतिभिः ॥ तथा शि
खिनं पर्जन्यं जयंतं कुलिशायुधं सूर्यं सत्यं भृशं आकाशं वायुं पूषणं वित
थं ग्रहक्षतं यमं गंधर्वं भृंगराजं मृगं पितॄन् दौवारिकं सुग्रीवं पुष्पदंतं
जलाधिपं असुरं शेषं पापं रोगं अहिर्बुध्न्यं मुख्यं भल्लाटं सोमं सर्पं दितिं अदितिं आपं सा
वित्रं जयं रुद्रं अर्यमणं सवितारं विवस्वंतं विबुधाधिपं मित्रं राजयक्ष्माणं पृथ्वीधरं आपव

नदेवता॰ प्रतिद्रव्यं अष्टोत्तरशतसंख्यया [illegible] अष्टो त्तर॰ समित्तिल॰ चतुर्वारं वृषवास्तोष्पतिंपंचवारंपंचभिर्बिल्वफलैस्तद्बीजैर्वायक्ष्ये ॥ शेषेणस्विष्टकृतमित्याद्याज्यभागांते यजमानः इदमुपकल्पितंहवनीयद्रव्यं अन्वाधानोक्तदेवताभ्यः मयात्यक्तंनममेत्युक्त्वोत्सृजेत् ॥ ततआचार्यादयः ग्रहेभ्योहोमंकृत्वा तिलसमिदाज्यपायसैः शिख्यादिपिलिपिच्छांताभ्यः त्रिपंचाशद्देवताभ्योनाममंत्रैः प्रत्येकमष्टाविंशत्यष्टाष्टसंख्याकाभिराहुतिभिर्वाहुत्वा वास्तोष्पतिमेतैरेवद्रव्यैर्विवक्षितसंख्ययाहुत्वा आश्वलायनोवास्तोष्पतइतिचतसृभिः प्रत्यृचमृगंतेस्वाहाकारं पठन्जुहुयात् ॥ नात्रस्वाहाकारांतेहोमः ॥ यवादिहोमेतु वास्तोष्पतेइतिचत्वारोमंत्राः एकैकेनचमंत्रेणसप्तविंशतिराहुतयः इत्यष्टोत्तरशतम् ॥ ततएतैश्चतुर्भिर्वास्तोष्पतेध्रुवास्थूणामित्येकयाच एवंपंचभिः पंचाबिल्वफलानितद्बीजानिवाजुहुयात् ॥ ततआचार्यः स्विष्टकृदादिप्रायश्चित्तहोमांतेयजमानोलोकपालेभ्योग्रहपीठदेवताभ्यश्चबलिंदत्त्वा पूर्णाहुतिंहुत्वा शिख्यादिपंचचत्वारिंशद्देवताभ्यः शिखिनेएषपायसबलिर्नममेत्याद्युक्तिपूर्वकंसर्वेभ्योऽपिबलिंदत्वा शिख्यादिप्रीतयेकांचनंद्विजेभ्योब्रह्मप्रीतयेधेनुंचदद्यात् ॥ ततोग्रहकलशवास्तुकलशोदकेनऋत्विग्भिरभिषिक्तोयजमानः ऋत्विग्भ्योद

क्षिणांदत्त्वा वाद्यादितूर्यघोषपूर्वकमाचार्यऋत्विग्भिः सहसकुटुंबोयजमानः रक्षोघ्नपावमानमंत्रै
गृहंत्रिसूत्र्यावेष्टयित्वा समंताद्व्रीहियवमतीभिरद्भिर्हिरण्यमवधाय शन्तातीयेनशंनइंद्राग्नीतिपं
चदशऋग्भिरितिनारायणवृत्तिः ॥ शंतातीयेन ईडेद्यावापृथिवीइतिपंचविंशतिऋग्भिः
समुच्चये इतिवेत्यन्ये ॥ तेननवाशंकानचोत्तरम् ॥ त्रिः प्रदक्षिणंपरिव्रजन्प्रोक्षत्यविच्छि
न्नयाचोदकधारयापोहिष्ठामयोभुवइतित्र्यृचेन ॥ ततोविच्छिन्नक्षीरधारांचपरितोदत्त्वा वास्तुपी
ठमध्यनवपदेसुरूपांपृथ्वींध्यात्वा पृथिव्यैनमः इतिसंपूज्य सर्वदेवमयंवास्तु सर्वदेवमयंपर
म् ॥ इतिपठित्वा ततोगृहस्याग्नेयकोणेआकाशपदे यजमानपदेनजानुमात्रंगर्तंखात्वा मध्ये
गोमयेनोपलिप्य शुभ्रचंदनपुष्पाक्षतैरलंकृत्य सर्वधान्यबीजानिदध्योदनंचाक्षिप्त्वा नवजलपूर्णं
कलशंशतैकपुष्पयुतंगंधाद्यर्चितमादाय जानुभ्यामवनिंगत्वा तज्जलंगर्ते ॐ नमोवरुणाये
तिमंत्रेणाक्षिपेत् ॥ जलेप्रदक्षिणावर्तेपुष्पेचोर्ध्वमुखेशुभम् ॥ ततोऽपक्वमृत्पेटिकायांशाल्यादि
सप्तधान्यबीजानिदध्योदनंशैवालंफलपुष्पाणिचाक्षिप्त्वा तूर्यघोषेणपूर्वस्थापितवृषवास्तुप्रति
मामानीयपेटिकायांसंस्थाप्य पेटिकांपिधाय पठेत् ॥ पूजितोसिमयावास्तोहोमाद्यैरर्चनैः शु

द्धहंधनधान्यादिसमृद्धंकुरुसर्वदा ॥ इति ॥ ततोमृत्पेटिकांगर्तस्थापयित्वा ॥ सशैलसागरापृथ्वी
यथावहसिमूर्धनि ॥ तथामांवहकल्याणसंपत्संतातिभिः सह ॥ इतिसंप्रार्थ्य तथैवमृदागर्तंपूरये
त् ॥ मृदआधिक्येऽधिकंफलम् साम्येसमम् न्यूनत्वेन्यूनम् ॥ गर्तोपरि गोमयेनोपलिप्य गंधपु
ष्पाक्षतादिनिःक्षिपेत् ॥ ततः ॥ आचार्यंब्रह्माणमृत्विजश्चसंपूज्यतेभ्योदक्षिणांदत्त्वा ग्रहपीठदेव
तावस्तुपीठदेवताश्चसंपूज्य उत्तिष्ठब्रह्मणस्पते॰ अभ्यारमिदद्रयोः॰ यांतुदेवगणाः॰ इतिविसृ
ज्य ग्रहपीठवास्तुपीठाद्याचार्यायदद्यात् ॥ ततः आचार्यः प्रणीताविमोकादिशेषंकर्मसमाप्या
ग्निंविसर्जयेत् ॥ ततो यजमानोब्रह्मशिख्याद्युद्देशेनशतंशक्त्यावाब्राह्मणान्भोजयिष्ये इतिसं
कल्प्यविप्रान्संपूज्यभूयसींदत्त्वा प्रमादात्कुर्वतांकर्म॰ यस्यस्मृत्येतिचोक्त्वा कर्मेश्व
रार्पणंकृत्वाब्राह्मणान्भोजयित्वा तेभ्यः शिवंवास्त्वितित्रिरुक्त्वाशिवंवास्तुइतिविप्रास्त्रिर्ब्रू
युः ॥ ततोयथासुखंसुहृद्युतोभुंजीतेति ॥ एवंविधिनाप्रतिसंवत्सरंवास्तुपूजनंकार्य
म् ॥ तेनगृहसंबंधिदुःखंनाप्नुयादित्युक्तं दानविवेके ॥ महादेवतनूजेनश्रीदिवा
करसूरिणा ॥ रचितावास्तुशांतेस्तुपद्धतिर्बुधतोषदा ॥ इति पौराणवास्तुशांतिप्रयोगः ॥
इदानींसूत्रोक्ताशांतिरभिधीयते ॥ साचद्विजातीनांपूर्वोक्तयासमुच्चीयते ॥ पूर्वोक्तायांत्वश

दा० क्तौश्वगृह्योक्तैवकर्तव्या तयापिसिद्धेः ॥ बह्वल्पंवास्वगृह्योक्तंयस्यकर्मप्रकीर्तितम् ॥ तस्य च०
तावतिशास्त्रार्थेकृतेसर्वंकृतंभवेत् । इति वचनात् ॥ येषांगृह्यंनास्तितेषांशूद्राणांचपूर्वोक्तैव ॥
२९ तस्याःसर्वसाधारण्येनविधानात् ॥ अतश्चनशूद्रमात्रविषयत्वम् । तस्माद्गृह्योक्तापूर्वयासमु
च्चीयतेसांप्रदायिकैः ॥ अथाश्वलायनगृह्योक्तवास्तुशांतिप्रयोगः ॥ तद्यथा । काष्ठादिनि
र्मितंसंपन्नंधान्यादिसर्वोपस्करयुतंशोभनेमुहूर्तेब्राह्मणैः सह तूर्यघोषेणगृहंप्रविश्यअगारमध्ये
प्राङ्मुखउपविश्यदर्भेषुदर्भान्धारयमाणः पत्न्यासहआचम्य प्राणानायम्य देशकालौसं
कीर्त्य ममास्यवास्तोः शुभतासिद्ध्यर्थं वास्तुशांतिंकरिष्ये इतिसंकल्प्य तदंगत्वेनगण
पतिपूजनंपुण्याहवाचनंमातृकापूजनंनांदीश्राद्धंचकृत्वा पूर्वोक्तवास्तुपीठदेवतास्थापनार्चन
होमबलिदानादित्रिसूत्र्यागृहवेष्टनाभिषेचनब्राह्मणभोजनसंकल्पांतंकृत्वा आश्वलायनगृह्यो
क्तांवास्तुशांतिंकुर्यात् ॥ शुचिदेशेचतस्रः शिलाः संस्थाप्य तासु दूर्वांनिधाय तत्रमणि
कसंज्ञंमृद्भांडंसंस्थाप्य एतैर्मंत्रैः पृथिव्याअधिसंभवेति अरंगरोवावदीति त्रेधाबद्धोवरत्रया ।
इरामुहप्रशंसति अनिरामपबाधतामितिवा ॥ ततोमणिकेजलमासिंचेदनेनमंत्रेण । ऐतुराजा २९
वरुणोरेवतीभिरस्मिन्स्थानेतिष्ठतुमोदमानः ॥ इरांवहंतोघृतमुक्षमाणामित्रेणसाकंसहसंविशंतु

इति ॥ ततस्तज्जलंपात्रांतरेआदाय तस्मिन्दूर्वाशमीशाखाउदुम्बरशाखाव्रीहियवान्फलंहिरण्यं चक्षिप्त्वा दूर्वाभिः शाखाभ्यांचसर्वगृहंप्रागादितः प्रदक्षिणंपरिव्रजन्प्रोक्षेदनेनसूक्तेन । शंनइंद्राग्नीतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्य वसिष्ठोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् गृहप्रोक्षणेवि० ॥ ॐ शंनइंद्राग्नी० सकृत्सूक्तपाठः ॥ इतिनारायणवृत्त्यनुरोधात् ॥ वस्तुतस्तु शंतातीयेनेति ईळेद्यावेतिवर्गपंचकैरित्यन्ये ॥ एवंसतिसमुच्चये नकोपिविरोधः ॥ तद्यथा । ईळेद्यावेतिपंचविंशर्चस्यसूक्तस्याप्तसुतआश्वीनमाद्यौपादौलिंगोक्तदेवताजगत्यौंत्ये त्रिष्टुभौ गृहप्रोक्षणेविनि० ॐईळेद्यावापृथिवी० वर्गाः ॥ ५ ॥ अत्रापिसकृदेवसूक्तपाठः ॥ ततःप्रागादितस्त्रिरविच्छिन्नामुदकधारांदद्यादनेन आपोहिष्ठेतित्र्यृचस्यांबरीषः सिंधुद्वीपआपोगायत्रीगृहस्यसमंताद्धारायांविनि० ॐआपोहिष्ठामयोभुवः० ॥ ३ ॥ अत्रापिसकृदेवमंत्रपाठः ॥ ततोवास्तुपीठान्नैर्ऋत्यांपश्चिमायां वाकुंडेस्थंडिलेवा गृह्याग्निंवरदनामकंसंस्थाप्य चत्वारिशृंगेतिध्यात्वाऽस्मिन्वास्तोष्पतिस्थालीपाकअन्वाधानंकरिष्ये ॥ अस्मिन्नन्वाहितेग्नावित्यादिचक्षुषीआज्येनेत्यंतमुक्त्वाअत्र प्रधानं वास्तोष्पतिं चतुर्वारंचरुणा शेषेणस्विष्टकृतमित्यादिसद्योयक्ष्येइत्यंतमुक्त्वान्वाधायइध्माबर्हिषीसन्नह्यपरिसमूहनादिपूर्णपात्रनिधानांतंकृत्वा वास्तोष्पतयेचतुःकृत्वातूष्णींनि

दा० रूप्य तत्संख्ययातथैवप्रोक्ष्यअवघाताद्याज्यभागांतंकृत्वाअवदानधर्मेणचरुमवदायवास्तोष्प चं०
तइतिचतसृणांवसिष्ठोवास्तोष्पतिस्त्रिष्टुप्अंत्यागायत्रीवास्तोष्पतिप्रधानचरुहोमेवि० ॐ वा
२६ स्तोष्पतेप्रतिजा० ष्पदेस्वा० ॥ अत्रऋगंतेस्वाहाकारंपठन्जुहुयात् नस्वाहाकारांतेहोमः ॥ गृ
ह्योतु प्रत्यृचंहुत्वेत्युक्तेः ॥ एवंसर्वत्र वास्तोष्पतयइदंनमम॥१॥ पुनश्चरुमादाय ॐवास्तोष्पतेप्र
तरणोन० वास्तोष्पतयइदं० ॥ २ ॥ ॐवास्तोष्पतेशग्मया० वास्तोष्पतयइदं० ॥ ३ ॥ ॐ अ
मीवहावास्तोष्पते० वास्तोष्पतयइ० ॥ ४ ॥ सर्वत्रत्यागः ॥ ततःस्विष्टकृदादिहोमशेषंसमाप्य
शिष्टेनचरुणान्येनस्वादुव्यंजनपायसादियुतेन शतंतदर्धंवाशक्त्यावा ब्राह्मणान्भोजयेत् ॥
होमात्पूर्वमन्यः पाकोनकार्यः ॥ ततः शिवंवास्तुशिवंवास्तुशिवंवास्त्वितित्रिः प्रत्युक्तः सुहृद्यु
तोभुंजीतेति ॥ विशीर्णगृहसज्जीकरणेपीष्यतेवास्तोष्पतिस्थालीपाकः ॥ साधारणशांतिवत् ॥
इत्याश्वलायनगृह्योक्तवास्तुशांतिः ॥ ॥ अथगृहदानप्रयोगः ॥ यजमानः कृतनित्यक्रियःपु
ण्यकालेगृहमध्येदक्षिणभागेचंदनेनाष्टदलंपद्मंविलिख्य तदुपरिप्रस्थमात्रांतिलान्निक्षिप्य तदुप २६
रिशय्यांसोपस्कारांस्थापयित्वा शय्योपरिसौवर्णमयींलक्ष्मीनारायणप्रतिमामग्न्युत्तारणपूर्वं

घोषेणमंत्रैर्गृहंप्रवेशयेत् ॥ तेचमंत्राः ॥ एह्येहिनारायणदिव्यरूपसर्वामरैर्वंदितपादपद्म ॥ शु
भाशुभानंदशुचामधीशलक्ष्मीयुतस्त्वंचगृहंगृहाण ॥ नमः कौस्तुभनाथायहिरण्यकवचाय
च ॥ क्षीरोदार्णवसुप्तायजगद्धात्रेनमोस्तुते ॥ नमोहिरण्यगर्भायविश्वगर्भायवैनमः ॥ चराच
रस्यजगतोगृहभूतायवैनमः ॥ भूर्लोकप्रमुखालोकास्तवदेहेव्यवस्थिताः ॥ नंदंतियावत्कल्पां
तंतथास्मिन्भवनेगृही ॥ त्वत्प्रसादेनदेवेशपुत्रपौत्रावृतोगृहे ॥ पंचयज्ञक्रियायुक्तोवसेदाचंद्रतार
कम् ॥ इति ॥ ततस्तंपूर्वस्थापितशय्यायामुदङ्मुखमुपवेश्य सपत्नीकंयथाविभवंवस्त्राल
ंकारादिभिः संपूज्य स्वयमासनेप्राङ्मुखोदर्भेष्वासीनोदर्भान्धारयमाणः पत्न्यासहप्राणानाय
म्य देशकालौसंकीर्त्य ममसमस्तपापक्षयपूर्वककल्पकोटिशतावधिब्रह्मलोकमहीयमानका
मः शिलाकाष्ठपक्वेष्टिकादिनिर्मितंयथोपपत्तिसंपादितं ताम्रादिभाजनसर्वधान्यलवणघृततै
लगुडशर्करागोमहिषीबलीवर्ददासदासीमंचकतूलिकाद्यर्यवितानादर्शतांबूलायतनैलालवंगादि व
र्षपर्याप्तसर्वोपस्करणान्वितं सदीपिकाप्रद्योतितं विश्वकर्मदैवतंशक्रदैवतंवेदंगृहं गोत्रायश
र्मणेअमुकशाखाध्यायिनेसपत्नीकायसालंकृतायसुपूजितायलक्ष्मीनारायणप्रतिमासहितं तु
भ्यमहंसंप्रददे नममेतिदत्त्वा पठेत् ॥ मंत्रौतु ॥ इदंगृहंगृहाणत्वंसर्वोपस्करसंयुतम् ॥ तवविप्र

दा० प्रसादेनममसंतुमनोरथाः ॥ गृहंममाविभूत्यर्थंगृहाणत्वंद्विजोत्तम ॥ प्रीयतामेजगद्योनिर्विष्णु
रूपीजनार्दनः ॥ ततः प्रतिग्रहीतागृहमध्यस्तंभंबहिर्द्वारंदेहलींवासंस्पृश्यदेवस्यत्वेतियजुषा
२७ प्रतिगृह्यस्वस्तीत्युक्त्वायथाशाखंकामस्तुतिंपठेत् ॥ ततः सुवर्णसहस्रमारभ्यएकसुवर्णपर्यं
तंयथाशक्तिवित्तशाठ्यविवर्जितांदक्षिणांदद्यात् ॥ ततः पादुकोपानच्छत्रचामरादिकंदत्त्वा
संपन्नंगृहोपस्करादीत्युक्त्वा सर्वंसुसंपन्नंसंपूर्णमेवास्त्वितिप्रतिवचनंदद्यात् ॥ ततोब्राह्मणान्सं
पूज्यभूयसींदक्षिणांदत्त्वाशिषोगृह्णीयात् ॥ प्रमादात्कुर्वतां० यस्यस्मृत्येतिकर्मेश्वरार्पणं
कुर्यात् ॥ गृहदानफलमुक्तं मात्स्ये ॥ यएवंसर्वसंपन्नंपक्केष्टंविनिवेदयेत् ॥ कल्पकोटिशतं
यावद्ब्रह्मलोकेमहीयते ॥ शैलजंदारुजंवापियोदद्याद्विधिपूर्वकम् ॥ वसेत्क्षीरार्णवेरम्येनारा
यणसमीपतः ॥ मृन्मयंवापियोदद्याद्गृहंसूपस्करान्वितम् ॥ पुरेषुलोकपालानांप्रतिमन्वंत
रंवसेत् इति ॥ अत्रप्रविश्यसंस्पृश्यवाप्रतिगृह्णीयादित्युक्तेः प्रविश्यगृहद्वारदेहलींदेहल्यांप्र
तिग्रहःकर्तव्यः ॥ तथैव संस्पृश्यस्थूणांद्वारदेहलींवासंस्पृश्यप्रतिगृह्णीयादितिसांप्रदायिकाः
इतिगृहदानप्रयोगः ॥ ॥ अथमठदानं स्कांदे ॥ कृत्वामठंप्रयत्नेनशयनासनसंयुतम् ॥ तृणैराच्छा २७
दितंचैववेदिकाभिः सुशोभितम् ॥ पुण्यकालेद्विजेभ्योथयतिभ्योवानिवेदयेत् ॥ सर्वान्कामा

नवाप्नोतिनिष्कामोमोक्षमाप्नुयात् ॥ इति ॥ इतिमठदानम् ॥ ॥ अथधर्मशालादानम् ॥ मार्कंडेयपुराणे कुर्यात्प्रतिश्रयगृहंपथिकानांहितावहम् ॥ निजगेहैकदेशंवासाधूनांयोनिवेदयेत् ॥ प्रतिश्रयोधर्मशाला ॥ तथा । अक्षय्यपुण्यमुद्दिष्टंतस्यस्वर्गापवर्गदम् ॥ सर्वकामसमृद्धोऽसौदेववद्दिविमोदते ॥ भविष्ये प्रतिश्रयेसुविस्तीर्णेकारितेसजलेंधने ॥ दीनानाथजलार्थायवदाकिंनकृतंभवेत् इति ॥ इतिधर्मशालादानम् ॥ ॥ अथकन्यादानम् ॥ हेमाद्रौ सहस्रमेवधेनूनांशतंवानडुहांसमम् ॥ दशानडुत्समंयानंदशयानसमोहयः ॥ दशवाजिसमाकन्याभूमिदानंचतत्समम् ॥ तस्मात्सर्वेषुदानेषुकन्यादानंविशिष्यते इति ॥ अग्निपुराणे श्रुत्वाकन्याप्रदानंचापितरश्चपितामहाः ॥ विमुक्ताः सर्वपापेभ्योब्रह्मलोकंव्रजंतिते इति ॥ देवलः ॥ तिस्रःकन्यायथान्यायंपालयित्वानिवेद्यच ॥ नपितानरकंयातिनारीवास्त्रीप्रसूयिनी इति ॥ वसिष्ठः । हाटकक्षितिगौरीणांसप्तजन्मानुगंफलम् ॥ धर्मेणविधिनादातुमसगोत्रेणयुज्यते इति ॥ ऋष्यशृंगः ॥ वरगोत्रंसमुच्चार्यप्रपितामहपूर्वकम् ॥ नामसंकीर्तयेद्विद्वान्कन्यायाश्चैवमेवहि ॥ तिष्ठदुदङ्मुखोदातातिष्ठत्पूर्वमुखोवरः ॥ मधुपर्कार्चितायैनांतस्मैदद्यात्सदक्षिणाम् ॥ उदपात्रंतदादायमंत्रेणानेनदापयेत् इति ॥ तिष्ठेदिति अनुपविष्टइत्यर्थः ॥ गौरींकन्यामिमामित्यादिपुत्रपौत्रप्रवर्धिनीमित्यं

तंप्रयोगेवक्ष्यामः ॥ भूमिंधेनूश्चदासींचवासांसिचस्वशक्तितः ॥ महिषीवाजिनश्चैवदद्यात्स्व
२८ र्णमणीनपि इति ॥ ततः स्वगृह्यविधिनाहोमाद्यंकर्मकारयेत् ॥ यथाचारंविधेयानिमांगल्य
कुतुकानिच इति ॥ अथकन्यादानप्रयोगः ॥ तत्रादौयथाशाखंमधुपर्केणसंपूज्य वरंप्राङ्मु
खंवधूंप्रत्यङ्मुखींमुपवेश्य पित्रादिकोवधूवरदक्षिणतःस्वदक्षिणस्थपत्नीसहितउदङ्मुखो
दर्भेष्वासीनोदर्भान्धारयमाणोदेशकालौसंकीर्त्य मम समस्तपितॄणांनिरतिशयसानंदब्रह्मलो
कावाप्त्यादिकन्यादानकल्पोक्तफलावाप्तये अनेनवरेणास्यांकन्यायामुत्पादयिष्यमाणसंत
त्याद्वादशावरान् द्वादशपरान्पुरुषान्पवित्रीकर्तुं आत्मनश्चलक्ष्मीनारायणप्रीतये ब्राह्मविवाह
विधिनाकन्यादानमहंकरिष्ये ॥ इतिसकुशाक्षतजलेनसंकल्प्य सपत्नीकउत्थायोदङ्मुख
एवकन्यांसंप्रगृह्यपठेत् ॥ कन्यांकनकसंपन्नांकनकाभरणैर्युताम् ॥ दास्यामिविष्णवेतुभ्यं
ब्रह्मलोकजिगीषया ॥ विश्वंभरः सर्वभूताः साक्षिण्यः सर्वदेवताः ॥ इमांकन्यांप्रदास्यामिपि
तॄणातारणायच ॥ इतिमंत्रौपठित्वा स्वदक्षिणस्थभार्यादत्तपूर्वकल्पितजलधारामविच्छिन्नां २८
नवकांस्यपात्रोपरिधृतकन्यांजल्युपरिस्थवरांजलिंदक्षिणहस्तेक्षिपन्वदेत् ॥ कन्यातारयतु ।
पुण्यंवर्धताम् । शिवाआपःसंतु । सौमनस्यमस्तु । अक्षतंचारिष्टंचास्तु । दीर्घमायुः श्रेयः

शांतिः पुष्टिस्तुष्टिश्चास्तु । यच्छ्रेयस्तदस्तु । यत्पापंतत्प्रतिहतमस्तु ॥ पुण्याहंभवंतो ब्रुवंतु । स्वस्ति भवंतो ब्रुवंतु । ऋद्धिंभवंतोब्रुवंतु । श्रीरस्त्वितिभवंतोब्रुवंतु ॥ अस्तुश्रीरितिप्रतिवचनंसर्वत्रज्ञेयम् ॥ अमुकामुकप्रवरोपेतामुकगोत्रोत्पन्नोमुकशर्माहं ममसमस्तपितॄणामित्यादि श्रीलक्ष्मीनारायणप्रीतयेइत्यंतं पूर्वोक्तमुक्त्वा अमुकप्रवरोपेतायामुकगोत्रायामुकप्रपौत्रायामुकपौत्रायामुकपुत्रायामुकशर्मणेवरायश्रीधररूपिणेकन्यार्थिने अमुकामुकप्रवरोपेतामुकगोत्राममुकप्रपौत्रीममुकपौत्रीममुकस्यममपुत्रीममुकदेवीनाम्नींकन्यां श्रीरूपिणीं वरार्थिनीं यथाशक्त्यलंकृतां प्रजापतिदैवत्यां धर्मप्रजासहत्वकर्मभ्यस्तुभ्यमहंसंप्रददेकन्यांप्रतिगृह्णातुभवानितिवरहस्तेसकुशाक्षतजलंक्षिपेत् ॥ प्रजापतिः प्रीयताम् इतिमनसास्मरेत् ॥ नममेतिनवदेदितिकेचित् ॥ ततोदाता । गौरींकन्यामिमांविप्रयथाशक्तिविभूषिताम् ॥ गोत्रायशर्मणेतुभ्यंदत्तांविप्रसमाश्रय ॥ कन्येममाग्रतोभूयाःकन्येमेदेविपार्श्वयोः ॥ कन्येमेपृष्ठतोभूयास्त्वद्दानान्मोक्षमाप्नुयाम् ॥ ममवंशकुलेजातापालितावत्सराष्टकम् ॥ तुभ्यंविप्रमयादत्तापुत्रपौत्रप्रवर्धिनी ॥ धर्मेच अर्थेच कामेच नातिचरितव्यात्वयेयम् ॥ नातिचरामीतिवरः ॥ एवंसमस्तेत्यादिनातिचरामीत्यंतंकन्यादानंत्रिवारंकार्यमितिशौनकः ॥

भ्यांप्रतिगृह्णामि ॥ ॐ स्वस्तीत्युक्त्वाकन्यायादक्षिणासमभिमृश्य ॥
थाशाखंकामस्तुतिंपठित्वापृथ्वीप्रतिगृह्णात्वितिजापित्वा गृहस्थाश्रमांतर्गतश्रौतस्मार्तकर्मा
नुष्ठानसिद्ध्येधर्मप्रजासहत्वकर्मसिद्ध्यर्थंच कन्यांप्रतिगृह्णामीतिवदेत् ॥ ततोदातादेशकालौसं
कीर्त्यकृतस्यकन्यादानकर्मणः सांगतासिद्ध्यर्थमिदंसुवर्णमग्निदैवतंदक्षिणात्वेनतुभ्यमहंसंप्रददे
नममेतिवरहस्तेदद्यात् ॥ ॐ स्वस्तीतिवरः ॥ ततोदाता एवमेवजलपात्रभोजनभाजनानि
गोमहिष्यश्वगजदासीदासभूवाहनालंकारादियथाविभवंसंकल्प्य दद्यात् ॥ ततोब्राह्मणभोज
नंसंकल्प्य भूयसींचदद्यात् ॥ कर्मेश्वरार्पणंकुर्यात् ॥ अन्यदपियथाचारंकार्यम् ॥ विस्तरस्तुप्र
योगरत्नादौज्ञेयः ॥ कन्यागृहेभोजननिषेधोमदनरत्नेवह्निपुराणे ॥ अप्रजायांतुकन्यायांनभुंजी
तकदाचन ॥ दौहित्रस्यमुखंदृष्ट्वाकिमर्थमनुशोचति ॥ इतिकन्यादानप्रयोगः ॥ अथकपिला
दानम् ॥ साचदशधोक्तावाराहे ॥ सुवर्णकपिलापूर्वाद्वितीयागौरपिंगला ॥ तृतीयाचैवरक्ताक्षी
चतुर्थीगुडपिंगला ॥ पंचमीबहुवर्णास्यात्षष्ठीचश्वेतपिंगला ॥ सप्तमीश्वेतपिंगाक्षीअष्टमीकृ
ष्णपिंगला ॥ नवमीपाटलाप्रोक्तादशमीपुच्छपिंगला ॥ एतादशविधाः ख्याताः कपिलास्ते २९
महामने ॥ सर्वाह्येतामहाभागास्तारयंतिनसंशयइति आदित्यपुराणे । सहस्रंयोगवांदद्यात्कपिलां

त्वेकदैवंहि ॥ सममेवपुराप्राहब्रह्माब्रह्मविदांवरःइति ॥ तथा ॥ स्वर्णशृंग्योरौप्यखुराःसवत्सायाभ
वंतिहि ॥ सुरभीलोकमासाद्यरमतेतावतीः समाः इति ॥ महाभारते ॥ समानवत्सांकापिलां
धेनुंदद्यात्पयस्विनीम् ॥ सुश्वेतवस्त्रसंवीतांब्रह्मलोकेमहीयते इतिः ॥ अथकपिलादानप्रयो
गः ॥ पुण्यकालेकृतनित्यक्रियः अद्येत्यादि० ममगोसहस्रदानफलावाप्तयेसवत्सकपिलायाः
रोमपरिमितवत्सरपर्यंतं कामधेनुलोकनिवाससिद्धयेच इमांसवत्सांकापिलांसुवर्णशृंगींरौप्यखु
रांताम्रपृष्ठींकांस्योपदोहांघंटाभरणांश्वेतवस्त्रयुगच्छन्नां चंदनस्रग्विभूषितां सोपस्करां रुद्रदै
वत्यां गोत्रायशर्मणेसुपूजितायब्राह्मणायतुभ्यमहंसंप्रददे नममेतिदद्यात् ॥ मंत्रस्तु मात्स्ये ॥
कपिलेसर्वदेवानांपूजनीयासिरोहिणी ॥ तीर्थदेवमयीयस्मादतः शांतिंप्रयच्छमे ॥ इतिमंत्रांतेप्र
दक्षिणांकुर्यात् ॥ ततः सुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ उक्तोपस्करकपिलादानफलं मात्स्ये ॥ वस्त्रंच
तुर्गुणंदत्त्वादक्षिणांचचतुर्गुणाम् ॥ एतैरलंकृतांधेनुंघंटाभरणभूषिताम् ॥ कपिलांविप्रमुख्या
यदत्त्वामोक्षमवाप्नुयात् ॥ इति ॥ तथा ॥ द्विगुणोपस्करोपेतामहतीकपिलास्मृता ॥ उप
स्कराः सुवर्णशृंगवस्त्रदोहनपात्राद्याः सामान्यगोदानेवक्ष्यमाणाः ॥ दत्तासाविप्रमुख्यायस्वर्ग
मोक्षफलप्रदा ॥ सप्तजन्मकृतात्पापान्मुच्यतेनात्रसंशयः ॥ यान्यानर्थयतेकामांस्तांस्तानवाप्नो

दा० तिमानव इति ॥ महाकपिलादानप्रयोगस्तु अद्येत्यादि ममसमस्तजन्मकृतपापनाशपूर्वक
महाकपिलादानकल्पोक्तफलावाप्त्यर्थं पुत्रपौत्रादिसहितायशर्मणे सालंकृताम् इमांमहाकपिलां
३० द्विगुणोपस्करोपेतांरुद्रदैवत्यां तुभ्यमहंसंप्रददे नममेतिदद्यात् ॥ ततः सुवर्णदक्षिणांदत्त्वास
मापयेत् ॥ मंत्रस्तु पूर्वमेवोक्तः ॥ ॥ इतिमहाकपिलादानप्रयोगः ॥ ॥ इतिमहादशदा
नानि ॥ ॥ अथदशधेनुदानानि ॥ यास्तुपापविनाशिन्यः कथितादशधेनवः ॥ तासांस्व
रूपंवक्ष्यामिनामानिचनराधिप ॥ प्रथमा गुडधेनुः स्याद्घृतधेनुस्तथापरा ॥ तिलधेनुस्तृ
तीयातुचतुर्थीजलधेनुका ॥ क्षीरधेनुस्तुविख्यातामधुधेनुस्तथापरा ॥ सप्तमीशर्करा
धेनुर्दधिधेनुस्तथाष्टमी ॥ रसधेनुस्तुनवमीदशमीस्यात्स्वरूपतः ॥ कुंभान्घृतादिधा
तूनामितरासांतुराशयः ॥ सुवर्णधेनुमप्यत्रकेचिदिच्छंतिमानवाः ॥ नवमींतिलतैलेनतथान्ये
पिमहर्षयः ॥ रसधेनुस्थानेसुवर्णधेनुंजलधेनुवत्पूजयेत् ॥ एतद्विधानमपिमात्स्ये ॥ अजिनं
तुचतुर्हस्तंप्राग्ग्रीवंविन्यसेद्भुवि ॥ गोमयेनोपलिप्तायांदर्भानास्तीर्यसर्वतः ॥ तत्रैणंवाजिनंतद्व
द्वत्सस्यपरिकल्पयेत् लघुकृष्णाजिनम् ॥ प्राङ्मुखींकल्पयेद्धेनुमुदक्पादांसवत्सकाम् ॥ ३०
प्राङ्मुखींप्राक्शिरसम् ॥ सवत्साम् उत्तरभागस्थितवत्ससहिताम् ॥ उत्तमागुडधेनुः स्यात्सदा

भारचतुष्टया ॥ वत्संभारेणकुर्वीतभाराभ्यांमध्यमास्मृता ॥ अर्धभारेणवत्सः स्यात्कनिष्ठा भारकेणतु ॥ चतुर्थांशेनवत्सःस्याद्गृहवित्तानुसारतः ॥ तुलापलशतंप्राहुर्भारः स्याद्विंशति स्तुलाः इति ॥ भारःपलसहस्रात्मकोभवतीत्युक्तंपरिभाषायाम् ॥ धेनुवत्सौघृतस्यैतौसित सूक्ष्मांबरावृतौ ॥ शुक्तिकर्णाविक्षुपादौशुचिमुक्ताफलेक्षणौ ॥ सितसूत्रशिरालौतौसितकंबल कंबलौ ॥ ताम्रगुडकपृष्ठौतौसितचामररोमकौ ॥ ककुत्प्रदेशोगुडकः ॥ विद्रुमभ्रूयुगोपेतौन वनीतस्तनान्वितौ ॥ क्षौमपुच्छौकांस्यदोहाविंद्रनीलकतालुकौ ॥ सुवर्णशृंगाभरणौराज तखुरसंयुतौ ॥ नानाफलमयैर्दंतैर्घ्राणगंधकरंडकौ ॥ गधकरंडकः कर्पूरादिपात्रविशेषः ॥ एवंरचयित्वाधूपादिभिरभ्यर्चयेत् ॥ वस्त्रमुक्तादीनिभारतोमानाधिक्येफलाधिक्यम् ॥ ॥ अथास्यप्रयोगः ॥ यजमानः कृतनित्यक्रियः पुण्यकालेशुचिरद्येत्यादिममसमस्तपापक्षय द्वाराश्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं गुडधेनुदानंकरिष्ये इतिसंकल्प्य ॥ विप्रंवस्त्राभरणादिभिः संपू ज्यप्रदक्षिणीकृत्यसर्वपापक्षयकामइमांगुडधेनुंगोत्रायशर्मणे ब्राह्मणाय सुपूजितायतुभ्यमहं संप्र ददे नमम इतितद्धस्तेसकुशतिलजलंगोपुच्छंदद्यात् ॥ विप्रस्तुदेवस्यत्वेतिप्रतिगृह्यस्वस्ती त्युक्त्वायथाशाखंकामस्तुतिंपठेत् ॥ ततः सुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ प्रार्थनामंत्रास्तु ॥ याल

क्ष्मीः सर्वभूतानांयाचदेवेष्ववस्थिता ॥ धेनुरूपेणसादेवीवांछितंमेप्रयच्छतु ॥ देहस्थायाचरु च०
दा० द्राणीशंकरस्यसदाप्रिया ॥ धेनुरूपेणसादेवीममपापंव्यपोहतु ॥ विष्णोर्वक्षसियाल
३१ क्ष्मीः स्वाहायाचविभावसोः ॥ चंद्रार्कशक्रशक्तिर्याधेनुरूपास्तुसाश्रिये ॥ चतुर्मुखस्ययाल
क्ष्मीर्यालक्ष्मीर्धनदस्यच ॥ यालक्ष्मीर्लोकपालानांसाधेनुर्वरदास्तुमे ॥ स्वधात्वंपितृमुख्यानां
स्वाहायज्ञभुजांतथा ॥ सर्वपापहराधेनुस्तस्माच्छांतिंप्रयच्छमे इति ॥ एवमामंत्र्यब्राह्मणाय
तांधेनुंनिवेदयेत् ॥ एतदेवविधानंसर्वधेनूनाम् ॥ प्रत्यक्षधेनुव्यतिरिक्तानामित्यर्थः ॥ उक्तर
चनायास्तत्रानुपयोगात् ॥ ततोभूयसींदक्षिणांदत्त्वा ब्राह्मणान्भोजयेदिति ॥ एतदेववि
धानंस्यात्तएवोपस्कराः स्मृताः ॥ अयनेविषुवेपुण्येव्यतीपातेतथापुनः ॥ गुडधेन्वादयःस
र्वाउपरागादिपर्वसु ॥ यथाशक्तिप्रदातव्याभुक्तिमुक्तिफलप्रदाः इति ॥ अत्रद्रोणपरिमाणा
तिलधेनुरुक्ता कल्पतरौ ॥ तत्प्रकारस्तु विष्णुधर्मोत्तरे ॥ अनुलिप्तेमहीपृष्ठेवस्त्राजिनकुशावृ
ते ॥ धेनुंतिलमयींकृत्वासर्वरत्नैरलंकृताम् ॥ धेनुंद्रोणेनकुर्वीतआढकेनतुवत्सकम् ॥ स्वर्णशृं
गींरौप्यखुरांगंधघ्राणवतींतथा ॥ कुर्याच्चशर्कराजिह्वांगुडास्यामाविकंबलाम् ॥ इक्षुपादांताम्रपृ ३१

वनीतस्तनान्विताम् ॥ सितवस्त्रयुगच्छन्नाघंटाभरणभूषिताम् ॥ ईदृक्संस्थानसंपन्नांकृत्वा श्रद्धासमन्वितः ॥ कांस्योपदोहनांदद्यात्केशवः प्रीयतामिति ॥ इतिकर्तव्यता ॥ मंत्रास्तु गुडधेनूक्ताएव ॥ प्रार्थनामंत्रास्तु वह्निपुराणे । तिलाश्चपितृदैवत्यानिर्मिताश्चेहगोसवे ॥ ब्रह्म णातन्मयीधेनुर्दत्ताप्रीणातुकेशवः ॥ इतिमंत्रान्तरमुक्तम् ॥ प्रतिमातिलधेन्वादीनांविक्रयाद्युक्तं हेमाद्रौ ब्रह्मवैवर्ते । दानकालेतुदेवत्वंप्रतिमानांप्रकीर्तितम् ॥ धेनूनामपिधेनुत्वंश्रुत्युक्तंदान योगतः ॥ दातुर्वैदानकालेतुधेनवः परिकीर्तिताः ॥ विप्रस्यव्ययकालेतुद्रव्यंतदितिनिश्चयः ॥ दानसंबंधिविप्रेणद्रव्यमागच्छतागृहम् ॥ तत्सर्वंविदुषातेनविक्रेयंस्वेच्छयाविभो ॥ कुटुंबभर णंकार्यंधर्मकार्यंचसर्वशः ॥ अन्यथानरकंयातीत्येवमाहपितामहः इति ॥ इतितिलधेनुदानम् ॥ ॥ अथघृतधेनुदानं विष्णुधर्मोत्तरे ॥ तिलाभावेतथादद्यातघृतधेनुंप्रयत्नतः ॥ वासुदेवंजग न्नाथंघृतक्षीराभिषार्चितम् ॥ संपूज्यपूर्ववत्पुष्पैर्धूपदीपादिभिर्नरैः ॥ तत्रैव विधानमाह ॥ गव्य स्यसर्पिषःकुंभंपुष्पमालादिभूषितम् ॥ कांस्यापिधानसंयुक्तंसितवस्त्रयुगेनच ॥ हिरण्यसहितं तद्वन्मणिविद्रुममौक्तिकैः ॥ अत्रपलसहस्रपरिमाणंकुम्भः ॥ द्वादशपलाधिकपंचशतपलाधि कोवा ॥ इक्षुयष्टिमयान्पादान्खुरान्रौप्यमयांस्तथा ॥ सौवर्णेचाक्षिणीकुर्याच्छृंगेचागुरुका

ष्टजे ॥ सप्तधान्यमयेपार्श्वे पत्रोर्णेनवकंबले ॥ पत्रोर्णधौतकौशेयम् ॥ कर्पूरघ्राणम् फलमयान्
स्तनान् शर्करयाजिह्वा गुडक्षीरमयंमुखम् क्षौमंपुच्छम् रोमाणिसितसर्षपैः ताम्रपृष्ठीम् एता
दृशींकृत्वा विधिनासंपूज्य तथा ब्राह्मणंयथाविभववस्त्रालंकारादिभिःसंपूज्य दद्यात् ॥ विधि
स्तुप्राग्वत् ॥ मंत्रस्तु स्कांदे । घृतंगावःप्रसूयंतेघृतंभूम्यांप्रतिष्ठितम् ॥ घृतमग्निश्चदेवाश्चघृतं
मेसंप्रदीयताम् इति दानफलमपितत्रैव । घृतक्षीरवहानद्योयत्रपायसकर्दमाः ॥ तेषुलोकेषुसर्वे
षुसुपुण्येषुप्रजायते ॥ सकामानामियंव्युष्टिः कथितानृपसत्तम ॥ व्युष्टिः फलम् ॥ विष्णु
लोकंनरायांतिनिष्कामाधेनुदानत इति ॥ दक्षिणातु हिरण्यमेव हेमाद्रिः सुवर्णप्रभृतिशक्त्या
वेत्युक्तं मदनरत्ने ॥ इतिघृतधेनुदानम् ॥ ॥ अथजलधेनुदानम् ॥ स्कांदे ॥ जलकुंभंनर
व्याघ्रसुवर्णरजतान्वितम् ॥ सुवर्णशृंगरजतखुरान्वितामितिस्मृतम् ॥ रत्नगर्भमशेषैस्तुग्राम्यै
र्धान्यैःसमन्वितम् ॥ सितवस्त्रयुगच्छन्नंदूर्वापल्लवशोभितम् ॥ कुष्ठमांसीमुरोशीरवालकामल
कैर्युतम् ॥ प्रियंगुपत्रसहितंसितवस्त्रोपवीतिनम् ॥ सच्छत्रंसदुपानत्कंदर्भविष्टरसंस्थितम् ॥
चतुर्भिःसंभृतंभूयस्तिलपात्रैश्चतुर्दिशम् ॥ स्थगितंदधिपात्रेणघृतक्षीरवतामुखे ॥ तिलपात्रा

[illegible] ॥ उपोषितोवासुदेवंजलेशयमभ्यर्च्य संकल्प्य जलधेनुंवि

पंचवस्त्रादिभिः संपूज्य सवत्सांजलधेनुंगुडधेनुमिवदद्यात् ॥ ततोयालक्ष्मीरित्यादिपूर्वोक्तमं
त्रैःप्रार्थयेत् ॥ ॥ इतिजलधेनुदानम् ॥ ॥ अथक्षीरधेनुदानम् ॥ स्कांदे ॥ क्षीरधेनुंप्रवक्ष्या
मितांनिबोधनराधिप ॥ अनुलिप्तेमहीपृष्ठेगोमयेननराधिप ॥ गोचर्ममानमात्रेणकुशाना
स्तीर्यसर्वतः ॥ तस्योपरिमहाराजन्यसेत्कृष्णाजिनंततः ॥ तत्र गोमयेनकुंडालिकांकृत्वा त
त्रक्षीरकुंभं चतुर्थांशेनवत्सकंचसंस्थाप्य चंदनागुरुशृंगी प्रशस्तपत्रश्रवणा तिलपात्रोपरिन्य
स्ता हेमयुक्तगुडमुखी शर्कराजिह्वा फलदन्ती मुक्ताफलेक्षणा इक्षुपादा दर्भरोमा सितकंबला
एतादृशींसवत्सामभ्यर्च्य द्विजंचवस्त्रालंकारादिभिः संपूज्य अद्येत्यादि गोत्रायशर्मणेसालं
कृताय इमांक्षीरधेनुंपूर्वोक्तसोपस्करयुतां समस्तपापक्षयकामस्तुभ्यमहंसंप्रददे नममेतिवदे
त् ॥ देवस्यत्वा० स्वस्तीत्युक्त्वायथाशाखंकामस्तुतिंपठेत् ॥ ततोयालक्ष्मीरित्यादिमंत्रैः
प्रार्थयेत् ॥ ॥ इतिक्षीरधेनुदानम् ॥ ॥ अथमधुधेनुदानम् ॥ ॥ स्कांदे ॥ मधुधेनुं
प्रवक्ष्यामिसर्वपापप्रणाशिनीम् ॥ अनुलिप्तेमहीपृष्ठेकृष्णाजिनकुशोत्तरे ॥ मधुकुंभंसंस्थाप्य
सवत्सांमधुधेनुंप्रकल्पयेत् ॥ ततस्तच्चतुर्दिक्षुचत्वारिपात्राणिविन्यस्य तांचवस्त्रयुग्मेनाच्छाद्य
मधुवाताऋतायतइतिमंत्रमुक्त्वा तांधेनुंद्विजंचपूर्ववदभ्यर्च्य अद्येत्यादिगोत्रायशर्मणेसालंकृता

दा० य सौवर्णमुखीम् अगरुचंदनशृंगीं ताम्रपृष्ठीं सूत्रपुच्छां इक्षुपादांसितकंबलकंबलांगुडमुखींशाक च०
राजिह्वांमौक्तिकनेत्रांफलदन्तींदर्भरोमांप्रशस्तपत्रश्रवणांनवनीतस्तनींसप्तधान्योपेतांघंटाभरण
३३ भूषितांकास्यदोहां सुपूजिताम् इमांमधुधेनुंसर्वपापक्षयकामः पुच्छदेशोपाविष्टायतुभ्यमहंसंप्र
ददेनममेति ॥ ततः सुवर्णदक्षिणांदत्त्वा ॥ यालक्ष्मीरित्यादिपूर्वोक्तमंत्रैः प्रार्थयेत् ॥ इति
मधुधेनुदानम् ॥ ॥ अथशर्कराधेनुदानम् ॥ स्कांदे ॥ तद्वच्चशर्कराधेनुंशृणुराजन्य
थार्थतः ॥ अनुलिप्तेमहीपृष्ठेकृष्णाजिनकुशोत्तरे ॥ भारचतुष्टयपरिमिताधेनुस्तच्चतुर्थांशो
वत्सः ॥ भारद्वयेअष्टमांशइति स्वशक्त्यावाकार्या सर्वधान्यानिचतुर्दिक्षुसंस्थाप्य अद्येत्यादि०
गोत्रायशर्मणेसालंकृताय इमांशर्कराधेनुं सुवर्णशृंगींमौक्तिकनयनांगुडमुखींपिष्टमयजिह्वांकं
बलपट्टसूत्रेणवेष्टितां कंठाभरणभूषिताम् इक्षुपादां रौप्यखुरां नवनीतस्तनीं प्रशस्तपर्णश्रवणां
सितचामरभूषितां पंचरत्नसमायुक्तां दर्भरोमां कांस्यदोहनां गंधपुष्पाद्यर्चितांसमस्तपापक्षय
कामस्तुभ्यमहंसंप्रददे नममेति सुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ ततोयालक्ष्मीरित्यादिमंत्रैः संप्रार्थ्य ३३
भूयसींदद्यात् ॥ विप्रमुखंनेक्षेतेति ॥ पंचरत्नानितु अपरार्के । कनकंहीरकंनीलंपद्मरागंचमौ
क्तिकं ॥ पंचरत्नमिदंप्रोक्तमृषिभिः पूर्वदर्शिभिरिति ॥ इतिशर्कराधेनुदानम् ॥ ॥ अथदधि

धेनुदानम् ॥ स्कांदे ॥ तत्र उपलिप्तायांभूमौ आस्तीर्णे कुशकृष्णाजिनेसप्तधान्योपरिदधि कुंभंसंस्थाप्य चतुर्थांशेनवत्संकृत्वागोत्रायशर्मणेसालंकृताय सुवर्णमुखीं प्रशस्तपत्रश्रव णांमुक्ताफलेक्षणांचंदनागरुशृंगीं मुखेविशेषगंधद्रव्यैर्युक्तां शर्करयाकृतजिह्वां श्रीखंडेन कृतघ्राणां फलमयदंतां सितकंबलच्छन्नां दर्भरोमां सूत्रमयपुच्छां रौप्यमुखीं वा नवनीतस्तनामिक्षुपादां सर्वाभरणभूषितां वस्त्रयुग्मेनाच्छादितां गंधपुष्पाद्यर्चिताम् इमां दधिधेनुं सर्वपापक्षयकामो दधिक्रावणइतिमंत्रंपठित्वा तुभ्यमहंसंप्रददे नममेति गुडधे नूक्तमंत्रेणवादद्यात् ॥ ततःसुवर्णदक्षिणांदत्त्वा यालक्ष्मीरित्यादिमंत्रैः प्रार्थयेत् ॥ इतिदधिधेनु दानम् ॥ ॥ अथरसधेनुदानम् ॥ स्कांदे ॥ रसधेनुंमहाराजकथयामिसमासतः ॥ अनुलि प्तेमहीपृष्ठेकृष्णाजिनकुशोत्तरे ॥ इक्षुरसस्यघटंपूरयित्वा तच्चतुर्थांशेनवत्संसंपाद्य अद्येत्या दि॰ गोत्रायशर्मणेसालंकृताय इमांरसधेनुं सुवर्णशृंगाभरणयुतांरौप्यखुरां वस्त्रपुच्छाम् इक्षु पादां पुष्पकंबलां ताम्रपृष्ठीं पुष्परोमां व्रीहियुतां चतुर्दिक्षुदीपसमायुक्तां सर्वगंधाविभूषि तां पूर्वादिदिक्षुतिलपात्रचतुष्टयावृतां सुपूजितायसर्वपापक्षयपूर्वकैकाविंशतिकुलोद्धरणकाम स्तुभ्यमहंसंप्रददे नममेति सुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ मंत्रास्तु गुडधेनूक्ताएवशेषापस्कराश्च ॥

एवमुच्चारयित्वातुदीयतेवैद्विजन्मने ॥ ॥ दशपूर्वान्परांश्चैवआत्मानंचैकंविंशतिः इति ॥ ॥ इ
तिरसधेनुदानम् ॥ ॥ अथस्वरूपतोगोदानम् ॥ अंगिराः । गौरेकस्यैवदातव्याश्रोत्रिया
यकुटुंबिने ॥ साहितारयतेपूर्वान्सप्तसप्तच सप्तच इति ॥ देवलः ॥ सुशीलांलक्षणवतींयुवतीं
वत्ससंयुताम् ॥ बहुदुग्धवतींस्निग्धांधेनुंदद्याद्विचक्षणे ॥ ॥ अथगोदानप्रयोगः ॥ ॥ कर्ता
कृतनित्यक्रियः पुण्यकाले अद्येत्यादि० ॥ यथाशक्तियथाज्ञानंगोदानमहंकरिष्ये इतिसंक
ल्प्य सवत्सांधेनुंद्विजंचयथाविभवंवस्त्रालंकारादिभिः संपूज्य गोशृंगमूलादिस्तनांतस्थाना
दिषु देवताःपूजयेत् ॥ तद्यथा । शृंगमूलेब्रह्मविष्णुभ्यांनमःब्रह्मविष्णूपूजया० ॥ शृंगाग्रेसर्व
तीर्थेभ्योनमः सर्वतीर्थानिपूजयामि ॥ एवंसर्वत्र । शिरोमध्येशिवाय० ॥ ललाटे देव्यैनमः० ॥
नासिकायां षण्मुखाय० ॥ नासापुटयोःकंबलाश्वतरनागाभ्यां० ॥ कर्णयोः अश्विभ्यां० ॥
चक्षुषोः शशिभास्कराभ्यां० ॥ दंतेषुवायवे० ॥ जिह्वायां वरुणाय० ॥ हुंकारे सरस्वत्यै० ॥
गंडयोःपक्षमासाभ्यां० ॥ ओष्ठयोः संध्याद्वयाय० ॥ ग्रीवायाम् इंद्राय० ॥ कुक्षिदेशेरक्षोभ्यो०॥
उरसि साध्येभ्यो० ॥ पादेषु धर्माय० ॥ जंघासु अधर्माय० ॥ खुरमध्येगंधर्वेभ्यो ३४

भ्यो० ॥ श्रोणितटे पितृभ्यो० ॥ लांगूले सोमाय० ॥ गुह्ये आदित्यरश्मिभ्यो० ॥ गोमूत्रे गंगायै० ॥ गोमये यमुनायै० ॥ क्षीरे सरस्वत्यै० ॥ दध्नि नर्मदायै० ॥ घृते अग्नये० ॥ रोमसु अष्टाविंशतिदेवकोटिभ्योन० ॥ उदरे पृथिव्यै० ॥ पयोधरेषु चतुःसमुद्रेभ्यो० ॥ चतुरः समुद्रान्पूजयामि ॥ एतादेवताअंगेषुसंपूज्य अद्येत्यादि गोत्रायशर्मणेसुपूजितां पृथ्वीदानसम फलकामः सर्वपापक्षयकामो विष्णुप्रीतिकामोवा इमांप्रत्यक्षधेनुं सुवर्णशृंगीं रौप्यखुरां ताम्र पृष्ठीं घंटाग्रैवेयकां मुक्तालांगूलां कांस्योपदोहनीं सितवस्त्रद्वयोपेतां सर्वाभरणभूषितां सोपस्करां रुद्रदैवत्यां तुभ्यमहंसंप्रददे नममेति तिलपात्रेघृताक्तंगोपुच्छंकृत्वा विप्रहस्तेस तिलकुशोदकंदद्यात् ॥ मंत्रस्तु ॥ यज्ञसाधनभूतायाविश्वस्याघौघनाशिनी ॥ विश्वरूपधरोदेवः प्रीयतामनयागवा ॥ ततोदाता दानप्रतिष्ठासिद्ध्यर्थंसुवर्णदक्षिणांदत्त्वा प्रार्थयेत् ॥ नमोगोभ्यःश्रीमतीभ्यः सौरभेयीभ्यएवच ॥ नमोब्रह्मसुताभ्यश्चपवित्राभ्योनमो नमः ॥ पूजितासिवसिष्ठेनविश्वामित्रेणधीमता ॥ सुरभेहरमेपापंयन्मयादुष्कृतंकृतम् इति ॥ गावोममाग्रतः संतुगावोमेसंतुपृष्ठतः ॥ गावोमेहृदयेसंतुगवांमध्येवसाम्यहम् ॥ इतिपठित्वा धेनुंद्विजंचप्रदक्षिणीकृत्य किंचिदनुव्रजेत् ॥ इतिगोदानप्रयोगः ॥ अथश्वेतवर्णादिगोदान

फलमुक्तं पाद्मे ॥ श्वेतासुतप्रदाप्रोक्ताचन्द्रलोकप्रदायिनी ॥ कृष्णास्वर्गप्रदाज्ञेयागौरीस्यात्कुल
वर्धिनी ॥ कपिलासर्वपापघ्नीनानावर्णाचमोक्षदाइति ॥ अथसमानवर्णगोवत्सदानफलम् ॥ महा
३८ भारते ॥ रोहिणींतुल्यवर्णांतुसवत्सांचपयस्विनीम् ॥ प्रदत्त्वावस्त्रसंवीतांसूर्यलोकेमहीयते ॥ समा
नवत्सांकृष्णांतुधेनुंसर्वाघनाशिनीम् ॥ सुव्रतांवस्त्रसंवीतामस्मिँल्लोकेमहीयते ॥ वातरेणुसवर्णां
तुसवत्सांकांस्यदोहनीम् ॥ प्रदायवस्त्रसंवीतांवारुणंलोकमश्नुते ॥ हिरण्यवर्णांपिंगाक्षींसवत्सां
दक्षिणायुताम् ॥ प्रदद्याद्वस्त्रसंवीतांकौबेरंलोकमाप्नुयात् ॥ पलालधूम्रवर्णांतुपितृलोकेमही
ते ॥ सवत्सांपीवरांदत्त्वाशितिकंठामलंकृताम् ॥ वैश्वेदेवमसंबाधंस्थानंश्रेष्ठंप्रपद्यते ॥ समा
नवत्सांगौरींतुधेनुंसर्वौघनाशिनीम् ॥ सवत्सांकांस्यदोहांतुवसूनांलोकमाप्नुयात् ॥ वत्सोपप
न्नांनीलांगींसर्वरत्नसमन्विताम् ॥ गंधर्वाप्सरसांलोकान्दत्त्वाप्राप्नोतिमानवः इति ॥ संकल्पेतु
तत्फलंसंकीर्त्यदद्यात् ॥ इतिसमानवर्णगोवत्सदानफलम् ॥ ॥ अथकृष्णधेनुदानम् ॥
मात्स्ये ॥ अद्येत्यादि संकल्पादिपूर्ववत् ॥ मंत्रस्तु ॥ कृष्णधेनोनमस्तुभ्यंब्रह्मविष्णुशिवात्म
के ॥ त्रिजन्मार्जितपापानिध्रुवंदानात्प्रणाशयइति ॥ ॥ अथहेमशृंगीदानम् ॥ मात्स्ये ॥ ३८

गुणंधेन्वादक्षिणाचचतुर्गुणांतं ॥ एवंविधंवदातुःफलमुक्तंनांदपुराणे ॥ विधिनातुयदादत्ता
मात्रेधेनुःसदक्षिणा ॥ दातातारयतेजतून्कुलानामयुतंशतम् । इति महाभारतेपि । प्रासादा
यत्रसौवर्णाः शय्यारत्नोज्ज्वलास्तथा ॥ वराश्चाप्सरसोयत्रतत्रगच्छन्तिगोप्रदाः ॥ तथा ॥
यावंतिरोमाणिभवन्तिधेन्वास्तावन्तिवर्षाणिमहीयतेसः ॥ स्वर्गाच्च्युतश्चापिततोत्रलोकेकुलेस
मुत्पत्स्यतिगोमतांतथा ॥ सालंकृतांसवत्सांचधेनुंसंपूज्यभक्तितः ॥ सरत्नपूर्णांपृथिवीतेनद
त्तानसंशय इति ॥ इतिस्वरूपतोगोदानम् ॥ ॥ अथकार्पासधेनुदानम् ॥ मात्स्ये ॥ अतःपरं
प्रवक्ष्यामिधेनुंकार्पासिकींभुवि ॥ सर्वविश्वस्यगुप्त्यर्थंब्रह्मणाचांशुकंकृतम् ॥ साचकार्पासभा
रेण श्रेष्ठाधेनुः प्रकीर्त्तिता ॥ मध्यमाचतदर्धेनतदर्धेनकनीयसी ॥ पूर्ववस्त्रंचधान्यंतुहिरण्यंचतथै
वच ॥ वत्सकंतुचतुर्थांशान्मानमत्राभिधीयते ॥ कुर्वीतपूर्ववद्धस्तवस्त्रधान्याद्युपस्कृतम् इति ॥
ततोवाराहोक्ततिलधेनुदानवत्क्रियाकल्पादिसंकल्पादारभ्यदानंकृत्वा प्रार्थयेत् ॥ मन्त्रास्तु ॥
हेमकुंदेंदुसदृशेक्षीरार्णवसमुद्भवे ॥ सोमप्रियेसुधन्वाख्येसौरभेयिनमोस्तुते ॥ दत्तेयमिंदुना
थायशशांकायामृतायच ॥ अत्रिनेत्रप्रजातायसोमराजायवैनमः ॥ यस्त्वेवंपरयाभक्त्याब्राह्म
णायप्रयच्छति ॥ सयातिचन्द्रलोकंतुसोमेनसहमोदते ॥ इतिकार्पासधेनुदानम् ॥ ॥ अथल

वणधेनुदानम् ॥ भविष्ये ॥ तत्रयुधिष्ठिरंप्रतिकृष्णः ॥ शृणुराजन्प्रवक्ष्यामिलवणस्येहकल्पि

ताम् ॥ गोमयेनानुलिप्तेतुदर्भसंस्तरसंस्थितम् ॥ आविकंचर्मविन्यस्यपूर्वाशाभिमुखास्थित

म् ॥ वस्त्रेणाच्छादितांकृत्वाधेनुंकुर्वीतबुद्धिमान् ॥ आढकेनैवकुर्वीतबहुवित्तोपकल्पिताम् ॥

गांविप्रंचयथाविभववस्त्रालंकारादिभिः संपूज्य ॥ अद्येत्यादि० गोत्रायशर्मणेसुपूजिताय इमां

लवणधेनुं फलस्तनीं सिंधुशुक्तिवर्णा सक्तुपिंडकपोलां यवास्यां कंबलपट्टसूत्रग्रैवेयकां ताम्र

पृष्ठीं गुडपानां सर्वाभरणभूषितां सर्वपापक्षयकामोविष्णुप्रीतिकामोवा तुभ्यमहंसंप्रददे नम

मेति पुत्रभार्यादियुतः प्रदक्षिणीकृत्यदद्यात् ॥ शेषंमधुधेनुवत् ॥ मंत्रस्तु ॥ लवणेवैरसाः सर्वे

सर्वास्तिष्ठंतिदेवताः॥ सर्वदेवमयेदेविलवणाख्येनमोस्तुते इति ॥ पुराणांतरेषु षोडशप्रस्थमिता

चतुर्थांशेनवत्सइत्युक्तम् ॥ इतिलवणधेनुधानम्॥अथसुवर्णधेनुदानम्॥ वह्निपुराणे॥सुवर्णधेनुश्चा

प्यत्रसुवर्णाश्चचतुर्दश ॥ सुनिर्णिक्तसुवर्णैश्चसप्तभिर्मध्यमामता ॥ चतुर्भिश्चकनिष्ठास्याञ्चतुर्था

सेनवत्सकः ॥ गुडधेनुविधानेनदत्तासर्वफलप्रदा॥अत्रविशेषोरौप्येणवत्स इतिकेचित् ॥ तथा ॥

अद्येत्यादि० प्रवालशृंगीं घृतपात्रस्तनवतीं पट्टरोमां कर्पूरागरुनासिकामिष्टान्नरसवासिता

पट्टसूत्रलांगूलां सप्तधान्यसमायुक्तां फलपुष्पोपेतां छत्रोपानत्समन्वितां सुवर्णधेनुं रुद्रदैव
त्यां सहस्राश्वमेधफलावाप्तिकामः कुलसहस्रस्य स्वर्गेनिवासकामश्च गोत्रायशर्मणेसुपूजिताय
तुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ सुवर्णधेनुंविप्रायप्रतिपाद्येदृशींनरः ॥ हिरण्यरेताः पुरुषः
पुराणः कृष्णपिंगलः ॥ तप्तहेमच्छविः स्रष्टाविश्वात्माप्रीयतांमम इति ॥ अनेनैवतुमंत्रेणधेनु
दानंप्रकीर्तितम् ॥ अश्वमेधसहस्रस्य फलमाप्नोत्यसंशयम् ॥ कुलानांचसहस्रस्यस्वर्गंनयाति
गोप्रदः इति ॥ इतिसुवर्णधेनुदानम् ॥ ॥ अथवंध्यात्वहरंसुवर्णधेनुदानम् ॥ वायुपुराणे ।
चतुर्विधाचयावंध्याभवेद्गत्सवियोजनात् ॥ वक्ष्येतस्याः प्रतीकारं तत्स्वरूपं निबोधमे ॥ वं
ध्याचतुर्विधाप्रोक्ता वंध्या, काकवंध्या, स्त्रीप्रसूः, मृतप्रजा इति ॥ काकवंध्यातुकाकवदेका
पत्या शेषाः स्पष्टाएव ॥ धेनुरूपविशेषमाह हेमाद्रौ कर्मविपाके ॥ हिरण्येनयथाशक्त्यासव
त्सांकारयेदृढाम् ॥ धेनुंपलेनवत्संचपादेनगुरुरब्रवीत् ॥ यथाशक्त्येति पलेनवातदर्धेनतदर्धा
र्धेनवापुनः इति ॥ कर्मविपाकोक्तपरिभाषाप्रकारेण धेनुंरौप्यखुरां रत्नंपुच्छेनियोज्य घंटामु
भयोरःपिगले बद्ध्वा रत्नमयतिलकंललाटेबध्नीयात् ॥ एतादृशींसमभ्यर्च्य पायसनैवेद्यंदत्त्वा
मोदकानपूपान्गुडलवणजीरकंसुवर्णदक्षिणांकंचुकंच नववेणुमयशूर्पेनिधाय एकंवायनकंधे

दा० नवे अन्याभ्यः पतिपुत्रवतीभ्योब्राह्मणीभ्यः षडष्टौवादद्यात् ॥ ततोवेदपारगमलोलुपंब्राह्मणं
ऋणग्रस्तंदरिद्रंकुटुंबिनमाहूयवृत्वा यथाविभववस्त्रालंकारादिभिः संपूज्य ततोधेनुं सोमोधे
३७ नुमितिमंत्रेणसवत्सांचसंपूज्य अग्निमुपसमाधाय समिदाज्यचरुद्रव्यैः सोमोधेनुमितिमं
त्रेणप्रत्येकमष्टोत्तरशतसंख्ययाहुत्वा स्वयमुदङ्मुखः प्राङ्मुखायोपविष्टायगोपुच्छंतद्ध
स्तेनिधायदद्यात् ॥ अद्येत्यादि इमां सवत्सां रौप्यखुरां रत्नपुच्छां घंटायुतकंठां
रत्नातिलकां वायनोपेतां वस्त्रयुगच्छन्नां मुक्तालांगूलां यथाशक्ति सोपस्करां रुद्रदैवत्यांवं
ध्यात्वहरां ममजीवत्पुत्रसंतानप्रतिबंधकीभूतसकलदुरितानिरसनपूर्वकम् आयुष्मत्सुपुत्राबा
प्तिसिद्ध्यर्थंगोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददे नममेतिसकुशतिलोदकंदद्यात् ॥ ॥
मंत्रस्तु वायवीये । धेनुरंगिरसःसत्रेवासिष्ठसुरभिस्तथा ॥ दुहिताचसुताभानोरग्नेश्चवरु
णस्यच ॥ याश्चगावः प्रवर्ततेवनेषूपवनेषुच ॥ प्रीणंतुताममसदापुत्रपौत्रप्रवर्धनाः ॥ प्रय
च्छंतुदिवारात्रमविच्छेदंचसंततेः ॥ ततोदेवस्यत्वा० स्वस्तीत्युक्त्वायथाशाखंकामस्तुतिंपठे
त् ॥ ततःसुवर्णदक्षिणांदत्त्वाप्रार्थयेत् ॥ मंत्रस्तु ॥ वंध्यात्वंकाकवंध्यात्वंकन्याप्रसवएवच ॥ ३७
तथैवमृतवंध्यात्वंदोषंममचतुर्विधम् ॥ दानेनानेनहरतयासाकामदुघामम इति ॥ इतिगांप्रा

र्थयित्वाप्रदक्षिणीकृत्यविसृज्यभूयसींदक्षिणांदत्त्वायथाशक्तिब्राह्मणान्भोजयित्वा जीवत्पुंसं
तानावाप्तिरस्त्वितितान्संप्रार्थ्य जीवत्पुंसंतानावाप्तिरस्त्वितितेब्रूयुः । ततः सुहृद्युतो भुंजी
तेति ॥ इतिवंध्यात्वहरंसुवर्णधेनुदानम् ॥ ॥ अथोभयतोमुखीदानम् ॥ ॥ मात्स्ये ॥ रुक्म
शृंगींरौप्यखुरां मुक्तालांगूलभूषिताम् ॥ कांस्योपदोहनांराजन्सवस्त्रांद्विजपुंगवे ॥ प्रसूयमा
नांयोदद्याद्धेनुंद्रविणसंयुताम् ॥ यावद्वत्सोयोनिगतोयावद्गर्भंनमुंचति ॥ तावद्गौःपृथिवीज्ञेया
सशैलवनकानना ॥ देवलः ॥ अलंकृत्योक्तविधिनासुवर्णत्रिपलान्विता ॥ देयाचद्विपलाम
ध्यापलैकादक्षिणाधमा ॥ वाराहेतु ॥ सुवर्णसाहस्रंतदर्धार्धंमुख्यमुक्तम् ॥ सुवर्णस्यसहस्रेणत
दर्धेनापिवापुनः ॥ तस्याप्यर्धंशतंवापिपंचाशच्चतताऽर्धकम् ॥ यथाशक्त्यापिदातव्यावित्तशा
ठ्यविवर्जिता इति ॥ हेमाद्रौ ॥ उभयतोमुखींस्वर्णनिष्केणदत्त्वासद्यःशुध्येत्पातकेभ्यश्चम
र्त्यः ॥ इति ॥ सुवर्णनिष्कदक्षिणायुतेनापि । अत्रनिष्कश्चत्वारिंशन्माषकएवग्राह्यः ॥ अ
त्यशक्तौदारिद्र्येण विंशतिमाषकंवादद्यादित्यर्थः ॥ अथदानप्रयोगः शुचिरद्येत्यादि॰
उभयतोमुखीदानंकर्तुं गोब्राह्मणपूजांचकरिष्ये ॥ इतिसंकल्प्य ॥ द्विजकुटुंबिनंद
रिद्रंवेदपारगंसुशीलंवृत्वायथाविभवं वस्त्रालंकारादिभिः तथागामपि संपूज्य ॥ ॐत्वं

महीमवनिंविश्वधेनांतुवींतयेवैय्यायक्षरंतीम् ॥ अरमयोनमसैचदर्णःसुतरणाँअक्रणोरद्र
सिंधून् इतिगामनुमंत्र्यप्रदक्षिणीकृत्य अद्येत्यादि० धेनुवत्सरोमसंख्ययुगदेवलोकम
हिमत्वपितृपितामहप्रपितामहकुलशतनरकोत्तारणपूर्वकघृतक्षीरवहबहुकुल्याकदधिपायसकर्दमदे
शाधिकरणकोत्तारकेप्सितकामोब्रह्मलोकाप्तिकामःससमुद्रशैलवनोपेतपृथ्वीदानसमफलावाप्तयेसो
पस्करासुभयतोमुखीं रुद्रदैवत्यां इमांधेनुंगोत्रायशर्मणेअमुकशाखाध्यायिनेतुभ्यमहं
संप्रददेनममेति सघृततिलपूर्णकांस्यपात्रयुतगोपुच्छंतद्धस्तेसकुशजलंदत्त्वाप्रार्थयेत् ॥ मंत्र
स्तु ॥ इमांगृहाणोभयमुखींभवात्रातामामास्तुवै ॥ ममवंशविशुद्धेश्चसदास्वस्तिकरोभव इति ॥
विप्रोदेवस्यत्वेतिप्रतिगृह्यस्वस्तीत्युक्त्वायथाशाखंकामस्तुतिंपठेत् ॥ ततःसुवर्णसहस्रमारभ्य
पंचविंशतिचतुर्द्विसुवर्णमितांदक्षिणांदद्यात् ततोनन्यूनामिति ॥ ततोविप्रस्तु ॥ ॐइरावती
धेनुमतीहिभूतंसूयवसिनीमनुषेदशस्या ॥ व्यस्तभ्नारोदसीविष्णवेतेदाधर्थपृथिवीमभितोम
यूखैः ॥ १ ॥ ॐस्योनापृथिविनोभवानृक्षरानिवेशनी ॥ यच्छानःशर्मसप्रथाः ॥ २ ॥ इतिमंत्रद्व
यंपठित्वावदेत् । प्रत्यगृह्णामिमांधेनुंकुटुंबार्थेविशेषतः ॥ स्वस्तिर्भवतुमेनित्यंरुद्रमातर्नमो
स्तुते ॥ इतिनत्वागृहीतायाः दक्षिणेनपाणिनावत्समाकृष्यपठेत् ॥ ॐगर्भेनुसन्नन्वेषामवेदम

हंदेवानांजनिमानिविश्वा ॥ शतंमापुरआयसीररक्षन्नधश्येनोजवसानिरदीयम् ॥ इतिमंत्रेणव
त्समाकृष्येत् ॥ निष्कासितेसतिकृत्यांतरमाह ॥ ततोयजमानः प्राणानायम्य अद्येत्यादि
कृतस्योभयतोमुखीदानकर्मणः सांगतासिद्ध्यर्थंदेवादिमंत्रैस्तर्पणंहोमंचकरिष्येइतिसंकल्प्य
स्थंडिलेग्निंप्रतिष्ठाप्यान्वादध्यात् ॥ अस्मिन्नन्वाहितेग्नावित्यादिचक्षुषीआज्येनेत्यंतमु
क्त्वाऽत्रप्रधानंपृथिवींत्रिःगौरींसकृदाज्येनप्रजापतिचतुरशीत्याआज्येनशेषेणस्विष्टकृतमित्यादि
सद्योयक्ष्येइत्यंतमुक्त्वासमिद्द्वयमग्नावाधायइध्माबर्हिषीपरिसन्नह्यपरिसमूहनादिचक्षुष्यंतंकृत्वा
कुशास्तृतभूमौ अग्नेःपश्चादेवसाक्षताभिरद्भिर्वक्ष्यमाणमंत्रैर्देवादींस्तर्पयेत् ॥ तेचमं
त्राः ॥ ॐ येदेवासोदिव्येकादशस्थपृथिव्यामध्येकादशस्थ ॥ अप्सुक्षितोमहिनैकादशस्थ
तेदेवासोयज्ञमिमंजुषध्वं देवांस्तर्पयामि ॥ ॐ उशंतस्त्वानिधीमह्युशंतःसमिधीमहि ॥ उ
शन्नुशत आवहपितॄन्हविषेअत्तवे ॥ पितॄंस्तर्पयामि ॥ ॐ इमंमेगंगेयमुनेसरस्वतिशुतुद्रिस्तो
मंसचतापरुष्ण्या ॥ असिक्न्यामरुद्वृधेवितस्तयार्जीकीयेशृणुह्यासुषोमया ॥ सरितस्तर्प
यामि ॥ ॐ अद्भिः सुतोमतिभिश्चनोहितः प्ररोचयन्रोदसीमातराशुचिः ॥ रोमाण्य
व्यासमयाविधावतिमधोर्धारापिन्वमानादिवेदिवे ॥ पर्वतांस्तर्पयामि ॥ ॐ वनस्पतेशतव

ल्शोविरोहसहस्रवल्शाविवयंरुहेम ॥ यंत्वामयंस्वधितिस्तेजमानः प्रणिनायमहतेसौभगाय ॥
वनस्पतींस्तर्पयामि ॥ ॐ समुद्रज्येष्ठाः सलिलस्यमध्यात्पुनानायंत्यनिविशमानाः ॥ इं
द्रोयावज्रीवृषभोररादताआपोदेवीरिहमामवन्तु ॥ समुद्रांस्तर्पयामि ॥ ॐ अहिरिवभोगैः पर्यै
तिबाहुंज्यायाहेतिंपरिबाधमानः ॥ हस्तघ्नोविश्वावयुनानिविद्वान्पुमान्पुमांसंपरिपातुविश्वतः ॥
नागांस्तर्पयामि ॥ ॐ मधुवाताऋतायतेमधुक्षरन्तिसिंधवः ॥ माध्वीर्नः संत्वोषधीः ॥
ओषधीस्तर्पयामि ॥ इत्यष्टाभिस्तर्पयित्वाचतस्रआज्याहुतीर्जुहुयात् ॥ ॐ ईळेद्यावापृथि
वीपूर्वचित्तयेग्निंघर्मंसुरुचंयामन्निष्टये ॥ याभिर्भरेकारमंशायजिन्वथस्ताभिरूषुऊतिभिरश्वि
नागतंस्वाहा ॥ पृथिव्याइदंनमम ॥ १ ॥ ॐ महीद्यौः पृथिवीचनइमंयज्ञंमिमिक्षताम् ॥ पिपृ
तान्नोभरीमभिः स्वाहा पृथिव्याइदंनमम ॥ २ ॥ ॐ उर्वीपृथ्वीबहुलेदूरेअन्तेउपब्रुवेनमसाय
ज्ञेअस्मिन् ॥ दधातेयेसुभगेसुप्रतूर्तीद्यावारक्षतंपृथिवीनोअभ्यात्स्वाहा ॥ पृथिव्याइदंनम
म ॥ ३ ॥ ॐ गौरीर्मिमायसलिलानितक्षत्येकपदीद्विपदीसाचतुष्पदी ॥ अष्टापदीनवपदीब
भूवुषीसहस्राक्षरापरमेव्योमन्त्स्वाहा ॥ गौर्याइदंन० ॥ ४ ॥ इतिचतस्रआज्याहुतीर्हुत्वाततः
समस्तव्याहृतिभिश्चतुरशीत्याज्याहुतीर्हुत्वाप्रजापतयइदंनममेतित्यजेत् ॥ ततःस्विष्टकृदादि

होमशेषंसमाप्यभूयसींदक्षिणांदत्त्वागामनुव्रज्यगोमतींजपेत् ॥ महाभारते ॥ गावोमामुपतिष्ठंतुहे
मशृंग्यः पयोमुचः ॥ सुरभ्यः सौरभेय्यश्चसरितः सागरंयथा ॥ गाश्चपश्याम्यहंनित्यंगावःपश्यं
तुमांसदा ॥ गावोस्माकंवयंतासांयतोगावस्ततोवयम् ॥ घृतक्षीरप्रदागावो घृतयोन्योघृतावहाः ॥
घृतनद्योघृतावर्तास्तामेसंतुसदागृहे ॥ घृतंमेहृदयेनित्यंघृतंनाभ्यांप्रतिष्ठितम् ॥ घृतंमेसर्वतश्चै
वघृतमध्येवसाम्यहम् ॥ गावोमेअग्रतःसंतुगावोमेसंतुपृष्ठतः ॥ गावोमेहृदये संतुगवांमध्येव
साम्यहम् ॥ गावःसुरभयोनित्यंगावोगुग्गुलुसन्निभाः ॥ गावः प्रतिष्ठाभूतानां गावः स्वस्त्य
यनंमहत् ॥ अन्नमेवपरंगावोदेवानांहविरुत्तमम् ॥ पावनंसर्वभूतानांरक्षंतिचवहंतिच ॥ हविषा
मन्त्रपूतेनतर्पयंत्यमरान्दिवि ॥ ऋषीणामपिहोतॄणांगावोहोमेप्रतिष्ठिताः ॥ सर्वेषामेवभूतानां
गावः शरणमुत्तमम्॥गावः पवित्रंपरमंगावो मंगलमुत्तमम् ॥ गावः सर्वस्यलोकस्यगावोधन्याः
सनातनाः ॥ नमोगोभ्यः श्रीमतीभ्यःसौरभेयीभ्यएवच ॥ नमोब्रह्मसुताभ्यश्चपवित्राभ्योनमो
नमः ॥ इतिजपित्वा पुनः तांधेनुंतंद्विजवरंचप्रदक्षिणांकृत्वानमस्कृत्य विसृज्यपायसादिना
सम्यक्द्वादशब्राह्मणान्भोजयित्वातेभ्योदक्षिणांदत्त्वास्वस्त्ययनंवाचयित्वासुहृद्युतो भुंजीते
ति ॥ ॥ इत्युभयतोमुखीदानप्रयोगः ॥ ॥ अथप्रसंगादुभयतोमुखीप्रतिग्रहप्रायश्चित्तम् ॥

दा० ममोभयतोमुखीप्रतिग्रहदोषपरिहारार्थंकृच्छ्रत्रयप्रायश्चित्तंयथाप्रत्याम्नायेनकरिष्ये इतिसंक च०
४० ल्प्यकृच्छ्रत्रयप्रायश्चित्तंकुर्यादित्युक्तंदानोद्योतेऽरुणस्मृतौरहस्यप्रायश्चित्तेष्वशक्तस्य ॥ इ
त्युभयतोमुखीप्रतिग्रहप्रायश्चित्तम् ॥ ॥ इत्युभयतोमुखीगोदाननिरूपणम् ॥ ॥ अथदशदा
नानि ॥ ॥ मदनरत्नेजातूकर्ण्यः ॥ उत्क्रांत्यादीनिदानानिदशदद्यान्मृतस्यतु ॥ गोभूति
लहिरण्याज्यवासोधान्यगुडानिच ॥ रौप्यंलवणमित्याहुर्दशदानान्यनुक्रमादिति ॥ एतानिद
शदानानिनराणांमृत्युजन्मनोः ॥ कुर्यादभ्युदयार्थंचप्रेतेऽपिहिपरत्रच ॥ इति हेमाद्रिः ॥ त
त्रादौगोदानम् ॥ दानविधिस्तुपूर्वोक्तएव । ममसर्वपापक्षयार्थमिमांगांधेनूपस्करांरुद्रदैवत्यांसुवर्णा
दिदक्षिणायुतांगोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ यज्ञसाधन
भूतायाविश्वस्यान्नप्रदायिनी ॥ विश्वरूपधरोदेवः प्रीयतामनयागवा ॥ गवामंगेष्वित्यादिना
प्रार्थयेत् ॥ इतिगोदानम् ॥ अथभूमिदानम् ॥ मात्स्ये ॥ निवर्तनमिताभूमिर्देया ॥ दशहस्तेन
दंडेनत्रिंशद्दंडंनिवर्तनम् इतिस्मरणात् । दानान्यन्यानिसर्वाणिकनकादीनियानिच ॥ तानि
भूमिप्रदानस्यकलांनार्हंतिषोडशीम् इति ॥ अद्येत्यादि० षष्टिवर्षसहस्रपरिमितस्वर्गेशिवपुर ४०
निवासकामः सर्वपापक्षयकामइमांभूमिंबहुसस्यप्रदांविष्णुदैवत्यांगोत्रायशर्मणेसुपूजितायतु

भ्यमहंसंप्रददे नममेतिदद्यात् ॥ मंत्रस्तु ॥ सर्वेषामाश्रयाभूमिर्वराहेणसमुद्धृता ॥ अनंतसस्य फलदाअतः शांतिंप्रयच्छमे ॥ यस्यांरोहंतिबीजानिकालेचैवमहीतले ॥ त्वत्प्रसादाच्चस कलाममसंतुमनोरथाः इति ॥ इतिभूमिदानम् ॥ अथतिलदानम् ॥ तिलास्तुद्रोणत्रय मितादेयाः ॥ पंचमणपरिमिताभवंति ॥ अद्येत्यादि० इमांस्तिलान्सोमदैवतान्विष्णुदैव तान्वासर्वपापक्षयकामोगोत्रायशर्मणेतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ महर्षेर्गोत्रसंभूताः कश्यपस्यतिलाः स्मृताः ॥ तस्मादेषांप्रदानेनममपापंव्यपोहतु ॥ इतितिलदानम् ॥ अथहि रण्यदानम् ॥ तच्चनिष्कत्रयमितंकनिष्ठम् ॥ द्वादशमाषकोनिष्कः ॥ अद्येत्यादि० समस्तपाप क्षयकामइदंहिरण्यमग्निदैवतंगोत्रायशर्मणेतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ हिरण्यगर्भ गर्भस्थंहेमबीजंविभावसोः ॥ अनंतपुण्यफलदमतः शांतिंप्रयच्छमे ॥ इतिहिरण्यदानम् ॥ अथा ज्यदानम् ॥ घृतंतुप्रस्थमितंदद्यात् ॥ विंशतिशेटकामितंभवति ॥ अद्येत्यादि० इदमाज्यंविष्णु दैवतं गोत्रायशर्मणे समस्तपापक्षयकामस्तुभ्यमहंसंप्रददेनमनेति ॥ मंत्रस्तु ॥ कामधेनोः समुद्भूतंसर्वक्रतुषुसंस्थितम् ॥ देवानामाज्यमाहारअतः शांतिंप्रयच्छमे ॥ इत्याज्यदानम् ॥ अ थवस्त्रदानम् ॥ सूक्ष्मवस्त्रद्वयंबहुमूल्यमष्टहस्तामितंदद्यात् ॥ अद्येत्या० समस्तपापक्षयकाम

मेबार्हस्पत्येवाससीगोत्रायशर्मणे तुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ शीतवातोष्णसंत्राणं
लज्जायारक्षणंपरम् ॥ देहालंकरणंवस्त्रमतः शांतिंप्रयच्छमे ॥ इतिवस्त्रदानम् ॥ अथधान्यदा
नम् ॥ सार्द्धखारीद्वयंव्रीहयोदेयाः ॥ तच्चसार्धशतद्वयमणपरिमितंमणषट्कंचेति ॥ समस्तपा
पक्षयपूर्वकैहिकामुष्मिकशिवफलावाप्तिकामः प्रजापतिदैवत्यम् इदममुकसंख्यंधान्यंगोत्रायश
र्मणे तुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ सर्वदेवमयंधान्यंसर्वोत्पत्तिकरंमहत् ॥ प्राणिनांजीव
नोपायमतः शांतिंप्रयच्छमे ॥ इतिधान्यदानम् ॥ अथगुडदानम् ॥ गुडंपलषष्टिमितंदद्यात् ॥
अद्येत्यादि० ममसमस्तपापक्षयपूर्वकंगृहेलक्ष्म्याः स्थैर्यसिद्ध्यैइमंगुडंरसवर्यसोमदैवतंसद
क्षिणं गोत्रायशर्मणेसुपूजिताय तुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ गुडमिक्षुरसोद्भूतंमंत्रा
णांप्रणवोयथा ॥ दानेनानेनमेतस्यपरालक्ष्मीः स्थिरागृहे ॥ इतिगुडदानम् ॥ अथरजतदानम् ॥
पलत्रयमितंरौप्यंदद्यात् ॥ अद्येत्यादि० ममसमस्तपापक्षयपूर्वकशिवविष्णुपितृप्रीतिसिद्धये
इदंरजतंविष्णुदैवतंसदक्षिणं गोत्रायशर्मणेसुपूजिताय तुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥
प्रीतिर्यतः पितॄणांचविष्णुशंकरयोः सदा ॥ शिवनेत्रोद्भवंरूप्यमतः शांतिंप्रयच्छमे ॥ इतिर ४१
जतदानम् ॥ अथलवणदानम् ॥ लवणंसार्द्धखारिकंदद्यात् ॥ अद्येत्यादि० ममसमस्तपापक्षयपूर्व

कशिवप्रीतिसिद्ध्यैइदंलवणंसर्वरसोत्कृष्टंसोमदैवत्यंसदक्षिणंगोत्रायशर्मणे॰ अहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ यस्मादन्नरसाः सर्वेनोत्कृष्टालवणंविना ॥ शंभोः प्रीतिकरंयस्मादतः शांतिंप्रयच्छमे ॥ इतिलवणदानम् ॥ ॥ इतिदशदानानि ॥ ॥ अथपंचधेनुदानानि ॥ ॥ तत्रादौपापापनोदधेनुदानम् ॥ ब्राह्मे ॥ दानोपस्करास्तुगोदानोक्ताएव । अद्येत्यादि॰ ममात्मनोमनोवाक्कायकर्मभिराजन्मोपार्जितपापापनोदार्थमिमांकृष्णांपापापनोदधेनुंयथाशक्तिसोपस्करांरुद्रदैवत्यांगोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ आजन्मोपार्जितंपापंमनोवाक्कायकर्मभिः ॥ तत्सर्वंनाशमायातुपापधेनुप्रदानतः ॥ ततः सुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ इतिपापापनोदधेनुदानम् ॥ अथऋणापनोदधेनुदानम् ॥ ब्राह्मे ॥ अद्येत्या॰ ममआजन्मोपार्जितैरैहिकामुष्मिकसमस्तऋणपातकच्छेदसिद्ध्यर्थम् इमांसमस्तऋणापनोदरक्तधेनुंयथाशक्तिसोपस्करांरुद्रदैवत्यांगोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ ततःसुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ इतिऋणापनोदधेनुदानम् ॥ अथप्रायश्चित्तधेनुदानम् ॥ ब्राह्मे ॥ अद्येत्या॰ मयाजन्मप्रभृति अद्ययावदाचरितसमस्तपातकस्याकृतप्रायश्चित्तस्यामरणांतं पापापनोदसिद्ध्यर्थं प्रायश्चित्तत्वेनइमांकापिलांधेनुंयथाशक्तिसोपस्करांरुद्रदैवत्यांगोत्रायशर्मणेसुपूजि

तायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ प्रायश्चित्तेसमुत्पन्नेनिष्कृतिर्नकृताक्वचित् ॥ तस्य पापस्यशुद्ध्यर्थंधेनुमेतांददामिते ॥ ततःसुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ इतिप्रायश्चित्तधेनुदानम् ॥ अथवैतरणीधेनुदानम् ॥ ब्रह्मवैवर्ते ॥ यासावैतरणीनामयमद्वारेमहानदी ॥ शतयोजनविस्तीर्णा पृथुत्वेसामहासरित् ॥ अगाधानंतरूपाचदृष्टमात्राभयप्रदा ॥ पतंतितत्रवैमर्त्याः क्रंदमानाः सुदारुणम् ॥ उष्णेवर्षासुशीतेचमारुतेचातितीक्ष्णके ॥ दातारंतारयेद्यस्मात्तस्माद्वैतरणी स्मृता ॥ दानकालोपितत्रैवमदनरत्ने ॥ अयनेविषुवेपुण्येव्यतीपातेदिनक्षये ॥ अन्येषु पुण्यकालेषुदीयतेदानमादरात् ॥ पाटलामथवाकृष्णांदद्याद्वैतरणींतुगाम् ॥ स्वर्णशृंगींरौप्यखुरांकांस्यपात्रोपदोहनाम् ॥ कृष्णवस्त्रयुगच्छन्नांसप्तधान्यसमन्विताम् ॥ कार्पासद्रोणशिखरेआसीनांहैमीयमप्रतिमांलोहदंडयुतांमहिषारूढांपाशहस्तांकृत्वाइक्षुदंडमयमुडुपंपट्टसूत्रेण बद्धाउडुपेधेनुंकृत्वाछत्रोपानत्समायुक्तांवैतरणींगांमृत्युकालेवादद्यात ॥ तद्यथा ॥ मंत्रः यमद्वारस्थितवैतरण्याख्यनद्युत्तारणार्थम् इमांकृष्णांगांसवत्सांयमप्रतिमायुक्तां कृष्णवस्त्रयुगच्छन्नांसप्तधान्ययुतां रक्तमाल्याद्यलंकृतांस्वर्णशृंगाद्युपस्करोपेतांकार्पासद्रोणशिखरांसच्छत्रोपानत्कां रुद्रदैवत्यांगोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददेनमम इतितिलजलघृतयुतंगो

पुच्छंद्विजहस्तेदद्यात् ॥ मंत्रस्तु ॥ यमद्वारपथेघोरेघोरावैतरणी नदी ॥ तांततुंकामोयच्छामि कृष्णांवैरतर्णींतुगाम् ॥ इति ॥ ततः सुवर्णदक्षिणांदत्त्वाप्रार्थयेत् ॥ विष्णुरूपद्विजश्रेष्ठभूदे वगतिपावन ॥ ततुंवैतरणीमेनांकृष्णांगांप्रददाम्यहम् ॥ ततः पुच्छंस्वकरेधृत्वानुव्रजेत्सप्त पदानि ॥ धेनुप्रार्थनामंत्रस्तु ॥ धेनुकेत्वंप्रतीक्षस्वयमद्वारेमहापथे ॥ उत्तितीर्षुरहंदेविवैतरण्यै नमोस्तुते ॥ इतिप्रणम्यभूयसींदक्षिणांदद्यात् ॥ कृष्णायाअभावेअन्यवर्णापिदेयागोरभावेद्र व्यंदेयम् ॥ पित्रादेरशक्तौपुत्रादिर्दद्यात् । तत्रांत्यमंत्रेउत्तितीर्षुरयामितिपठेत् ॥ मध्यमेततुंवैत रणीमस्येति । प्रथमेतांततुमस्येति ॥ इतिवैतरणीदानम् ॥ अथउत्क्रांतिधेनुदानम् ब्रा ह्मे ॥ उत्क्रांतिवैतरण्यौचदशदानानिचैवहि ॥ प्रेतेपिकृत्वातंप्रेतंशवधर्मेणदाहयेत् इति ॥ यथा । योमुमूर्षुः पुरुषः स्वयंचेतनवेलायांश्रोत्रियंवेदपारगंब्राह्मणमाहूय अद्येत्यादि० ममसुखेनप्राणोत्क्रमणप्रतिबंधकोक्तनिष्कृत्यनुक्तनिष्कृतिजनितसकलपापक्षयद्वारासुखेनप्राणो त्क्रमणसिद्ध्यर्थमिमामुत्क्रांतिसंज्ञिकांधेनुंयथाशक्तिसोपस्करांरुद्रदैवत्यांगोत्रायशर्मणेसुपूजिताय तुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ असुक्रांतौप्रवृत्तस्यसुखोत्क्रमणसिद्ध्ये ॥ तु भ्यमेनांसंप्रददेधेनुमुत्क्रांतिसंज्ञिकाम् इति ॥ ततःसुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ गोरभावेतुतत्स्व

रूपभूतंगोमूल्यंवादद्यात् ॥ पित्रादेरशक्तौतुपुत्रादिर्दद्यात् ॥ तत्रममेतिपदस्थानेपित्रादेरिति
वदेत् ॥ इत्युत्क्रांतिधेनुदानम् ॥ इयमेवमोक्षधेनुरितिकेचित् ॥ तद्यथा ॥ मोक्षदोवासुदेव
स्तुवेदशास्त्रेषुगीयते ॥ तत्प्रीतयेद्विजाग्र्यायमोक्षधेनुंददाम्यहम् ॥ इत्युक्त्वा अद्येत्यादिप
ठित्वा ममसमस्तपापक्षयपूर्वकसंसारमोक्षावाप्तिकामः श्रीपापापहमहाविष्णुप्रीतयेचइमांमो
क्षधेनुंयथाशक्तिसोपस्करांरुद्रदैवत्यांगोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मं
त्रस्तु ॥ मोक्षंदेहिहृषीकेशमोक्षंदेहिजनार्दन ॥ मोक्षधेनुप्रदानेनममोक्षस्तुवेगतः इति ॥
ततः सुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ गोरभावेतुपूर्वोक्तमनुसंधेयम् ॥ इतिमोक्षधेनुदानम् ॥ अथमहि
षीदानम् ॥ हेमाद्रौभविष्ये ॥ महिषीदानमाहात्म्यंकथयामियुधिष्ठिर ॥ पुण्यंपवित्रमायुष्यं
सर्वकामप्रदंतथा ॥ दानकालोपितत्रैव ॥ चंद्रसूर्यग्रहे कार्तिक्याम् अयनेसितचतुर्दश्यांसंक्रांतौ
सर्वारिष्टनाशायचित्तप्राशस्त्यायदेया ॥ प्रथमप्रसूतांदोषवर्जितांदद्यात् ॥ तत्रादौय
मस्वरूपायैमहिष्यैनमइतिनत्वाप्रार्थयेत् ॥ महिषीब्रह्मपुत्रीचलक्ष्मीरूपेणसंस्थिता ॥ प्रा
र्थितासिमयादेवियममार्गेनिवारयेति ॥ तथा ॥ महिषीयमरूपात्वंविश्वामित्रविनिर्मिते ॥ पू ४३
जिताहरमेपापंसर्वदानफलप्रदे ॥ यथाशक्रस्याप्सरसोरूपेणमहिषीतथा ॥ सर्वभाग्यप्रदेदे

विदीर्घशृंगिनमोस्तुते ॥ इति ॥ अद्येत्यादि० ममदीर्घायुष्यैहिकामुष्मिकयज्ञयाजित्वापि
तृतारणात्यंतशुभविंशतिधेनुदानसमफलावाप्तिसर्वदोत्तमफलपुत्रपौत्रबहुत्वसूर्यलोकनिवासमहा
राज्यावाप्तिकामश्च ममसर्वारिष्टनिवारणार्थं शनैश्चरजनितपीडाशांत्यर्थम् इमां महिषीं सा
लंकृतांरक्तमाल्यवस्त्रावृतांस्वर्णशृंगीं रौप्यखुरां ताम्रदोहांहैमतिलकांसप्तधान्ययुतांघंटाभर
णांधेनूपस्करांयमदैवत्यांगोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिसकुशतिलजलंतद्धस्ते
दद्यात् ॥ विप्रोदेवस्यत्वेतिपठन् पृष्ठदेशंस्पृष्ट्वास्वस्तीतिप्रतिगृह्ययथाशाखंकामस्तुतिं
पठेत् ॥ दातातु ॥ इंद्रादिलोकपालानांयाराज्यमहिषीशुभा ॥ महिषीदानमाहात्म्यात्सा
स्तुमेसर्वकामदा ॥ धर्मराजस्यसाहाय्येयस्याः पुत्रः प्रतिष्ठितः ॥ महिषासुरस्यज
ननीयासास्तुवरदामम इति ॥ दत्त्वाप्रदक्षिणीकृत्यब्राह्मणेतांपयस्विनीम् इति ॥ दक्षिणा
तुदशपंचत्रयः सुवर्णाः एकोवासुवर्णः अतिनिकृष्टोज्ञेयः ॥ ततोभूयसींदक्षिणांदत्त्वाकर्मे
श्वरार्पणंकुर्यात् ॥ हेमाद्रौभविष्यपुराणे ॥ अनेनविधिनादत्त्वामहिषींद्विजपुंगवे ॥ सर्वा
न्कामानवाप्नोतिइहलोकेपरत्रचइति ॥ ब्राह्मणः सर्वकामस्तु क्षत्रियोजयकाम्यया ॥ धनका
मस्तुवैश्योवैशूद्रोभिलषितान्नियात् ॥ महिषदानमप्येवमेवज्ञेयम् ॥ इतिमहिषीदानम् ॥

अथमेषीदानम् ॥ भविष्ये ॥ शृणुपार्थपरंदानंसर्वकल्मषनाशनम् ॥ यदत्त्वाविविधंपापंसद्योवि
लयमृच्छाति ॥ अयनेविषुवेग्रहणद्वयेदुःस्वप्नदर्शने ॥ चित्तवित्तानुसारेकालेतीर्थेगृहेवाकार्य
म् ॥ शंकरंब्रह्माणंविष्णुंगौरींगायत्रींश्रीसहितांयथाशक्तिसुवर्णप्रतिमां कृत्वाशच्यास
हेंद्रंग्रहाँल्लोकपालांश्चकृत्वासंपूज्यतत्पाश्वमतः स्वगृह्योणाग्निंप्रतिष्ठाप्यस्थापितदेवतामंत्रै
स्तिलाज्यैरष्टोत्तरशतमष्टाविंशतिरष्टाष्टसंख्याकाहुतीर्वाहुत्वाततोमेषींद्विजंचवस्त्रालंकारादिभिर्य
थाविभवंसंपूज्य ॥ अद्येत्यादि० सर्वपापक्षयदुःस्वप्नसूचितारिष्टविनाशपुत्रपौत्रधनकी
र्तियशःकामइमांमेषींसुवर्णतिलकाद्यं कितांकौशेयपरिधानांसप्तधान्यसमायुक्तांपुष्पोपहारांसंमुख
स्थापितलवणां ब्रह्मविष्णुशिवादिप्रतिमायुक्तासुक्तोपस्करांगोत्रायशर्मणेसुपूजिता
यतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिदत्त्वासुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ मंत्रस्तु ॥ वाङ्मनःकायजनितंयत्किं
चिन्ममदुष्कृतम् ॥ तत्सर्वंविलयंयातुत्वद्दानेनोपसंचितम् इति ॥ प्रतिमास्थापनंतिलकुंभे
मेषींप्रत्यक्षांसुवर्णनिर्मितांवा ॥ विप्रो देवस्यत्वेतिशृंगेप्रतिगृह्ययथाशाखंकामस्तुतिंपठेत् ॥
प्रतिग्रहीतृविप्रसंभाषणंमुखावलोकनंचवर्जयेत् ॥ भविष्ये ॥ शतेनकारयेत्तांतुसुवर्णस्यप्र
यत्नतः ॥ यथाशक्त्याथवाकुर्याद्वित्तशाठ्यंनकारयेत् ॥ इतिमेषीदानम् ॥ ॥ अथअजादानम् ॥

सुमंतुः अजापालोमहीपालोह्यजादानैर्दिवंगतः ॥ ॥ अयनेविषुवेचैवयुगादौग्रहणेषुच ॥ अ
मावास्यामजादानंपौर्णमास्यांचशस्यते ॥ विधिंतस्यप्रवक्ष्यामिविश्वामित्रेणनिर्मितम् ॥ अ
जांविप्रंचयथाविभवंवस्त्रालंकारादिभिः संपूज्य ॥ अद्येत्यादि० इमाम् अजांसप्तधान्योपरि
स्थितां वस्त्रमाल्योपशोभितां वज्रनेत्रांहेमशृंगींताम्रपृष्ठांरौप्यपादांसदोहनपात्रांसपुत्रांत्वाष्ट्र
देवतांगोत्रायशर्मणेतुभ्यमहंसप्रददेनममेति ॥ कुक्षौतिलोदकंदत्त्वादद्यात् ॥ मंत्रस्त ॥ मंत्र
वासेअजेश्लक्ष्णेयज्ञसंपत्करे शुभे ॥ सदात्वंदहमेपापंजन्मांतरशतैःकृतम् इति ॥ तथा । त्वं
पूर्वंब्रह्मणासृष्टापवित्राकामदापरा ॥ त्वत्प्रसूतौस्थितायज्ञास्तस्माच्छांतिंप्रयच्छमे ॥ देव
स्यत्वेतिशृंगप्रतिग्रहः ॥ ततःसुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ इत्यजादानम् ॥ अथवृषदानम् ॥ अयनेवि
षुवेचैवयुगादौग्रहणेषुच ॥ अमायांचप्रदातव्यंवृषदानंजगुर्बुधाः ॥ अद्येत्यादिपूर्ववत् ॥ दान
मंत्रस्तु ॥ धर्मस्त्वंवृषरूपेणजगदानंदकारकः ॥ अष्टमूर्तेरधिष्ठानमतः शांतिंप्रयच्छमे ॥ इ
तिवृषदानम् ॥ अथमंदाग्निहरंमेषदानम् ॥ बौधायनः ॥ अग्नेर्मांद्यंभवेद्यस्ययस्त्रेताग्नेर्विनाश
कः ॥ वक्ष्यामितत्प्रतीकारंयथोक्तंब्रह्मणापुरा ॥ पलार्धेनतदर्धेनतदर्धार्धेनवापुनः ॥ राजतं
कारयेत्सौम्यमग्नेर्वाहनमुत्तमम् ॥ सौवर्णाश्चखुराः कार्याः श्वेतवस्त्रेणवेष्टयेत् ॥ तत्रश्वेतपुष्पं

श्वेतगंधंमधूत्कटंधूपंदद्यात् ॥ द्रोणद्वयतंडुलराशौस्थितंपूजयेत् ॥ मेषादाग्नेय्यांदिशिसमि
दाज्यतिलैर्होमः कार्यः ॥ अथास्यप्रयोगः ॥ पुण्यकालेअद्येत्यादि० ममपूर्वकर्मविपाकोत्थ
त्रेताग्निनाशजनिताग्निमांद्यनिरासाक्षिप्रजाठराग्निप्रबलत्वासिद्ध्यायुरारोग्यतासिद्ध्यर्थंमेषदानंकारि
ष्ये ॥ इतिसंकल्प्यमेषप्रतिमांमेषंवाप्रत्यक्षंसंस्थाप्य आग्नेय्यांस्वगृह्योक्तविधिनाग्निंप्रतिष्ठा
प्यान्वाधाय त्रिरग्निंप्रक्रमेणसमिदाज्यतिलैरष्टोत्तरशताष्टाविंशत्यष्टाष्टसंख्ययावाजुहुयात् ॥
एतैर्मंत्रैःसमिदाज्यघृताक्ततिलाहुतिभिः ॐ अग्निर्मूर्धादि० तिस्वाहा अग्नयइ० ॥ १ ॥ ॐ
अग्नेनयसुपथा० स्वाहा अग्नयइ० ॥ २ ॥ ॐअग्निनाअग्निः० स्यः स्वाहा अग्नय० ॥३॥इति
त्रिभिर्मंत्रैर्विवक्षितसंख्यया ॥ समिद्धाज्यतिलैर्हुत्वा स्विष्टकृदादिप्रणीताविमोकांतं कृत्वाकुंभो
दकैर्यजमानोभिषिंचेदेतैर्मंत्रैः बौधायनः ॥ आपोहिष्ठेत्यापित्र्यृचाहिरण्येतित्र्यृचेनच ॥ पव
मानानुवाकेनमार्जयेद्रोगिणंततः ॥ शन्नोवातानुवाकेनशांतिंचापिप्रकल्पयेत् ॥ तस्मैहुतवते
रोगीप्राङ्मुखायह्युदङ्मुखः ॥ सदक्षिणंपूजितायदत्त्वाव्वाहनमुत्तमम् इति ॥ इमंसोपस्करमेषं
प्रत्यक्षं राजतं वा वरुणदैवतंसंकल्पोक्तफलसिद्ध्यर्थंतुभ्यमहंसंप्रददेनममेनिदत्त्वाप्रार्थयेत् ॥
बौधायनः ॥ देवानांयोमुखंहव्यवाहनः सर्वपूजितः ॥ तस्यत्वंवाहनंपूज्यंदेवेशैर्हर्षितैर्भिः ॥

अग्निमांद्यपूर्वकमावपाकोत्थंतुयन्मम ॥ तत्सर्वंनाशयाक्षिप्रंजाठराग्निंप्रवर्द्धय इति ॥ विप्रस्तु शृंगे देवस्यत्वेतिप्रतिगृह्ययथाशाखंकामस्तुतिंपठेत् ॥ ततः सुवर्णंदक्षिणांदत्त्वायथाशक्तिभू यसींदक्षिणांदत्त्वाब्राह्मणांश्चभोजयित्वासुहृद्युतोभुंजीतेति ॥ इतिमंदाग्निहरंमेषदानम् ॥ ॥ अथ दशाचलदानानि ॥ मात्स्ये ॥ प्रथमोधान्यशैलः स्याद्द्वितीयोलवणाचलः ॥ गुडाचल स्तृतीयः स्याच्चतुर्थोहेमपर्वतः ॥ तिलशैलः पंचमः स्यात्षष्ठःकार्पासपर्वतः ॥ सप्तमो घृतशैलः स्यादष्टमोरत्नपर्वतः ॥ नवमोराजतः शैलोदशमः शर्कराचलइति ॥ कालमाह मात्स्ये ॥ अयनेविषुवेचैवव्यतीपातेदिनक्षये शुक्लपक्षेतृतीयायामुपरागेशशिक्षये ॥ वि वाहोत्सवयज्ञेषुद्वादश्यामथवापुनः ॥ शुक्लायांपंचदश्यांवापुण्यर्क्षेवाविधानतः ॥ धान्यशै लादयोदेयायथाश्रद्धंविधानतः ॥ तीर्थेवायतनेवापिगोष्ठेवाथगवांगणे ॥ तत्रचतुरस्रंद्वादशह स्तंमंडपमुदङ्मुखंप्राङ्मुखंवाप्राच्यामुदीच्यांवाएकमेवद्वारंनचत्वारि तोरणमप्येकमेव ॥ मं डलंगोमयेनोपलिप्यकुशानास्तीर्य तन्मध्येपर्वतंकुर्याद्विष्कंभैः पर्वतैर्युतम् ॥ धान्यद्रोणसह स्रेणभवेद्गिरिरिहोत्तमः ॥ मध्यमः पंचशतिकः कनिष्ठःस्यात्त्रिभिःशतैः ॥ मेरुर्व्रीहिमयोमहान् मध्येतदुपरिमंदारपारिजातककल्पवृक्षादयोहेममयास्त्रयः मध्येकल्पतरुर्मंदारपारिजातौद

क्षिणोत्तरयोः पूर्वपश्चिमयोर्हरिचंदनसंतानौ मुक्ताफलवज्रगोमेदकपुष्परागगारुत्मतनीलरत्न
वैदूर्यसरोजरागरत्नानिद्वंद्वशःपूर्वादिदिगवस्थितरजतशृंगेषुचतुर्षुनिवेश्यानि ॥ मंदारः श्री
खंडखंडैरभितः प्रवाललतान्वितः शुक्तिशिलातलः स्यात् ॥ शर्कराचलेतुहरिचंदनसंतानौ
आवश्यकौ । तत्रपूर्वादिदिक्षुब्रह्मविष्णुरुद्रसूर्यप्रतिमाः ॥ पक्षिसंघान्मुनिसंघांश्चहैमान्प्रागा
दिदिक्चतुष्टयेक्रमेण ॥ पूर्वोक्तमुक्ताफलहीरकैर्गोमेदपुष्परागैर्मरकतनीलैर्वैदूर्यपद्मरागैः समसं
ख्याकैर्भूषितंरौप्यशृंगचतुष्कंतद्बहिर्दिगष्टकेरौप्यमिंद्रादिलोकपालप्रतिमाष्टकं समंताच्छ्रीखंडैर्ल
तानांस्थानेप्रवालशिलानांशक्तीः प्रागादिषुमेघानांश्वेतपीतकर्बुररक्तवस्त्राणि वंशानामिक्षू
न् जलस्यघृतंगंधपुष्पनानाफलानिचपरितः संस्थाप्यपंचवर्णवितानकंचोपरिबध्नीयात् ॥ ततो
यवैर्मेरोः षोडशांशेनप्राच्यांमंदारंतदुपरिनररूपंगणत्रयंकदंबंचसौवर्णंकदंबमूलेहैमःकामदेवः
अरुणोदसरःस्थानेदुग्धपूर्णरौप्यपात्रं रौप्यंचैत्ररथाख्यंवनंगंधपुष्पफलवस्त्राणिचस्थापयेत् ॥
याम्येमेरुषोडशांशेनगोधूममयंगंधमादनंतदुपरिसौवर्णंजम्बूवृक्षंतन्मूलेसौवर्णमुदङ्मुखंधनदंमा
नससरःस्थानेसघृतंरौप्यपात्रंरौप्यंगंधर्वाख्यवनंनानाफलवस्त्रमाल्यानिचस्थापयेत् ॥ पश्चिमेमेरु
षोडशांशातिलमयंविपुलाख्यंपर्वतंतदुपरिसौवर्णपिप्पलं तन्मूलेप्राङ्मुखींसौवर्णहंसप्रतिमांसि

तोदसरःस्थानेदधिपूर्णरौप्यपात्रंरौप्यंवभ्राजंवनंवस्त्रफलमाल्यानिचस्थापयेत् ॥ उत्तरेमेरु
षोडशांशमितमाषैः सुपार्श्वपर्वतंतदुपरिसौवर्णवटंतन्मूलेदक्षिणाभिमुखींसवत्सांसुवर्णधेनुंभ
द्रसरःस्थाने मधुपूर्णरौप्यपात्रं रौप्यंसावित्रंवनंवस्त्रफलमाल्यानिचस्थापयेत् ॥ एवंवक्ष्यमाण
पर्वतेष्वपिमेरुद्रव्यचतुर्थांशेनलवणादिद्रव्येणप्रागादिषुविष्कंभपर्वताज्ञेयाः ॥ तत्राचार्य्यस्त्वे
कऋत्विजश्चत्वारः ॥ प्राच्यामेकमेवकुंडमितितत्रैवजुहुयुः ॥ अथयजमानः कृतनित्यक्रियः पु
ण्यकालेअद्येत्यादि० अप्सरोगंधर्वयुतविमानकरणकस्वर्गलोकगमनसाग्रमन्वंतरकालदेवलो
कनिवासोत्तरभूलोकराजराजत्वकामईश्वरप्रीतिकामोवाश्वोधान्यपर्वतदानंकारिष्ये इतिसंक
ल्प्यतदंगत्वेनगणेशपूजननांदीश्राद्धानिचकृत्वाआचार्यमृत्विजश्चवृत्वामधुपर्कादिनासंपूज्य
मंडपपूजनाद्याचार्यनियोगांतंकुर्यात् ॥ ततआचार्योनवग्रहस्थापनादिकुंडसमीपस्थितकल
शस्थापनांतंकुर्यात् ॥ अथऋत्विजः प्राक्कुंडेग्रहादिद्वात्रिंशद्देवताभ्यस्तत्तन्मंत्रैर्घृताक्ततिलैः
पृथक्यवघृताभ्यांकुशैश्चेतित्रिभिः साधनैः प्रत्येकमष्टवारंहुत्वादशलोकपालेभ्योऽष्टवसुभ्यः
एकादशरुद्रेभ्यो द्वादशादित्येभ्यश्च प्रत्येकमष्टाष्टसंख्ययासमिच्चर्वाज्याहुतिभिर्जुहुयुः ॥ ततः
पुरुषसूक्तेनब्रह्मविष्णुरुद्रेभ्यः समित्तिलैर्वासूर्यकामदेवधनदहंसकामधेनुभ्यस्तिलैर्घृतेनवाअ

ष्टोत्तरशतंजुहुयुः ॥ ततश्चतुष्पंचाशद्देवताभ्यास्तिलैर्घृतेनच ॥ ततोयजमानोमेरुमवरुह्यपूजयेत्
॥ तत्रमंत्रः ॥ त्वंसर्वदेवगणधामनिधिर्विरुद्धमस्मद्गृहेष्वमरपर्वतनाशयाशु ॥ क्षेमंविधत्स्वकुरु
शांतिमनुत्तमांनःसंपूजितः परमपाहिसनातनस्त्वम् ॥ त्वमेवभगवानीशोब्रह्माविष्णुर्दिवाकरः
॥ मूर्तामूर्तपरंबीजमतः शांतिंकुरुप्रभो ॥ यस्मात्त्वंलोकपालानांविश्वमूर्तेश्चमंदिरम् ॥ रुद्रा
दित्यवसूनांचततः शांतिंप्रयच्छमे ॥ यस्मादशून्यममरैर्नारीभिश्चशिरस्तव ॥ तस्मान्मामु
द्धराशेषदुःखसंसारसागरात् ॥ मंदरस्यतु ॥ यस्माच्चैत्ररथेनत्वंभद्राश्वप्रमुखेन
च ॥ शोभसेमंदराक्षिप्रमलंपुष्टिकरोभव ॥ गंधमादनस्यतु ॥ यस्माच्चूडामणिर्जंबूद्वीपत्वं
गंधमादन ॥ गंधर्ववनशोभावानतः कीर्तिर्दृढास्तुमे ॥ विपुलस्यतु ॥ यस्मात्त्वंकेतुमालेनवै
भ्राजेनवनेनच ॥ हिरण्मयाश्वत्थाशिरास्तथापुष्टिर्दृढास्तुमे ॥ सुपार्श्वस्यस्तु ॥ उत्तरैः
कुरुभिर्यस्मात्सावित्रेणवनेनच ॥ सुपार्श्वशोभसेनित्यमतः श्रीरक्षयास्तुमे ॥ ततः सर्वैर्जाग
रणेकृतेप्रातः स्नात्वाकृतनित्यक्रियाः कुंडसमीपस्थकलशजलेनसपरिवारंयजमानमभिषिंचे
युः ततोयजमानोगृहीतकुसुमोमेरुंप्रदक्षिणीकृत्योपतिष्ठेत् ॥ अन्नंब्रह्मरसः प्रोक्तमन्नेप्राणाः ४७
प्रतिष्ठिताः ॥ अन्नाद्भवंतिभूतानिजगदन्नेनवर्द्धते ॥ अन्नमेवयतोलक्ष्मीरन्नमेवजनार्दनः ॥ धा

न्यपर्वतरूपेणपाहितस्मान्नमोनमः ॥ इत्युपस्थायपुष्पांजलिंप्रक्षिप्यनमस्कृत्यप्राङ्मुखउप
विश्योदङ्मुखेभ्योगुर्वादिभ्यःक्रमेणागिरीन्दद्यात् ॥ अद्येत्यादि० अप्सरोगंधर्वयुतविमानकर
णकस्वर्गलोकगमनानन्तरंसाग्रमन्वंतरशतावधिसमयदेवलोकनिवासोत्तरभूलोकराजराजत्वप्रा
प्तिकाम इमंधान्यमयमेरुं सौवर्णमंदरादिवृक्षपंचकसौवर्णब्रह्मविष्णुरुद्रार्कादिप्रतिमायुक्तंमु
क्ताहीरकादिभूषितरौप्यमयशृंगचतुष्कोपशोभितं रूप्यमयेंद्रादिदशलोकपालप्रतिमायुतंरौ
प्यमयनितंबान्वितम् इक्षुवंशमितकंदरादिक्चतुष्टयस्थापितरौप्यपात्रस्थितंघृतोदकप्रस्रवणं
दिक्चतुष्टयस्थापितकर्पूररक्तवस्त्रांबुदधरंनानाफलमाल्यवितानाद्युपस्करणसहितंगोत्रायशर्मणेसा
लंकृतायगुरवेतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिदद्यात् चतुर्विंशतिधेनुपक्षेगावोऽष्टौगुरवे चतस्रश्चतु
र्ऋत्विग्भ्यः ॥ दशपक्षेतुगुरवेषट्ऋत्विग्भ्यः एकैका ॥ एकधेनुपक्षेगुरवेएकामेवकपिलाम् ॥
ऋत्विग्भ्यः सुवर्णदक्षिणांदद्यादितिमदनरत्नादयः ॥ एवंपूर्वस्थितमंदराख्यंविष्कंभंसप्रतिमं
सोपस्करंगोत्रायशर्मणेऋत्विजेतुभ्यमहंसम्प्रददेनममेतिदद्यात् ॥ एवमेवदक्षिणस्थंगोधूममयंगं
धमादनपर्वतं तथापश्चिमस्थंतिलमयंविपुलाख्यंपर्वतम् ॥ ततउत्तरदिक्स्थंमाषमयंसुपार्श्वाख्य
पर्वतम् ऋत्विग्भ्योदद्यात् ॥ लवणाचलादिदानप्रयोगेषुधान्यपदस्थानेलवणादिपदंप्रक्षेप्यम ॥

तत्तत्फलानितुतत्रतत्रवक्ष्यामः ॥ ततोग्रहवेद्यायजमानोदेवताः संपूज्याहितदेवताश्चसंपज्य
नमस्कुर्यात् ॥ गुरुस्तासांदेवतानांविसर्जनंकुर्यात् ॥ ततोयजमानोमंडपग्रहपीठंप्रतिमो
पस्करादिसर्वंगुरवेसदक्षिणंप्रतिपाद्यभूयसींदक्षिणांदत्त्वा प्रमादा० यस्यस्मृत्येति चविष्णुं
स्मृत्वाकर्मेश्वरार्पणंकृत्वाब्राह्मणान्भोजयित्वाशिषोगृहीत्वास्वयंसुहृद्युक्तोभुंजीतेति ॥ इति
धान्यमेरुपर्वतसाधारणदानप्रयोगः ॥ अथलवणाचलदानम् ॥ पाद्मे ॥ उत्तमःषोडशद्रो
णः कर्तव्योलवणाचलः ॥ मध्यमः स्यात्तदर्धेनचतुर्भिरधमः स्मृतः ॥ वित्तहीनोयथाश
क्त्याद्रोणादूर्ध्वंतुकारयेत् ॥ चतुर्थांशेनविष्कंभपर्वतान्कारयेत्पृथक् ॥ अयंन्यायः सर्वविष्कं
भपर्वतेषुज्ञेयइतिमदनः ॥ विधानंतुपूर्ववत् ॥ हेमतरूँल्लोकपालान्कामदेवादीन्पूर्ववत् त
थैवसंपूज्यप्रार्थयेत् ॥ मंत्रास्तु ॥ सौभाग्यरससंभूतोयतोऽयंलवणोरसः ॥ तदात्मकत्वेन
चमांपाहिपापान्नमोनमः ॥ यस्मादन्नरसाःसर्वेनोत्कृष्टालवणंविना ॥ प्रियंचशिवयोर्नित्यंत
स्माच्छांतिंप्रयच्छमे ॥ विद्युदेहसमुद्भूतंयस्मादारोग्यवर्धनम् ॥ तस्मात्पर्वतरूपेणपाहिसंसार
सागरात् ॥ अद्येत्यादि० कल्पपर्यन्तमुमालोकप्राप्त्यनंतरंपरमगतिप्राप्तिकामईश्वरप्राप्तिका
मोवालवणाचलदानंकरिष्ये इतिसंकल्पः ॥ अयमेवविशेषोऽन्यत्सर्वंपूर्ववत् ॥ इतिलवणा

चलदानम् ॥ अथगुडाचलदानं पाद्मे ॥ अथातःसंप्रवक्ष्यामिगुडपर्वतमुत्तमम् ॥ यत्प्रदानात्ततः
स्वर्गंप्राप्नोतिसुरपूजितम् ॥ उत्तमोदशभिर्भारैर्मध्यमः पंचभिर्मतः ॥ त्रिभिर्भारैः कनिष्ठः स्यात्त
दर्धेनाल्पवित्तवान् ॥ तुलास्त्रियांपलशतंभारः स्याद्विंशतिस्तुला इत्यमरः ॥ विधिस्तु पूर्ववत् ॥
प्रार्थनामंत्रास्तु ॥ यथादेवेषुविश्वात्माप्रवरश्चजनार्दनः ॥ सामवेदस्तुवेदानां महादेवस्तुयोगिनाम् ॥
प्रणवः सर्वमंत्राणांनारीणांपार्वतीयथा ॥ तथारसानांप्रवरः सदैवेक्षुरसोमतः ॥ ममतस्मात्परांल
क्ष्मींददस्वगुडसर्वदा ॥ यस्मात्सौभाग्यदायिन्याभ्रातात्वंगुडपर्वत ॥ निवासश्चापिपार्वत्यास्त
स्मान्मांपाहिसर्वदा ॥ दानवाक्यंतु ॥ अद्येत्यादि० सकलपापक्षयोत्तरगंधर्वपूज्यमानत्वपूर्वकक
ल्पशतावधिगौरीलोकप्राप्त्यनंतरं सपत्नापराजितायुरारोग्यपूर्वकसप्तद्वीपाधिपतित्वकामईश्वरप्री
तिकामोवेतिसंकल्पेदानेचविशेषोन्यतसर्वंपूर्ववदिति ॥ इतिगुडाचलदानम् ॥ ॥ अथसुवर्णाचलदा
नम् ॥ पाद्मे ॥ उत्तमः पलसाहस्रोमध्यमःपंचभिःशतैः ॥ तदर्धेनाधमस्तद्वदल्पवित्तोऽपिशक्ति
तः ॥ अल्पवित्तःपलादूर्ध्वं कुर्यादिति ॥ धान्यपर्वतवद्विधानम् ॥ पर्वतं संपूज्यप्रार्थयेत् ॥ मंत्रौ
तु ॥ नमस्तेब्रह्मगर्भायब्रह्मबीजायवैनमः ॥ यस्मादनंतफलदस्तस्मात्पाहिशिलोच्चय ॥ यस्मा
दग्नेरपत्यंत्वंयस्मात्तेजोजगत्पतेः ॥ हेमपर्वतरूपेण तस्मात्पाहिसदामम ॥ इति दानवाक्यम् ॥

दा० ४९ अद्येत्यादि० सकलपापक्षयोत्तरशतकल्पावधिआनंदकारकब्रह्मलोकभोगानंतरपरमपदप्राप्तिका मइतिसंकल्पेदानवाक्येचविशेषः॥ अत्रसर्वंगुर्वादिभ्यएवदेयम् ॥ तदल्पद्रव्यविषयम् ॥ बहुद्रव्येषु तुलापुरुषदानवदर्द्धंचतुर्थांशंवागुरवेदत्त्वाऽन्यद्विप्रेभ्योदेयमितिहेमाद्रिः ॥ इतिसुवर्णाचलदानम् ॥ ॥ अथतिलाचलदानम् ॥पाद्मे॥ उत्तमोदशभिर्द्रोणैः पंचभिर्मध्यमोमतः॥ त्रिभिःकनिष्ठोराजेंद्रतिलशैलः प्रकीर्तितः ॥ इति ॥ वृक्षविष्कंभादितुसर्वंपूर्ववत् ॥ मंत्रास्तु ॥ यस्मान्मधुवनेविष्णोर्देहस्वेदसमुद्भवाः ॥ तिलाःकुशाश्चमाषाश्चतस्माच्छन्नोभवत्विह ॥ हव्यकव्येषुयस्माच्चतिलैरेवाभिरक्षणम् ॥ भवादुद्धरशैलेंद्रतिलाचलनमोस्तुते ॥ दानवाक्यंतु ॥ अद्येत्यादि० सकलपापक्षयदीर्घायुष्यपुत्रपौत्रसमन्वितभोगानंतरपितृदेवगंधर्वलोकपूज्यमानत्वपूर्वकद्युलोकगमनानंतरमक्षय्यवैष्णवपदप्राप्तिकामइतिसंकल्पेदानवाक्येचविशेषोन्यत्सर्वंपूर्ववत्॥ इतितिलाचलदानम् ॥ ॥ अथार्द्धोदयव्रतेतिलपर्वतदानम् ॥ स्कांदे ॥ पूर्वाह्णेसंगमेस्नात्वाशुचिर्भूत्वासमाहितः ॥ सर्वपापविशुद्ध्यर्थंनियमस्थोभवेन्नरः ॥ नियममंत्रस्तु ॥ त्रिदैवत्यव्रतंदेवाः करिष्येभुक्तिमुक्तिदम् ॥ भवंतुसन्निधौमेऽद्यत्रयोदेवास्त्रयोग्नयः ॥ इति ॥ तथा ॥ ब्रह्मविष्णुमहेशानांसौवर्ण्यः पलसंख्यया ॥ प्रतिमास्तुप्रकर्तव्यास्तदर्धेनाद्विजोत्तम ॥ साग्रंशतत्रयंशंभोद्रोणानांतिलपर्वतः ॥ कर्तव्यः

पर्वतोविष्णोर्ब्रह्मणः पूर्वसंख्यया ॥ शय्यात्रयंततःकुर्यादुपस्कारसमन्वितम् ॥ संपूज्यविप्रवर्ये
भ्योदत्त्वाप्सितमवाप्नुयात् ॥ इति ॥ अथास्यदानप्रयोगः ॥ यजमानः कृतनित्यक्रियः पुण्यका
लेतीर्थादौस्नात्वाचम्य अद्येत्यादि० ममेप्सितफलावाप्तयेमेरुदानसमफलावाप्तयेवाद्धोदयेतिलप
र्वतदानंकरिष्ये । इतिसंकल्पः ॥ वेदपारगान्ब्राह्मणान्वृत्वायथाविभवंवस्त्रालंकारादिभिः संपूज्य
ततस्तिलपर्वतेब्रह्मादीनांप्रतिमाः स्वर्णमय्यः संस्थाप्य षोडशोपचारैः संपूज्यब्रह्मादीनामंगपूजांकु
र्यात् ॥तद्यथा॥ नमोविश्वसृजेतुभ्यंसत्यायपरमात्मने ॥ देवायदेवपतयेयज्ञानांपतयेनमः ॥ ॐब्रह्म
णेनमः पादौपूजयामि इत्यक्षतगंधपुष्पाणिच प्रक्षिपेत ॥ ॐ हिरण्यगर्भायनमः ऊरूपूज० ॐ
परमात्मने० जानुनीपू० ॐ वेधसेनमः जंघेपू० ॐ पद्मोद्भवाय० गुह्यंपूज० ॐ हंसवाहना०
कटीपू० ॐ शतानंदाय० वक्षःपू० ॐ सावित्रीपतयेन० बाहूपू० ॐ ऋग्वेदाय० पूर्ववक्त्रंपू०
ॐ यजुर्वेदाय० दक्षिणवक्त्रंपू० ॐ सामवेदाय० पश्चिमवक्त्रंपू० ॐ अथर्ववेदाय० उत्तरवक्त्रंपू०
ॐ चतुर्वक्त्राय० वक्त्राणिपू० ॐ हंसाय० नेत्राणिपू० ॐ कमलासनाय० शिरांसिपू० ॐ लोके
शाय० सर्वांगपू० ॥ततोलोकपालान्परितस्तत्तन्मंत्रैः पूजयेत् ॥ ततोविष्णवंगपूजा ॥ हिरण्यरूप
पुरुषप्रधानाव्यक्तरूपधृक् ॥ प्रसीदसुमुखानंतपूजांस्वीकुरुमत्कृताम् ॥ इतिप्रार्थ्यपूजयेत् ॥ॐअनं

दा० ताय० पादौपू० ॐ विश्वरूपवते० ऊरूपू० ॐ मुकुंदाय० जानुनीपू० ॐ गोविंदाय० जंघेपू० चं०
८० ॐ प्रद्युम्नाय० गुह्यंपू० ॐ पद्मनाभाय० नाभिपू० ॐ लंबोदराय०उदरंपू ॐ कौस्तुभवक्षसेन०
वक्षःपू० ॐ चतुर्भुजाय० बाहूपू० ॐ विश्वमुखाय० मुखंपू० ॐ सहस्रशिरसेन० शिरांसिपू०
ॐ सर्वेश्वराय० सर्वांगंपू० ॥ ततः शिवांगपूजा ॥ आदित्यचंद्रनयनदिग्वासोदैत्यसूदन॥ पूजां
दत्तांमयाभक्त्यागृहाणकरुणाकर इति ॥ तथा ॥ महेश्वरमहेशाननमस्तेत्रिपुरांतक॥ जीमूतकेशा
यनमोनमस्तेवृषभध्वजेति ॥ आद्यमंत्रेणसंप्रार्थ्य द्वितीयेननत्वापूजयेत् ॥ ॐ ईशाना० पादौ
पू० ॐ शंकराय० ऊरूपू० ॐ उमाकांताय० गुह्यंपू० ॐ नीललोहिताय० नाभिपू० ॐ कृत्ति
वाससे० उदरंपू० ॐनागयज्ञोपवीतिने० बाहूपू० ॐ पंचवक्त्राय० वक्त्राणिपू० ॐत्रिलोचनाय०
नेत्राणिपू० ॐ रुद्राय० शिरःपू० ॐ विश्वेश्वराय० सर्वांगंपू० ॥ इत्यंगपूजा ॥ ततः पंचामृता
द्युपचाराः ॥ पीठत्रयेकमंडलुंश्वेतवस्त्रयुगंब्रह्मणेपीतांबरद्वयं विष्णवेलोहितवस्त्रयुगंशंकरायक
मलैस्तुलसीपत्रैर्बिल्वपत्रैश्चक्रमेणसंपूज्य ॥ ततोब्रह्मविष्णुशिवानांनाममंत्रेणक्रमेणाष्टोत्तरशतंति
लैर्घृताक्तैर्हुत्वागामेकांदद्यात् ॥ ततस्तिलपर्वतंप्रतिमात्रयंशय्यात्रयंचदद्यात् ॥ संकल्पोक्तफलंसं ८०
कीर्त्य गोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रोत ॥ यस्मान्मधुवनेविष्णोर्देह

स्वेदसमुद्भवाः ॥ तिलाः कुशाश्चमाषाश्च तस्माच्छंनोभवत्विह ॥ हव्यकव्येषुयस्माच्चतिलैरेवा
भिरक्षणम् ॥ भवादुद्धरशैलेंद्रतिलाचलनमोस्तुते ॥ अन्यत्सर्वंतिलाचलदानवत्कुर्यात् ॥ यत्किं
चिद्दीयतेदानंमेरुतुल्यंतुतद्भवेत्। इति ॥ तथाचात्रदानविशेषोनिर्णयामृते स्कांदे ॥ चतुःषष्टिपलं
मुख्यममत्रंतत्रकारयेत् ॥ तत्रअर्धोदये ॥ चत्वारिंशत्पलंवापिपंचविंशतिमेववा ॥ तत्तुकांस्यमय
मुक्तंतत्रैव ॥ एवंसुघटितंकार्यंकांस्यभाजनमुत्तमम् इति ॥ स्कांदे॥ निधायपायसंतत्रपद्ममष्टदलं
लिखेत्॥पद्मस्वकर्णिकायांतुकर्षमात्रंसुवर्णकम्॥तदभावेतदर्धंवातदर्धंवापिकारयेत् ॥ कृत्वातुतंडु
लैः शुक्लैः पद्ममष्टदलंभुवि॥अमत्रंस्थापयेत्तत्रब्रह्मविष्णुशिवात्मकम् ॥ तेषांपूजाततः कार्याश्वेत
माल्यैस्तुशोभनैः ॥ वस्त्रादिभिरलंकृत्यब्राह्मणायनिवेदयेत् इति ॥ अद्येत्यादि॰ससमुद्रसमग्रस
म्यक्पृथ्वीदानसमफलावाप्तिकामोगोत्रायशर्मणेसालंकृतायइदंपायसपूरितकांस्यपात्रम्अष्टदलप
द्मस्थितंससुवर्णवस्त्रादिभिरलंकृतंब्रह्मविष्णुशिवात्मकंविष्णुदैवत्यंतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्र
स्तु ॥ सुवर्णपायसामत्रंयस्मादेतत्त्रयीमयम् ॥ आवयोस्तारकंयस्मात्तद्गृहाणद्विजोत्तमेति ॥ कां
स्यपात्रदानफलमुक्तंस्कांदे॥समुद्रमेखलांपृथ्वींसम्यग्दातुश्चयत्फलम् ॥ तत्फलंलभतेमर्त्यःकृत्वा
दानममत्रकम् इति ॥ अमत्रंपात्रम् ॥ इत्यर्धोदयेतिलाचलदानंकांस्यपात्रदानंच ॥ अथकार्पासा

चलदानम् ॥ कार्पासपर्वतस्तद्वद्विंशद्भारैरिहोदितः ॥ दशभिर्मध्यमः प्रोक्तः कनिष्ठः पंचभिः स्मृ
तः॥ अल्पधनोभारैरेकेनवाकुर्यात्॥ विधिस्तुधान्यपर्वतवत् ॥ दानंतुप्रभातायांशर्वर्याम् अरुणो
दयेसूर्योदयात्प्राक्नाडिकाचतुष्टयमध्ये इत्यर्थः ॥ अद्येत्यादि० सकलपापक्षयोत्तराकल्परुद्रलो
कनिवासानंतरंभूलोकराज्यकामइतिसंकल्पेदानवाक्येचवदेत् ॥ मंत्रस्तु ॥ त्वमेवावरणंयस्माल्लो
कानामिहसर्वदा॥कार्पासाचलतस्मात्त्वमघौघध्वंसनोभवेति॥इतिकार्पासाचलदानम्॥॥अथघृता
चलदानं पाद्मे ॥ विंशत्याघृतकुंभानामुत्तमःस्याद्घृताचलः ॥ मध्यमस्तुतदर्धेनतदर्धेनाधमः
स्मृतइति ॥ अल्पवित्तस्तुद्वाभ्यांवापिकुर्वीतेति ॥ विष्कंभादिपर्वताश्चतुर्थांशेनकार्याः ॥ कुंभः
पलसहस्रात्मकइत्युक्तं दानविवेके ॥ घृतकुंभः पात्रएव ॥ शालितंडुलपूर्णपात्राणिकुंभानामुपरि
निवेशयेत् । अहतशुक्लवस्त्रैरावेष्टयेत् । इक्षुदंडफलान्वितः । अन्यत्सर्वंधान्यपर्वतवद्बोध्यम्।उद
यात्प्राक्घटिकाचतुष्टयमध्येदद्यात् ॥ अद्येत्या० सकलपापक्षयपूर्वकहंससारसयुक्तकिंकिणीजा
लमाल्यर्कवर्णविमानकरणकशंकरलोकगमनपूर्वकसिद्धचारणविद्याधरार्चितत्वविशिष्टपितृसहि
ताभूतसंप्लवविचरणकामइतिसंकल्पेदानवाक्येचवक्तव्यम् ॥ मंत्रौतु ॥ संयोगाद्घृतमुत्पन्नंयस्मा
दमृततेजसः ॥ तस्माद्घृताच्चविश्वात्माप्रीयतांममशंकरः ॥ यच्चतेजोमयंब्रह्मघृतेनित्यंप्रतिष्ठितम्॥

घृतपर्वतरूपेणतस्मान्नः पाहिभूधरेति ॥ इतिघृताचलदानम् ॥ ॥ अथरत्नाचलदानं पाद्मे ॥
अथातः संप्रवक्ष्यामिरत्नाचलमनुत्तमम् ॥ मुक्ताफलसहस्रेणपर्वतः स्यादिहोत्तमः ॥ मध्यमः पं
चशतिकस्त्रिशताचाधमः स्मृतः ॥ चतुर्थांशेनविष्कंभादयः ॥ वज्रगोमेदैःपूर्वेमंदरः । इंद्रनीलैः प
द्मरागयुतैर्दक्षिणेगंधमादनः । वैदूर्यविद्रुमैःपश्चाद्विपुलाचलः । ससौवर्णैःपद्मरागैः सुपार्श्वउत्तरे
इति ॥ दानवाक्यंतु अद्येत्यादि० अनेकजन्मकृतब्रह्महत्यादिपापक्षयोत्तरामरेश्वरपूजितत्वपूर्वक
साग्रकल्पशतावधिविष्णुलोकनिवासानन्तरमायुरारोग्यरूपगुणोपेतसप्तद्वीपाधिपत्यकामइतिसं
कल्पेदानवाक्येचवक्तव्यम् ॥ मंत्रौतु ॥ यथादेवगणाः सर्वेरत्नेष्वेवव्यवस्थिताः ॥ त्वंचरत्नमयो
नित्यमतः पाहिसदाचल ॥ यस्माद्रत्नप्रसादेनवृष्टिंप्रकुरुतेहरिः ॥ रत्नाचलप्रसादेनतस्मान्नः पा
हिपर्वत इति ॥ अन्यत्सर्वंधान्यपर्वतवत् ॥ इतिरत्नाचलदानम् ॥ ॥ अथरौप्याचलदानम् ॥ पा
द्मे ॥ दशभिः पलसाहस्रैरुत्तमोरजताचलः ॥ पंचभिर्मध्यमः प्रोक्तस्तदर्धेनाधमः स्मृतः ॥ अ
त्यशक्तौविंशतिपलादूर्ध्वंकुर्यात् ॥ विष्कंभादयस्तुतुरीयांशेनेति ॥ अन्यत्सर्वंधान्यपर्वतवत् ॥ दान
वाक्यंतु अद्येत्यादि० सकलपापक्षयपूर्वकदशसाहस्रगोदानसमफलावाप्तिपूर्वकगंधर्वाप्सरोगणपू
ज्यमानत्वविशिष्टवैभवेनयावदाभूतसंप्लवसोमलोकनिवासकामइतिसंकल्पेदानवाक्येचवक्तव्यम्

॥ मंत्रस्तु ॥ पितॄणांवल्लभंयस्माद्धरेंद्रोः शंकरस्यतु ॥ रजतंपातुतस्मान्नःशोकसंसारसागरात्
इति ॥ इतिरौप्याचलदानम् ॥ ॥ अथशर्कराचलदानम् ॥ पाद्मे ॥ अष्टभिःशर्कराभारैरुत्तमःस्या
न्महाचलः॥चतुर्भिर्मध्यमः प्रोक्तस्तदर्धेनाधमःस्मृतः ॥ भारेणह्यल्पवित्तोपिभारार्द्धेनापिवापुनः॥
चतुर्थांशेनविष्कंभादयः ॥ मंदारापरिजातकल्पवृक्षादयोहैमाएवपूर्ववत् ॥ पूर्वपश्चिमेहरिचंदन
संतानौ ॥ प्रत्यङ्मुखःकामदेवोमंदरे ॥ धनदउदङ्मुखोगंधमादने ॥ प्राङ्मुखावेदमूर्तिर्विपु
लाचले ॥ हैमीसुपार्श्वेदक्षिणामुखीसुरभिः ॥ अन्यत्सर्वंधान्यपर्वतवत् ॥ अद्येत्यादि० सकलपाप
क्षयानंतरकल्पशतावधिविष्णुलोकनिवासानंतरंसप्तद्वीपाधिपत्योत्तरंजन्मायुतं यावदविच्छिन्नायु
रारोग्यकामइतिसंकल्पेदानवाक्येचवक्तव्यम् ॥ मंत्रस्तु ॥ आरोग्यामृतसारोऽयंपरमःशर्कराचलः॥
तन्ममानंदकारीत्वंभवशैलेंद्रसर्वदा ॥ अमृतंपिबतांयेतुनिपेतुर्भुविसीकराः ॥ देवानांतत्समुत्थोऽ
यंपाहिनः शर्कराचल ॥ मनोभवधनुर्मध्यादुद्भूताशर्करायतः ॥ तन्मयोऽसिमहाशैलपाहिसंसार
सागरात् इति॥सर्वत्रब्राह्मणभोजनंशक्त्याकार्यमेव॥तदापूर्वेद्युःकृतोपवासःपरेद्युर्दानानंतरमक्षारल
वणंभुंजीत॥एवंप्रसन्नचित्तोदानंदद्यादिति ॥ इतिशर्कराचलदानम् ॥ इतिदशाचलदानानि ॥ ॥
अथशिखरदानानि ॥ विष्णुधर्मे ॥ गुडेक्षुवस्त्रलवणधान्यकाजाजिशर्कराः॥ खर्जूरतंडुलद्राक्षाक्षौ

द्रंमलयजेनच ॥ फलैर्मनोहरैश्चैवशिखराणिप्रदापयेत् ॥ माघेमार्गशीर्षेवैशाखेरोहिणीयुतायां तृतीयायांप्रोष्ठपदशुक्लतृतीयायांचदद्यात् ॥ शिखरप्रमाणंतुआत्मसमप्रमाणंप्रादेशाभ्यधिकंशरीरार्धप्रमाणंसप्रादेशंशरीरप्रमाणंवा ॥ अथास्यदानप्रयोगः ॥ उक्तकालेयजमानः कृतनित्यक्रियः पूर्वाह्णे अद्येत्यादि० दुःखदौर्भाग्याभावपूर्वककल्पकोटिशतत्रयावच्छिन्नगौरीभवननिवासानंतरं पृथ्वीपतित्वकामः श्वोगुडशिखरदानमहंकरिष्ये इतिसंकल्प्यगणेशपूजनादिनांदिश्राद्धांतंकृत्वा आचार्यवरणादियथाविभवंवस्त्रालंकारादिभिर्मधुपर्कपूजांतंकृत्वागोमयेनोपलिप्तायांभुविइक्षुपत्राण्यास्तीर्यमूलेद्विहस्तविस्तारम्उपरिहस्तमात्रविस्तारम् इक्षुदलमयंकुसूलंकृत्वातदभ्यंतरेरक्तवस्त्रेणावेष्ट्य गुडादिदेयद्रव्येणापूर्य उपरिइक्षुपत्रकटमास्तीर्य तत्रक्षौमादिवस्त्रोपरिशरदिंदुवर्णाभांचंद्रमौलिंपद्मासनाक्षसूत्रकमंडलुवरदाभयकरांहैमींगौरींसशिखरांसूत्रेणावेष्ट्यकुंकुमादिनापूजयेत् ॥ अथांगपूजा ॥ ॐ भवान्यैन० पादौपूज० ॐ कामिन्यैन०जानुनीपू० ॐकामदेव्यैन०ऊरूपू० ॐजगच्छ्रियैन०नाभिंपू० ॐआनंदायैन०हृदयंपू० ॐनंदायै०स्तनौपू० ॐशस्त्रास्त्रधारिण्यैन० बाहूपू० ॐ शितिकंठायै० कंठंपू० ॐ सुमुखायै० मुखंपू० ॐ त्रिलोचनायै० नेत्राणिपू० ॐ चंद्रशेखरायैन० भालंपू० ॐ ललितायै० शिरःपू० ॐसर्वात्मिकायै० सर्वांगंपू०इत्यंगपूजा ॥

ततोंजलिनापुष्पाण्यादायप्रदक्षिणीकृत्यपठेत् ॥यस्मान्निवासः पार्वत्याः शिखरत्वंसुरैर्वृतम् ॥ तस्मा
न्मांपाहिभगवद्गौरीतिष्ठतिसर्वदा॥ इति पुष्पांजलिंसमर्प्य नमस्कृत्य गीतवाद्यनिर्घोषैर्जागरंकुर्यात्
ततः प्रभातेस्नानादिकृतनित्यक्रियः शिखरपश्चिमभागेप्राङ्मुखउपविश्य॥ अद्येत्यादि० संकल्पोक्त
फलं संकीर्त्यइदं गुडशिखरंगौरीप्रतिमासहितं सोपस्करं गोत्रायशर्मणे तुभ्यमहंसंप्रददेनममेति
दद्यात् ॥ ततः सुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ भूयसींचदत्त्वाब्राह्मणान्संभोज्यतद्दिनेक्षीरंघृतंवावाग्यतोमुक्त
केशस्तूष्णींप्राश्नीयात्।इक्षुवस्त्रादिशिखरपदस्थानेसंकल्पादौतत्तत्पदंतत्रतत्रवक्तव्यमितिविशेषः॥
अन्यत्सर्वंपूर्ववदिति ॥ इतिगुडशिखरदानम् इतिनानाशिखरदानानि ॥ ॥ अथसमस्तपापक्षय
करंत्रिशूलदानंकर्मविपाकसारे ॥ श्रुताध्ययनसंपन्नंपावितारमकिंचनम् ॥ ब्राह्मणंदातमाहूयदाना
र्थंनददातियः॥ मनुष्याणांहिंसकश्चजठरेशूलवान्भवेत् ॥ वायुपुराणे ॥ कृष्णपक्षेचतुर्दश्यामष्ट
म्यांवासितेतरे ॥ कुर्याद्द्वादशनिष्केणत्रिशूलंलक्षणान्वितम् ॥ सुवर्णमानंतु । निष्कचतुष्कः
सौवर्णिकः षट्पंचाशदधिकशतद्वयपलमूल्योवा ॥ नाभौनिधायसंपूर्णंतिलानांताम्रनिर्मितम् ॥
पात्रमाढकमानंस्यात्तत्रशूलंन्यसेत्पुनः ॥ ततः शैवपंचाक्षरेणरुद्रप्रकाशकवैदिकमंत्रेणात्रिशूला
यनमइतिनाममंत्रेणवात्रिशूलंसंपूज्य हैमंविरूपाक्षंकमलोपरिसंपूज्य अघोरेभ्योऽथ० इतिमंत्रेण
पूजांतेप्रणिपत्यततोविप्रंवृत्वायथाविभवंवस्त्रालंकारादिभिःसंपूज्य अद्येत्यादि० ममबुद्धचबुद्धि

पूर्वककायवाङ्मनः कृतकर्मोद्व्याजन्मार्जितान्यजन्मोपार्जितमनुष्यहिंसनदानार्थाहूतब्राह्मणानि
राकरणजन्योदरशूलजनितपीडापनोदकामः इदंस्वर्णमयत्रिशूलं विरूपाक्षप्रतिमायुतं सोपस्करं
गोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ भगवन्भगनेत्रघ्नदक्षयज्ञप्रमर्दन ॥
तवायुधप्रदानेनपापंनश्यतुशंकर ॥ युगांतेयेनलोकानांत्वमंतकविनाशनः ॥ विदग्धंयत्स्वपापेन
पापौघंचव्यपोथय ॥ येनदग्धंक्षणार्द्धेनत्रिपुरंसुरदुर्जयम् ॥ तेनपाशुपतेनाशुममशूलंविनाशय ॥
यदाबुद्धिकृतंपापंमनोवाक्कायचाक्षुषम् ॥ तत्सर्वंक्षयमेवाशुशूलदानप्रभावतः इति ॥ ततःसुवर्णप
रिमितांदक्षिणांदत्त्वाद्विजभोजनसंकल्पंविधायभूयसींदत्त्वाकर्मेश्वरार्पणंकुर्यात् ॥ इतित्रिशूल
दानम् ॥ ॥ अथदारिद्र्यहरंकुबेरमूर्तिदानम् ॥ वायवीये ॥ दरिद्रोजायतेमर्त्योदानविघ्नंकरोतियः ॥
ऐश्वर्यंजायतेयेनकर्मणातच्छृणुष्व मे ॥ पलार्धेनतदर्धेनचतुर्थांशेनवापुनः ॥ अत्रसार्धमाष
द्वयादारभ्यपंचाशन्माषावधि वा वित्तशाठ्यराहित्येनपुष्पकविमानस्थांकुबेरमूर्तिंपार्श्व
योः पद्मशंखाकारयुतांकृत्वाशुभेह्नि अद्येत्यादि० ममेहजन्मनिपूर्वजन्मनिवादानविघ्नजनित
दारिद्र्यविनाशपूर्वकयथेप्सितधनप्राप्त्यर्थंकुबेरमूर्तिदानंकरिष्ये ॥ इतिसंकल्प्यगोमयोपलिप्तेद्वि
चतुरेकद्रोणतंदुलराशौकुबेरप्रतिमांराजाधिराजेतिसंपूज्य ततआग्नेय्यांस्वगृह्यविधिनाग्निप्रति
ष्ठाप्य समिदाज्यचरुभिः प्रत्येकमष्टोत्तरशतं राजाधिराजायेतिमंत्रेणहुत्वातत्संख्यया घृताक्त

तिलैर्व्याहृतिभिश्चहुत्वाकुबेरमूर्तिंदद्यात् ॥ अद्येत्यादि० ममेह जन्मनि जन्मांतरे वा कृतदा
नविघ्नजनिततीव्रदारिद्र्यविनाशपूर्वकं यथेप्सितधनप्राप्त्यर्थंच इमांकुबेरमूर्तिंपुष्पकविमानस्थ
पार्श्वयोः पद्मशंखाकारयुतांसोपस्करांगोत्रायशर्मणे सुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥
मंत्रस्तु ॥ उत्तराशापतेदेवकुबेरनरवाहन ॥ पद्मशंखनिधीनांत्वंपतिः श्रीकंठवल्लभः ॥ दानवि
घ्नान्मयाप्राप्तंदारिद्र्यंममदुःखदम्॥ तत्सर्वंतवदानेनपापमाशुविनाशय इति॥देयद्रव्यतृतीयांशं चतु
र्थांशंवासुवर्णंदक्षिणांदद्यादितिविशेषः॥ ततोब्राह्मणभोजनंसंकल्प्यभूयसींदक्षिणांदद्यात् ॥ इति
दारिद्र्यहरंकुबेरमूर्तिदानम् ॥ अथउमामहेश्वरमूर्तिदानम्॥ भविष्ये॥ अद्येत्यादि० सशैलवनकान
नसप्तसागरपृथ्वीदानसमफलावाप्तये इमामुमामहेश्वरमूर्तिंसालंकृतांसोपस्करांसोपकरणांगोत्राय
शर्मणेतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥मंत्रस्तु॥ शिवशक्त्यात्मकंयस्माज्जगदेतच्चराचरम् ॥ तवदानेनमे
वश्यापृथिवीस्यात्सुनिश्चला॥ सुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ ॥ इति उमामहेश्वरमूर्तिदानम्॥ अथलक्ष्मी
नारायणमूर्तिदानम् ॥ स्कांदे संकल्पादिपूर्ववत् ॥मंत्रस्तु॥ लक्ष्मीनिवासदेवेशशंखचक्रगदाधर॥
तवदानात्स्थिरालक्ष्मीर्मद्गेहेस्यात्सदाध्रुवम्॥ सुवर्णदक्षिणां दद्यात्॥ इतिलक्ष्मीनारायणमूर्तिदान
म् ॥॥ अथहरिहरमूर्तिदानम्॥ संकल्पादिपूर्ववत् ॥मंत्रस्तु॥ शिवोनामशिवःसाक्षात्तथानारायणो
पिच ॥ अस्यदानाद्धरिहरौप्रसन्नौस्तांसदामम ॥ इतिहरिहरमूर्तिदानम् ॥॥ अथसूर्यमूर्तिदानम्॥

सूर्यारुणसंवादे ॥ संकल्पादिपूर्ववत् ॥ मंत्रस्तु ॥ ग्रहाणामधिपः सूर्यः पद्महस्तः प्रभाकरः ॥ अस्यदानेनसविताआयुःश्रीशांतिदोस्तुमे ॥ सुवर्णादिदक्षिणांदद्यात् ॥ इतिसूर्यमूर्तिदानम् ॥ ॥ अथ गणपतिमूर्तिदानं स्कांदे ॥ यमानमंतिईशाद्याविश्वनाथमुमासुतम् ॥ विघ्नेशरक्षप्रचुरंतुभ्यंदास्या म्यभीष्टदम् ॥ इतिसंप्रार्थ्यसंकल्पादिकृत्वादद्यात् ॥ मंत्रस्तु ॥ गणनाथोविघ्नहरोगौरीसूनुरभीष्टदः ॥ अस्यदानेनमेशांतिः प्रसन्नोस्तुविनायकः ॥ इतिगणेशमूर्तिदानम् ॥ ॥ अथजगदंबिकामूर्तिदानं दे वीपुराणे ॥ संकल्पादिपूर्ववत् ॥ मंत्रस्तु ॥ आदिमायामहाशक्तिर्विश्वमाताजगन्मयी ॥ दानेनास्याः प्रसन्नास्तुसर्वदाममशांभवी इति ॥ इतिजगदंबिकादानम् ॥ ॥ अथसरस्वतीमूर्तिदानम् ॥ वायवीये ॥ संकल्पादिपूर्ववत् ॥ मंत्रस्तु ॥ वीणापुस्तकसंयुक्तावाङ्मूर्तिःसमलंकृता ॥ गृहाणत्वंद्विजश्रेष्ठवाक् सिद्धिस्तुकुलेमम इति ॥ इति सरस्वतीमूर्तिदानम् ॥ ॥ अथशालग्रामदानम् ॥ हेमाद्रौपाद्मे ॥ शाल ग्रामशिलाचक्रंयोदद्याद्दानमुत्तमम् ॥ भूचक्रंतेनदत्तंस्यात्सशैलवनकाननम् इति ॥ अद्येत्यादि० सशैलवनकाननभूचक्रदानसमफलकामइमंशालग्रामंघंटाशंखादिसोपकरणतुलसीपत्राद्यर्चितं सवस्त्रफलंताम्रादिपात्रेस्थितंयथाशक्तिसोपस्करंसालंकृतंगोत्रायशर्मणेसालंकृतायतुभ्यमहंसं प्रद देनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ महाकोशनिवासेनचक्राद्यैरुपशोभित ॥ शालग्रामप्रदानेनममसं तुमनोरथाः इति ॥ सुवर्णदक्षिणासर्वत्रनरजतम् ॥ एवंसंकल्पादिसर्वदेवमूर्तिशिलादानेष्वपि

योजनीयम् ॥ मणिः शालग्रामइतिहेमाद्रिणाव्याख्यातम् घोरप्रतिग्रहेषुचगणितामिति ॥ इति
शालग्रामदानम्॥ ॥ अथशिवनाभिदानम् ॥लैंगे॥ संकल्पादिपूर्ववत् ॥मंत्रस्तु॥ शालग्रामशिला
पुण्याभुक्तिमुक्तिप्रदायिनी ॥ शिवनाभेः प्रदानेनपूर्णाः संतुमनोरथा इति॥ तथा ॥ महाकोशनि
वासत्वंशालग्राममहेश्वर ॥ प्रीयंतांतवदानेनब्रह्मविष्णुमहेश्वराः॥इतिशिवनाभिदानम् ॥ ॥ अथ
लिंगदानम् ॥ लैंगे ॥ संकल्पादिपूर्ववत् ॥ मंत्रस्तु ॥ सालंकारमहालिंगनिवासत्वं वृषध्वज ॥ प्री
यतांतवदानेनशिवोगौर्यायुतस्तुमे ॥ इति॥ तथा ॥ कैलासवासोगौरीशोभगवान्भगनेत्रभित्॥ च
राचरात्मकोलिंगरूपीदिशतुवांछितम् ॥ इति ॥ रुद्राक्षमालासहितं लिंगंदद्यात् ॥ कोटिगुणंपुण्यं
भवति ॥ अथमारकतलिंगदानम्॥ मंत्रस्तु ॥ इदंमारकतंलिंगंरौप्यपीठसमन्वितम्॥ धान्यैर्द्वादश
भिर्युक्तमेकादशफलान्वितम् ॥ संप्रदद्याद्विधानेनपृथ्वीदानफलंलभेत् इति ॥ रुद्राक्षमालायुक्तम् ।
संकल्पाद्युक्तमेव ॥ काश्मीरलिंगदानेतुमारकतपदस्थाने काश्मीरपदंवदेत् ॥ मंत्रस्तु ॥ मृत्युंजये
शगौरीशसूनुभ्यांवृषवाहन ॥ संप्रदानेनमेशंभोमम संतुमनोरथाः॥इति॥इतिलिंगदानम्॥ ॥ अथ
घंटादानम् ॥ पाद्मे ॥ अद्येत्यादि० ममाकल्पघंटानादश्रवणलोकनिवासावाप्तिसिद्ध्येइमांघंटां
विष्णुदैवत्यांगोत्रायशर्मणेस्वलंकृतायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ घंटादेवप्रियानित्यं
दैत्यत्रासकरीसदा॥संप्रदानेनचैतस्याविजयोऽस्तुसदाममइति॥ सुवर्णदक्षिणांदद्यात्॥इतिघंटादा

नम् ॥ ॥ अथशंखदानम् ॥पाद्मे॥ अद्येत्या० इमंशंखंविष्णुदैवतंगोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहं संप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ शंखः शुभकरोनित्यंसर्वमंगलदायकः ॥ तस्मादस्यप्रदानेनशांतिरस्तुसदामम इति॥सुवर्णदक्षिणाम्॥इतिशंखदानम्॥ ॥अथकालचक्रदानम्॥मृत्युंजयकल्पे॥महामृत्युनिवारणार्थंकालचक्रदानमुक्तम्॥संकल्पस्तु अद्येत्यादि० शक्तितोरौप्यकृतंचंद्राकारमनेकमुक्तामालात्मकरश्मियुक्तंकालचक्रंमहामृत्युनिवारणकामोविप्रायगंधालंकारादिभिः सम्पूजितायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु॥इदंमेराजतंचक्रमिंदुरश्मिसमाकुलम्॥ अपमृत्युविनाशायदत्तमायुर्विवृद्धये इति ॥ ततःसुवर्णंदक्षिणांदत्त्वा अग्निंप्रतिष्ठाप्य ॐ कालचक्रायनमः स्वाहेत्यनेनमंत्रेणाष्टोत्तरशतवारंघृताक्ततिलैर्हुत्वापायसादिनाद्वादशब्राह्मणान्भोजयित्वास्वयमक्षारलवणंसकृद्भुंजीतेति ॥ इति कालचक्रदानम् ॥ ॥ अथापरमपमृत्युहरंयममूर्तिदानम्॥मृत्युंजयकल्पे ॥ लोहपात्रेस्थितंकांस्यंतत्रपद्मंतुराजतम् ॥ तस्मिन्कालेश्वरः स्वर्णः पुरुषाकारतांगतः ॥ तद्रूपंतु ॥ ईषत्पीतोदंडहस्तोरक्तदृक्पाशहस्तकः ॥ क्रुद्धोवस्त्रालंकृतः स्याद्रोगिणामभयप्रदः ॥ अलंकृतः स्वर्णालंकारैः त्रिलोहाकारैर्दूतैर्वृतः ॥ त्रिलोहंकांस्यताम्रपित्तलाख्यम् ॥ पुरुषाकारैर्दूतैर्दंडहस्तैः कृत्वायमंमहिषपृष्ठेअष्टम्यांचतुर्दश्यांवादद्यात् ॥ दक्षिणातुघृतपूर्णोघटः सुवर्णंवा ॥ एवंकृत्वादानेननाशान्मुच्यते ॥ नाशोऽपमृत्युः॥इत्यपमृत्युहरंयममूर्तिदानम्॥ ॥अथका

लपुरुषदानम् ॥ भविष्ये ॥ ज्ञेयोनिष्कशतंपार्थदानेऽयंविधिरुत्तमः ॥ मध्यमस्तुतदर्धेनतदर्धेना
धमःस्मृत इति ॥ अत्यशक्तौपंचसौवर्णिकोवा ॥ ततोऽल्पेनतुप्रतिग्रहीतादुःखशोकावहःस्यात् ॥
चतुर्थ्यांचतुर्दश्यांभद्रायांकरणेवाकुर्यात् ॥ कालपुरुषस्वरूपमाह ॥ रौप्यदशनंसुवर्णनेत्रंखड्गोद्य
तकरंमांसपिंडयुतवामकरंजपाकुसुमकुण्डलंरक्तवस्त्रंस्रग्विणंशंखमालाधरंछुरिकायुतकटिदेशमति
दीर्घंकृष्णाजिनयुतंनिर्माय अद्येत्यादि० अपमृत्युव्याधिसर्वबाधानिवारणाव्याहतैश्वर्यप्राप्तिधर्म
श्रीपुत्रपौत्रादिकर्तृकराज्यपरमपदावाप्तिकामः कालपुरुषदानमहं करिष्ये ।इति॥ कालपुरुषंसंपूज्य
विभूष्य द्विजंवृत्वायथाविभवंवस्त्रालंकारादिभिः संपूज्य पुष्पांजलिंगृहीत्वा पठेत् ॥ सर्वंकलय
सेयस्मात्कालस्त्वंतेनचोच्यसे ॥ ब्रह्मविष्णुशिवादीनांत्वमसाध्योऽसिसुव्रत ॥ पूजितस्त्वंयथाभ
क्त्याप्रार्थितश्चयथासुखम् ॥ यद् बुध्यतेतवविभोतत्कुरुष्वनमोऽस्तुते ॥ इतिसंप्रार्थ्य ॥ अद्येत्या
दि० अपमृत्युव्याधिस० इत्यादिराज्यपरमपदावाप्तिकामांतंसंकल्पोक्तवत्फलंसंकीर्त्य इमंकाल
पुरुषंसालंकृतमुक्तोपस्करंविष्णुदैवतंगोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिदत्त्वा पंच
सुवर्णादूर्ध्वमानिष्कशतंदक्षिणांदत्त्वातंविसृज्यतन्मुखंनेक्षेन्नस्पृशेच्च ॥ ततः शांतापृथिवीशिवमंत
रिक्षमितिजपित्वा ॥ हस्तौपादौप्रक्षाल्यआचम्यभूयसींदक्षिणांदत्त्वा विप्रान्संभोज्यसुहृद्युतोभुं
जीतेति ॥ अनेनविधिनायस्तुदानमेतत्प्रयच्छति ॥ नापमृत्युभयंतस्यनचव्याधिकृतंभयम् ॥

भवत्यव्याहतैश्वर्यः सर्वबाधाविवर्जितः ॥ इतिहेमाद्रौकालपुरुषदानम् ॥ ॥ अथसर्वसंपत्करदानम् ॥ ब्रह्मांडपुराणे ॥ सूर्योपरागादिपुण्यकालेदेवालयादिपुण्यदेशेगृहेवाकार्यम् ॥ प्रातस्तिलकुशमिश्रोदकेनस्नात्वाकृतनित्यक्रियः आचम्यप्राणानायम्याद्येत्यादि० सर्वसंपदायुरारोग्यसमस्तपापनाशपुत्रपौत्रादिकुलवृद्धिस्वर्गनिवासमोक्षेष्टसिद्धकामो मित्रादिप्रतिमादानमहंकरिष्ये ॥ गुरुंवृत्वायथाविभवंवस्त्रालंकारादिभिः पूजयेत् ॥ ततोविंशद्धस्तांचतुरस्रांभुवंगोमयेनोलिप्यतत्रप्रागायताश्वतस्रउदगायताश्वतस्रोलेखालिखित्वातेषुनवकोष्ठेषुद्रोणमिततंदुलान्निक्षिप्यतेषुनवकुंभान्संस्थाप्यवस्त्रैरावेष्ट्यतेषुसुवर्णत्रयादूर्ध्वंपलावधिसुवर्णनिर्मितानवप्रतिमाः संस्थाप्यपूजयेत् ॥ तत्रपश्चिमपंक्तौउदक्संस्थंमित्रंवरुणंसोमं मध्यपंक्तौब्रह्माणंचतुर्भुजंविष्णुमुमापतिंचांत्यपंक्तौदिवाकरंवृत्रहणंवह्निंच ॥ ततोष्टौविप्रान्संपूज्यैकैकस्मै अद्येत्यादि० संपदादिकामांतंसंकल्पोक्तफलमुल्लिख्यइमांमित्रप्रतिमां सुपूजितांगोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिदत्त्वा ततोवरुणप्रतिमांगुरवेदत्त्वादेयद्रव्यसमंसुवर्णदक्षिणांवस्त्रयुगंचदद्यात् ॥ ततःसोमब्रह्मविष्णुशिवादि

वह्निं ९	वृत्रहणं ८	दिवाकरं ७
उमापतिं ६	विष्णुं चतुर्भुजं ५	ब्रह्माणं ४
सोमं ३	वरुणं २	मित्रं १

वाकरवृत्रहवह्निप्रतिमाश्चब्राह्मणेभ्योदत्त्वासुवर्णदक्षिणांचतेभ्योदत्त्वाब्राह्मणांश्चभोजयित्वाभूयसीं चदत्त्वासुहृद्युतोभुंजीतेति ॥ इति सर्वसंपत्करदानम् ॥ ॥ अथकृष्णाजिनदानम् ॥ सौरपुराणे ॥ कृष्णाजिनंचमाहिषीमेषीचदशधेनवः ॥ ब्रह्मलोकप्रदायीस्यात्तुलापुरुषएवच इति ॥ मात्स्ये ॥ वैशाखीपौर्णमासीचग्रहणेशशिसूर्ययोः ॥ पौर्णमासीतुयामाघेआषाढीकार्तिकीतथा ॥ उत्तरायणंद्वादशी वा तस्यांदत्तंमहाफलम् इति ॥ अथास्यदानप्रयोगः ॥ पूर्वोक्तकालेगोमयेनोपलिप्तदेशे आविकंकंबलंतदुपरिसशृंगंसखुरंप्राग्ग्रीवंकृष्णाजिनमास्तीर्यसुवर्णखुरंरौप्यदंतं मौक्तिकपुच्छंसुवर्णनाभंकृत्वातदुपर्यरत्निप्रमाणांस्तिलान्संस्थाप्यवाससाच्छाद्य सगंधरत्नानिचत्वारिपात्राणिकांस्यघृतदुग्धदधिमधुयुतानिचतस्रोमृदश्चप्रागादिदिक्षुदानदेशाद्बहिश्चंपकशाखामव्रणंकुंभंचसंस्थाप्यदेशकालौसंकीर्त्यममसप्तजन्मोपात्तपापनाशाय आत्मपितृपुत्रापमृत्युपरिहारभार्याधनदेशाद्यवियोगफलावाप्तये सकलेष्टफलावाप्तिब्रह्मलोकावाप्तिकामश्चकृष्णाजिनदानमहंकरिष्ये इति संकल्प्य ॥ जीर्णपीतवाससास्वांगानिसंमृज्य ॥ यानिकानिचपापानिमयालोभात्कृतानिच ॥ लोहपात्रप्रदानेनप्रणश्यंतुममाशुवै ॥ इतिमंत्रेणसतिललोहपात्रंकृष्णाजिनस्यवामपादेनिवेशयेत् ॥ यानिकानिचपापानिकर्णोत्थानिकृतानिच ॥ कांस्यपात्रप्रदानेनतानिनश्यंतुमेसदा ॥ इतिमंत्रेणमधुमयंकांस्यपात्रंकृष्णाजिनस्यदक्षिणपादेनिवेश्य ॥ परापवादपैशुन्यादभक्षस्यचभ

क्षणात् ॥ यद्दुत्थितंतुमेपापंताम्रपात्रात्प्रणश्यतु ॥ इतिमंत्रेणसतिलंताम्रपात्रंवामहस्तेनिवेश्य ॥ कन्यानृतंगवांचैवपरदारप्रधर्षणम् ॥ रौप्यपात्रप्रदानेनक्षिप्रंनाशंप्रयातुमे ॥ इति मंत्रेणमधुमयं रौप्यपात्रंदक्षिणहस्तेनिवेश्य ॥ मयाजन्मसहस्रेषुकृतंपापंप्रबुद्धिना ॥ सुवर्णपात्रदानात्तन्नाश याशुजनार्दन ॥ इतिमंत्रेणसाक्षतंहैमपात्रंमध्येतथाहेममुक्ताविद्रुमदाडिममातुलिंगानिनिधाय प्रशस्तपात्रेकर्णयोः संस्थाप्य द्विजंवृत्वायथाविभवंवस्त्रालंकारादिभिः संपूज्यपुनर्देश कालौसंकीर्त्याऽमुकगोत्रोऽमुकशर्माऽहंममसमस्तजन्मोपात्तादिब्रह्मलोकावाप्तयेइत्यन्तमुक्तावृष भध्वजप्रीतये इदंकृष्णाजिनंयथाशक्तिसोपस्करं गोत्रायशर्मणेसुपूजितायतृप्ताय तुभ्यमहं संप्रददेनममेति ॥ एतद्दक्षिणापरिमाणंतुगारुडे ॥ सुवर्णनिष्कशतंतदर्धंतदर्धंवा ॥ ततोन्यून त्वेनाधिकफलम् ॥ अस्पृश्यः सद्विजोराजंश्चितिरूपसमोहिसः ॥ दानेचश्राद्धकृत्येचदूरतःपरि वर्जयेत् ॥ इतिगारुडेउक्तम् ॥ स्वगृहान्प्रेष्यतंविप्रंमंगलस्नानमाचरेत् इति ॥ तद्वस्त्रंकुंभसहितं नीत्वाक्षेप्यंचतुष्पथे इति ॥ ततोभूयसींदक्षिणांदत्त्वाशिषोगृह्णीयात् ॥ दानेनानेनसकलारिष्टपाप नाशोभूमिदानफलंचोतिहेमाद्रिः ॥ होमादिविशेषस्तुग्रंथांतरादवगंतव्यः ॥ इतिकृष्णाजिनदानम् ॥ अथशय्यादानम् ॥महाभारते॥ यजमानः पुण्यकालेअष्टदलेतिलप्रस्थंनिक्षिप्यतस्मिन्शय्यामा स्तीर्यतस्याःसमंतादीशानादिकोणचतुष्टयेशिरोभागेचपंचकुम्भान्क्रमात् घृतकुंकुमगोधूमजलपू

र्णंकुंभमुच्छीर्षेघृतपूर्णकलशंसप्तधान्यानिचसंस्थाप्य अद्येत्यादि० ममसमस्तपापक्षयपूर्वकाप्सरो
गणसेवायुतविमानकरणकेन्द्रपुरगमनोत्तरषष्टिसहस्रवर्षाधिकरणकक्षडिनस्त्रिसिंगसमावृतसर्वलो
कमहिमत्वतदुत्तरषष्टियोजनमंडलराज्यभोगानंतराशिवसायुज्यावाप्तये शय्यादानमहंकरिष्ये इति
संकल्प्य द्विजंसपत्नीकंवृत्वायथाविभववंस्त्रालंकारादिभिः संपूज्य शय्यायांलक्ष्मीनारायणप्रति
मांस्वर्णमयींसंस्थाप्यसंपूज्यसपत्नीकविप्रेणसहशय्यांप्रदक्षिणीकृत्यनमः प्रमाण्यैदेव्यैइतिचतुर्दि
क्षुक्रमेणप्रणम्यातिथ्यादिसंकीर्त्यममसर्वपापक्षयेत्यादिशिवसायुज्यावाप्तयेइत्यंतमुक्त्वाइमांशय्यां
ईशानादिकोणचतुष्टयस्थापनक्रमेणघृतकुंकुमगोधूमजलघृतपूर्णकुंभसमेतांहंसतूलींप्रच्छन्नांशुभ्र
गंडोपधानिकांप्रच्छादनपटास्तृतांसप्तधान्ययुतांतांबूलायतनादर्शैलालवंगकर्पूरयुतां सुगंधपरिम
लभोग्यवस्तुचंदनागरुदीपिकोपानच्छत्रचामरासनयुतांभोजनभाजनजलपात्रपंचवर्णवितानांके
शप्रसाधन्यंजनशलाकापुष्पमालादियुतांलक्ष्मीनारायणप्रतिमासहितांयुक्तोपस्करामंगिरोदैवतां
गोत्रायशर्मणेसुपूजितायसालंकृतायसपत्नीकायतुभ्यमहंसंप्रददेनममइति शय्योपवेशितविप्रह
स्तेसाक्षतकुशोदकांक्षिपेत् ॥ मंत्रस्तु ॥ यथानकृष्णशयनंशून्यंसागरजातया ॥ तथाशय्याम
माप्यस्त्वशून्याजन्मनिजन्मनि इति ॥ ततः सुवर्णमेवदक्षिणांदद्यात् ततोभूयसींदत्त्वा
ब्राह्मणांश्चभोजयेदिति ॥ इतिशय्यादानम् ॥ ॥ अथशयनदाम् ॥ भविष्ये ॥ अद्येत्यादि० इदं

शयनंसुखस्पर्शंश्रीविष्णुप्रीतिकामोगोत्रायशर्मणेतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति मंत्रस्तु ॥ शयनं सुखदंकांतंकेशवस्यप्रियंसदा ॥ दानेनानेनसौभाग्यंसर्वदास्तुगृहेमम इति ॥ ततः सुवर्णद क्षिणांदद्यात् ॥ इतिशयनदानम् ॥ ॥ अथकशिपुदानम् ॥ भविष्ये ॥ अद्येत्यादि ॰ यावज्जीवंशीतवा तोष्णनिवारणकामइदंकशिपुदानम् गोत्रायशर्मणेतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ मृदुह्य बीजकार्पासपूरितंसुखदंनृणाम् ॥ तस्मादस्यप्रदानेनसुखंस्यात्सर्वदामम इति ॥ इतिकशिपुदा नम् ॥ ॥ अथवस्त्रादानानि ॥ नंदिपुराणे ॥ वस्त्रंयथार्थिनेदद्याच्छुभंवापियदृच्छया ॥ सभवेद्धन वाञ्छ्रीमान्बृहस्पतिपुरेवसेत् ॥ इति ॥ विष्णुधर्मोत्तरे ॥ वासोहिसर्वदैवत्यंसर्वंप्रायोज्यमु च्यते ॥ वस्त्रदानात्सुवेषःस्याद्रूपद्रविणसंयुतः ॥ युक्तोलावण्यसौभाग्यैर्विरोगीचतथाद्विजः ॥ दत्त्वाकार्पासिकंवस्त्रंस्वर्गलोकेमहीयते ॥ दत्त्वोर्णजंचतत्रापिफलंदशगुणं भवेत् इति ॥ अ द्येत्या॰ इदंश्वेतवस्त्रंसूक्ष्मंशिवप्रियंदेहालंकरणंबृहस्पतिदैवतंगोत्रायशर्मणेतुभ्यमहंसंप्रददे नममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ सितंसूक्ष्मंसुखस्पर्शमीशानादेःप्रियंसदा ॥ देहालंकरणंयस्मादतः शांतिंप्रयच्छमे इति ॥ इतिश्वेतवस्त्रदानम् ॥ ॥ अथपीतव॰ ॥ संकल्पादिसमस्तपापक्षयका म॰ ॥ मंत्रस्तु ॥ पीतवासः सुमंगल्यंदेवानांप्रीतिवर्धनम् ॥ दानेनानेनमेपापंहरत्वाशुजनार्द नः ॥ इतिपीतवस्त्रदानम् ॥ ॥ अथरक्तवस्त्रदानं ॥ भविष्ये ॥ संकल्पादि॰ आदित्यप्रीतिकामः ॥

मंत्रस्तु ॥ रक्तवस्त्रं सदारम्यमादित्यस्यप्रियंसदा ॥ श्रीकरंरूपदंनित्यमतः शांतिंप्रय
च्छमे ॥ इतिरक्तवस्त्रदानम् ॥ ॥ अथनीलवस्त्रदानं भविष्ये ॥ ॥ संकल्पादि० बलायुःश्रीवृद्धि
कामः० ॥ मंत्रस्तु ॥ मनोहरंनीलवस्त्रंबलरामप्रियंसदा ॥ आयुर्विवर्धनंश्रीदमतःशांतिंप्रयच्छ
मे ॥ इतिनीलवस्त्रदानम् ॥ ॥ अथचित्रवस्त्रदानम् ॥ भविष्ये॥संकल्पादि०षण्मुखप्रीतिकामः०॥
मंत्रस्तु ॥ षण्मुखस्यप्रियंरम्यंचित्रवस्त्रंमनोरमम् ॥ तस्मादस्यप्रदानेनशांतिरस्तुसदामम
इति ॥ इतिचित्रवस्त्रदानम् ॥ ॥ अथकृष्णवस्त्रदानम् ॥ भविष्ये ॥ संकल्पादि०सर्वारिष्टभयपी
डापमृत्युपरिहारायमृत्योः प्रीतिकामश्च इदंकृष्णवस्त्रंगोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रद
दे ॥ मंत्रस्तु ॥ कृष्णंवासः प्रियंमृत्योः सर्वारिष्टविनाशनम् ॥ भयपीडामृतिहरमतःशांतिंप्र
यच्छमे ॥ इतिकृष्णवस्त्रदानम् ॥ ॥ अथपट्टकूलदानम् ॥ भविष्ये ॥ संकल्पादि०कीर्तिकांतिस
र्वदेवप्रीतिकामश्च० ॥ मंत्रस्तु ॥ पट्टकूलंसदारम्यंपवित्रंकामदंनृणाम् ॥ विष्णवादीनांप्रीतिक
रमतः शांतिंप्रयच्छमे ॥ इतिपट्टकूलदानम् ॥ ॥ अथमृतकर्पटदानम् ॥ भविष्ये ॥ संकल्पादि०
पितृतृप्तिकामः० ॥ मंत्रस्तु ॥ कीटजंटसरंपुण्यंमृतकर्पटसंज्ञकम् ॥ पितॄणांप्रीतिदंयस्मादतः
शांतिंप्रयच्छमे॥इति मृतकर्पटदानम् ॥ ॥ अथऊर्णावस्त्रदानम्॥भविष्ये॥संकल्पादि०सर्वदेवप्री
तिकामः० ॥ मंत्रस्तु ॥ ऊर्णावस्त्रंचारुचित्रंदेवानांप्रीतिवर्धनम् ॥ सुखस्पर्शकरंयस्मादतः शांतिं

प्रयच्छमे ॥ इत्यूर्णावस्त्रदानम् ॥ ॥ अथकंबलदानम् ॥ स्कांदे॥कंबलः पट्टगर्भश्चेन्महाशीतविना
शकः ॥ सएवविपरीतश्चेन्महावृष्टिविनाशकः॥ संकल्पादि॰श्रीविष्णुप्रीतिकामः॰ ॥ मंत्रस्तु
शीतवर्षाहरः पुण्योदृष्टीबलविवर्धनः ॥ कंबलस्य प्रदानेनशांतिरस्तुसदाममेति ॥ इतिकंब
लदानम् ॥ ॥ अथचित्रकंबलदानं भविष्ये ॥ संकल्पादि॰ श्रीलक्ष्मीनारायणप्रीतिकामः
मंत्रस्तु ॥ ऊर्णापट्टश्चाविकादिः सर्वदेवप्रियः शुचिः ॥ चित्रकंबलदानेनममसंतुमनोरथाः ॥
इतिचित्रकंबलदानम् ॥ ॥ अथताम्रपात्रदानम्॥वाराहपुराणे॥अथातःसंप्रवक्ष्यामिपात्रदानमनुत्त
मम् ॥ कृत्वाताम्रमयंपात्रंयथाविभवाविस्तरम् ॥ तत्पात्रेहैमींलक्ष्मीनारायणप्रतिमामुमामहेश्वरप्र
तिमांचसंपूज्यद्विजमपिपूजयित्वा परापवादपैशुन्यमभक्ष्यभक्षणादिशरीरोत्थसकलपापना
शकामइदंताम्रपात्रम् उमामहेश्वरलक्ष्मीनारायणप्रतिमासहितंचगोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्य
महंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ परापवादपैशुन्यादभक्ष्यस्यचभक्षणात् ॥ पापंगात्रोत्थितंता
म्रपात्रदानात्प्रणश्यतु इति ॥ एवंसंकल्पवाक्यंप्रतिमादिसवपात्रदानेषुबोध्यम् ॥ इतिताम्रपात्र
दानम् ॥ ॥ अथप्रसंगात्ताम्रदानमपिभविष्ये ॥ संकल्पादि॰आरोग्यबलवृद्धिसूर्यप्रीतिकामः॰
मंत्रस्तु ॥ सूर्यप्रीतिकरंताम्रमारोग्यबलवर्धनम् ॥ तस्मादस्यप्रदानेनशांतिरस्तुसदामम इति ॥
इतिताम्रदानम् ॥ ॥ अथकांस्यपात्रदानम् ॥वाराहे॥संकल्पादि॰कामकृतपापनाशकामः॰मंत्र

दा० स्तु ॥ यानिपापान्यनेकानिकामाकामकृतानिच ॥ कांस्यपात्रप्रदानेनतानिनश्यंतुमेसदा इति चं०
इतिकांस्यपात्रदानम् ॥ अथप्रसंगात्कांस्यदानमपिभविष्ये ॥ संकल्पादि० ब्रह्मविष्णुशिवप्रीति
६० कामः० ॥ मंत्रस्तु ॥ कांस्येब्रह्मशिवौसाक्षात्कांस्यमेतद्विभावसुः ॥ कांस्यंविष्णुमयंयस्मादत
श्शांतिंप्रयच्छमे ॥ इतिकांस्यदानम् ॥ ॥ अथलोहपात्रदानं भविष्ये ॥ संकल्पादि० लोभा
ज्ज्ञानाज्ञानकृतपापक्षयकामः० ॥ मंत्रस्तु ॥ ज्ञानाज्ञानकृतंपापंमयालोभात्कृतंचिरात् ॥
लोहपात्रप्रदानेनममशीघ्रंव्यपोहतु ॥ इतिलोहपात्रदानम् ॥ ॥ अथरौप्यपात्रदानं विष्णुधर्मे ॥
संकल्पादि० कन्यादूषणपरदाराभिमर्शनादिपापक्षयकामः ० ॥ मंत्रस्तु ॥ कन्यादूषणतः
पापंपरदाराभिमर्शनात् ॥ रौप्यपात्रप्रदानेनतानिनश्यंतुमेसदा इति ॥ इतिरौप्यपात्रदानम् ॥
॥ अथसुवर्णपात्रदानम् ॥ वाराहे ॥ संकल्पादि० जन्मांतरसहस्रोत्थदुष्कृतनाशकामः०॥ मंत्र
स्तु ॥ जन्मांतरसहस्रेषुयत्कृतंदुष्कृतंमया ॥ तत्सर्वंनाशमायातुस्वर्णपात्रप्रदानतः ॥ इति
इतिसुवर्णपात्रदानम् ॥ ॥ अथस्थालीदानम् ॥ भविष्ये ॥ कृत्वाताम्रमयींस्थालींपलानांपंच
भिः शतैः ॥ अशक्तस्तुतदर्धेनतदर्धार्धेनवापुनः ॥ अत्यशक्तौमृन्मयींपायसेनपूर्णांघृतशर्करा
शाकजलपात्रयुतांचसवस्त्रांमंडलेसंस्थाप्यगंधमाल्यादिनालंकृत्य ॥ आदित्येऽहनिसंक्रांतौच ६०
तुर्दश्यष्टमीषुच ॥ एकादश्यांतृतीयायांविप्रायप्रतिपादयेत् ॥ अद्येत्यादि० यावज्जीवंसकुटुंब

स्ययथेष्टमन्नमक्षय्यभोज्यादिलाभकामः इमांस्थालीं पायसपूर्णां घृतशर्कराशाकजलपात्रव स्त्रावृतांमंडलस्थांसालंकृतांगोत्रायशर्मणेतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ इमांपायसपूर्णां यः स्थालींघृतजलादिभिः ॥ दद्यात्संपत्तिपात्रंस्यादतः पाहिमहेश्वर । इति सकलतिथीनाम मादीनामप्ययमेवमंत्रः ॥ सुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ इतिस्थालीदानम् ॥ ॥ अथवेदपुस्तकादिदाना नि ॥ वायवीये ॥ अष्टादशपुराणानिसहिरण्यानिपर्वणि ॥ लिखित्वा यः प्रयच्छेत्तुसविद्यापार गोभवेत् ॥ रामायणंभारतंचदत्त्वास्वर्गेमहीयते ॥ धर्मशास्त्रंनरोदत्त्वास्वर्गलोकेमहीयते इति ॥ भविष्ये ॥ धेनुदानसहस्रेणसम्यग्दत्तेनयत्फलम् ॥ तत्फलंसमवाप्नोतिपुस्तकैकप्रदानत इति ॥ ॥ अथप्रसंगाच्चतुर्दशविद्याउक्तामदनरत्नेनंदिपुराणे ॥ विद्याश्चतुर्दशप्रोक्ताःक्रमेणचयथास्थिताः ॥ षडंगाश्चतुरोवेदाधर्मशास्त्रंपुरातनम् ॥ मीमांसातर्कशास्त्रंचएताविद्याश्चतुर्दश ॥ आसामवांतरो त्पन्नाः पराविद्याः सहस्रशः इति ॥ पुरातनंपुराणम् ॥ तत्रैवकालमाह ॥ चंद्रसूर्योपरागेवासंक्रां त्ययनवासरे ॥ शुभेह्निशुभनक्षत्रेकृत्वामंडलमुत्तमम् ॥ चतुरस्रंवितानंचबद्ध्वापुष्पोपशोभितम् ॥ तत्रन्यस्यासनंदिव्यंदिव्यगंधाधिवासितम् ॥ तत्रसंस्थापयेद्यंत्रंनागदंतमयंशुभम् ॥ संस्थाप्यपु स्तकंतत्रनैगमंभारतादिकम् ॥ नैगमंवेदपुस्तकम् ॥ पुण्यंपवित्रंसंपूज्यवस्त्रालंकारभूषणैः ॥ पूज

येच्चादिशापालाँल्लोकपालान्यथाक्रमम् ॥ कन्याः स्त्रियश्चसंपूज्यामातरः कल्पयेच्चताः ॥ शा
स्त्रतद्भावविदुषिदद्यात्पुस्तकमुत्तमम् इति ॥ अथास्यदानप्रयोगः ॥ यजमानः कृतनित्यक्रि
यः शुचिः पुण्यकालेदेशकालौसंकीर्त्यगोसहस्रदानसमफलावाप्तिस्वर्गलोकमहिमत्वचतुर्द
शविद्यावेदांगपारगत्वसिद्धिद्वाराश्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थममुकपुस्तकदानमहंकरिष्यइतिसंकल्प्यपूर्वो
क्तमंडपादियथाशक्तिकल्पयित्वा नागमययंत्रेवस्त्रद्वयबद्धऊर्णापट्टसूत्रवेष्टितंपुस्तकंसं
स्थाप्यहैमींसरस्वतीप्रतिमांरौप्यमयसिंहं विष्णुंचतत्रावाह्यपरितोलोकपालांश्चावाह्यतत्रसुवा
सिनीः कुमारीश्चावाह्य। यागुंगूर्यासिनीवालीयाराकायासरस्वती ॥ इंद्राणीमह्वऊतयेवरुणा
नींस्वस्तये इतिमंत्रेण ॥ यद्वा ॥ देवींवाचमजनयंतदेवास्तांविश्वरूपाः पशवोवदंति ॥ सानो
मंद्रेषमूर्जंदुहानाधेनुर्वागस्मानुपसुष्टुतैतु इतिमंत्रेणाऽऽवाहितदेवताः षोडशोपचारैरभ्यर्च्यद्वि
जंवृत्वायथाविभवंवस्त्रालंकारादिभिः पूजयेत् ॥ अद्येत्यादि० संकल्पोक्तफलंसंकीर्त्यइदंपु
स्तकंप्रतिमायुतंससिंहमूर्णापट्टबद्धंदृढसूत्रवेष्टितंनागमययंत्रेस्थितंयथाशक्तिसोपस्करंसरस्वतीदैव
तं गोत्रायशर्मणेसुपूजिताय तुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रौतु ॥ सर्वविद्याश्रया
यज्ञाः करणंलिखिताक्षरम् ॥ पुस्तकस्यप्रदानेनप्रीणातुममभारती ॥ सरस्वतिजगन्मा
तः शब्दब्रह्माधिदेवते ॥ अस्याः प्रदानाद्वागीशाप्रसन्नाजन्मजन्मनि ॥ ततः सुवर्णदक्षिणां

दद्यात् ॥ इतिपुस्तकदानम् ॥ ॥ अथरत्नदानम् ॥ भविष्ये ॥ माणिक्यंपद्मरागंचवैदूर्यंपद्म मेवच ॥ मारकतंचगोमेदंपुष्परागंचमौक्तिकम् ॥ हरितंचनवैतानिरत्नान्युक्तानिसूरिभिः इति ॥ रत्नदानाद्धरिर्लक्ष्मीःस्वपदंचप्रयच्छति इति ॥ अद्येत्यादि० लक्ष्मीनारायणपदावाप्तिकामः० ॥ मंत्रस्तु ॥ यस्माद्रत्नेषुसर्वेषुसर्वेदेवाव्यवस्थिताः ॥ तस्माद्रत्नप्रदानेनवांछितंफलमश्नुते ॥ इतिनवरत्नदानानि ॥ मौक्तिकमंत्रस्तु ॥ मौक्तिकंभूषणंविष्णोः श्रियोगौर्याःशिवस्यच ॥ दानेनास्यसुखंचास्तुऐहिकामुष्मिकंममेति ॥ अथप्रवालदानमंत्रस्तु ॥ प्रवालंपुष्टिदंश्रीदंकांतिदंशुभदंतथा ॥ दानेनास्यमहत्सौख्यंशांतिरस्तुसदामम इति ॥ अथकर्णभूषणदानमंत्रस्तु ॥ भूषणंकर्णयोः स्त्रीणांस्वर्णरत्नादिसंयुतम् ॥ ताटंकस्य प्रदानेनसौभाग्यंवर्धतांमम इति॥ अथमांगल्यमणिदानमंत्रस्तु ॥ मांगल्यमणयोलक्ष्म्यागौर्याः प्रीतिकराः सदा ॥ तस्मादेषां प्रदानेनशांतिरस्तुसदाममेति ॥ हरिद्रादानमंत्रस्तु ॥ गौर्याःप्रीतिकरानित्यंहरिद्रासर्वकामदा ॥ तस्मादस्याःप्रदानेनसौभाग्यंजन्मजन्मनि इति ॥ कुंकुमदानमंत्रस्तु ॥ कुंकुमंशोभनंरम्यंसर्वदामंगलप्रदम् ॥ दानेनास्यमहत्सौख्यंसौभाग्यंस्यात्सदामम इति ॥ सिंदूरदानमंत्रस्तु सिंदूरंशोभनंरम्यंगणेशस्यप्रियंपरम् ॥ दानेनास्यपरालक्ष्मीः स्थिरामेचास्तुसंततिरिति ॥ कस्तूरीदानमंत्रस्तु ॥ कस्तूरीभोगदाभव्यादेवमर्त्यजनप्रिया ॥ दानेनास्याः सुखंभोगः शां

तिरस्तुसदामम ॥ इति ॥ कर्पूरदानमंत्रस्तु ॥ कर्पूरंशीतलंचारुदेवर्षिगुरुसेवितम् ॥ तस्माद
स्यप्रदानेनलक्ष्मीरस्तिष्ठतुमद्गृहे ॥ तथा ॥ कर्पूरंरुचिरंविप्रगृहाणेमंसुपूजितम् ॥ पुण्यगंधास्थि
तासामेकमलाप्रीयतामिति ॥ नानासुगंधद्रव्यदानमंत्रस्तु ॥ गंधोमनोहरोदिव्यः शांतिदःसु
खदस्तथा ॥ तस्मादस्यप्रदानेनसुगंधःस्यात्सदाममइति ॥ इतिभविष्यपुराणोक्तनानाद्रव्य
दानमंत्राः ॥ ॥ अथदेवेगलंतिकादानम्॥भविष्यपुराणे ॥ वसंतसमयंज्ञात्वागत्वादेवालयंशुभम्॥
शिवस्य विष्णोरर्कस्यइष्टदेवस्यवापुनः ॥ स्रवंतंकारयेत्कुंभंसच्छिद्रंदेवमस्तके ॥ दिवारात्रौ
स्रवेदेवंजलंमासचतुष्टयम् ॥ स्रवत्तोबिंदुसंख्याकान्स्वर्गलोकेमहीयते ॥ अत्रप्रयोगस्तु ॥ वसंते
शुभदिनेस्थिरलग्नादौकृतनित्यक्रियः आचम्यप्राणानायम्य अद्येत्यादि० देवशिरसिस्रवज्ज
लबिंदुसमसंख्याकाब्दशिवपुरादिनिवासकामोमासचतुष्टयंदिवारात्रौ च देवेगलंतिकादानंक
रिष्ये इतिसंकल्प्य ॥ प्रासादंसम्यक्प्रक्षाल्यदेवंपंचामृताद्युपचारैरभ्यर्च्यदेवेगलंतिकांबध्नीया
त् ॥ मंत्रस्तु ॥ स्कान्दे ॥ ॐ नमः शंकरः शंभुर्भवोधाताशिवोहरः ॥ प्रीयतांमेमहारुद्रोजल
सेकप्रदानतः इति ॥ एवंमासचतुष्टयंदेवेगलंतिकादानंकृत्वाअंतेप्येवंपंचामृतादिपूजांकृत्वाय
थाशक्तिब्राह्मणान्भोजयित्वातेभ्योदक्षिणांदद्यादिति ॥ त्रयाणामपिजीवानांसुदकंजीवनंस्मृ
तम् ॥ पवित्रममृतंयस्मात्तद्देयंपुण्यमिच्छता इति॥इतिस्कांदोक्तंदेवेगलंतिकादानम् ॥ ॥ अथप्र

पादानम् ॥ भविष्ये ॥ अतीतेफाल्गुनेमासिप्राप्तेचैत्रमहोत्सवे ॥ पुण्येह्निविप्रकथितेमंडपं
कारयेत्ततः ॥ इति ॥ पुरमध्येचतुष्पथेजलरहितमार्गेवृक्षमूलेप्रपामंडपंकारयित्वातन्मध्ये
सुगन्धकान्जलकुंभान्संस्थाप्यप्रपापालकंवटुपुत्रंसंस्थाप्यप्रार्थयेत् ॥ प्रपेयंसर्वसामान्याभूते
भ्यःप्रतिपादिता ॥ अस्याःप्रदानात्सकलामामसंतुमनोरथाः इति ॥ ततोऽनिवारितंदेयंतोयं
मासचतुष्टयम् ॥ त्रिपक्षंवामहाराजजीवानांजीवनंपरम् ॥ प्रत्यहंकारयेत्तस्यांभोजयेच्छक्तितोद्वि
जान् ॥ अनेनविधिनायस्तुग्रीष्मेतापप्रणाशनम् ॥ पानीयमुत्तमंदद्यात्तस्यपुण्यफलंशृणु ॥ क
पिलाशतदानस्यसम्यग्दत्तस्ययत्फलम् ॥ तत्फलंसमवाप्नोतिसर्वदेवैःसुपूजितः इति ॥ इति
प्रपादानम् ॥ ॥ अथहैमंतिकेऽग्निदानम्॥भविष्ये ॥ अग्निंहैमंताशिशिरऋतौतीर्थेसुरालये ॥ मठे
देवालयेचैवअग्निंप्रज्वालयेत्तुयः ॥ षष्टिवर्षसहस्राणिस्वर्गलोकेमहीयते इति ॥ तथाप्रज्वालये
द्वह्निंसेवनार्थंद्विजन्मनाम् ॥ दातव्योदीपकोऽखंडोदेवमुद्दिश्यमाधवम् ॥ इतिमाधवोक्तेश्च ॥
इतिहेमन्तशिशिरऋतावग्निदानम् ॥ ॥ अथदीपदानम् ॥संवर्तः॥ देवागारेद्विजागारेदीपंदत्त्वाच
तुष्पथे ॥ मेधावीज्ञानसंपन्नश्चक्षुष्मांश्चसदाभवेत् इति ॥ तथोत्तरायणेदीपदानमतिप्रशस्तम् ॥
मंत्रस्तु ॥ दीपदानप्रदोनित्यंदेवतानांप्रियःसदा ॥ दानेनास्यभवेत्सौख्यंशांतिमेवांछितंफलम् ॥

सज्योतिस्तैलपात्रंचदीपंबाहुसमुन्नतम् ॥ सुखंस्यादस्यदानेनशांतिरस्तुसदामम इति ॥ इतिदी
पदानम् ॥ ॥ अथपांथपरिचर्या॥भविष्ये।।पांथंपरिचरेद्यस्तुशयनासनभोजनैः॥सस्वल्पेनप्रयासे
नजयतिक्रतुयाजिनम् इति ॥ तथा ।। अप्रणोद्योऽतिथिः सायमपिवाभूतृणोदकैः ॥ इतियाज्ञ
वल्क्यः ।। प्रचेताअपि ।। यः प्रातर्वैश्वदेवांतेसायंवागृहमागतः ॥ देववत्पूजनीयोऽसौसूर्योढः
सोतिथिःस्मृतः ॥ इति ।। तथा ॥ दिवातिथौतुविमुखेगतेयत्पातकंनृणाम् ॥ तदेवाष्टगुणंपुंसांसू
र्योढेविमुखेगते ॥ तस्मात्स्वशक्त्याराजेंद्रसूर्योढमातिथिंनरः ॥ पूजयेत्पूजितेतस्मिन्पूजिताः
सर्वदेवताः ॥ इति॥ इतिपान्थपरिचर्या ॥ ॥ अथगोपरिचर्या॥विष्णुः॥गवांकंडूयनंचैवसर्वकल्म
षनाशनम् ॥ गवांग्रासप्रदानेनस्वर्गलोकेमहीयते इति ॥ ग्रासप्रदानमंत्रस्त्वपरार्के ॥ सुरभित्वंजग
न्मातर्नित्यंविष्णुपदेस्थिता ॥ सर्वदेवमयेग्रासंमयादत्तमिमंग्रस ॥ प्रार्थनामंत्रस्तु ॥ततः ॥ सर्वदे
वमयेदेविसर्वदेवैरलंकृते ॥ मातर्ममाभिलषितंसफलंकुरुनंदिनि ॥ इतिप्रार्थयेत् ॥ इतिगोपरि
चर्या ॥ अथधर्मघटदानम् ॥ विष्णुः ॥ शीतलेनसुगंधेनवारिणापूरितंघटम् ॥ शुक्लचंदनलिप्तांगं
पुष्पदामोपशोभितम् ॥ दध्योदनभृतंकुर्याच्छरावंतस्यचोपरि ॥ उपानच्छत्रसंयुक्तंधर्माख्यं
कल्पयेद्घटम् ॥ पुष्पाक्षतान्गृहीत्वातुइमंमंत्रमुदीरयेत् ॥ नमोस्तुविष्णुरूपायनमः सागरसं

भव ॥ अपांपूर्णोद्धरास्मांस्त्वंदुःखसंसारसागरात् इति ॥ प्रार्थनामंत्रस्तु ॥ उदकुंभोमयाद
त्तोग्रीष्मकालेदिनेदिने ॥ शीतोदकप्रदानेनप्रीयतांमधुसूदनः इति ॥ भविष्ये ॥ प्रत्यहंधर्म
घटकोवस्त्रसंवेष्टितोनवः ॥ ब्राह्मणस्यगृहेदेयः शीतामलजलः शुचिः ॥ वसंतग्रीष्मयोर्म
ध्येपानीयं यः प्रयच्छति ॥ पलेपलेसुवर्णस्यफलमाप्नोतिमानवः ॥ मार्गशीर्षात्समारभ्यउदकुं
भंतुयः क्षिपेत् ॥ दिनेदिनेसहस्रस्यगवांदानफलंलभेत् इति ॥ उद्यापनंतुमासिमासिकार्यम् ॥
भविष्ये ॥ मंडकावेष्टिकाभिश्चपक्वान्नैः सर्वकामिकैः ॥ उद्दिश्यशंकरंविष्णुंब्रह्माणमथवापितॄ
न् ॥ ततः सतिलंप्रोक्ष्यानेनमंत्रेणदद्यात् ॥ एषधर्मघटोदत्तोब्रह्मविष्णुशिवात्मकः ॥ अस्यप्र
दानात्सकलाममसंतुमनोरथाः इति ॥ अनेनविधिनायस्तुधर्मकुंभंप्रयच्छति ॥ वसंतग्रीष्म
समयेगोप्रदानफलंलभेत् ॥ इति ॥ इतिधर्मघटदानम् ॥ कलशदानमंत्रस्तु ॥ कलशः
शुभदोभव्योजलेनपरिपूरितः ॥ दानेनास्यमहत्सौख्यंशांतिरस्तुसदामम इति ॥ जलमात्रदा
नमंत्रोऽपि ॥ वारिणापूरितंपात्रंतापत्रयहरंशुभम् ॥ देवर्षिपितृतृप्त्यर्थंगृहाणसुरसत्तम ॥ इति ॥
॥अथयज्ञोपवीतदानम् ॥ बौधायनः ॥ यज्ञोपवीतदानेनजायतेब्रह्मवर्चसी ॥ तस्मात्तानिप्रदेया
निब्राह्मणेभ्योविपश्चिता ॥ इति इत्युपवीतदानम् ॥ हेमाद्रौ ॥ माघेतिलदानात्पापनाशः ॥ या

म्यलोकजयकामश्चफाल्गुनेप्रियंगुदानाल्लक्ष्मीवान्भवति ॥ चैत्रेचित्रवस्त्रदानात्सौभाग्यवा
न् ॥ वैशाखेअपूपदानात्स्वर्गलोकावाप्तिः ॥ ज्येष्ठेछत्रदानात्सर्वान्कामानवाप्नोति ॥ आषाढेचं
दनकर्पूरदानात्फलातिशयः ॥ श्रावणेवस्त्रदानान्महाफलम् ॥ भाद्रेफाणितदानात्फलातिशयः ॥
फाणितंलोकेकाकवीतिप्रसिद्धा ॥ आश्विनेघृतदानेनरूपवान् ॥ कार्तिकेदीपान्नदानाद्धानर्घफ
लम् ॥ मार्गशीर्षेलवणदानाद्रूपवान् ॥ पौषेस्वर्णदानात्तुष्टिमान् ॥ सर्वमासशुक्लपक्षेषुपु
ष्पदानान्महालक्ष्मीमवाप्नुयात् ॥ कृष्णपक्षेषुफलदानात्फलातिशयः ॥ इतिमासपक्षदा
नानि ॥ ॥ अथाधिमासेदानम् ॥ हेमाद्रौपाद्मे ॥ अधिमासेतुसंप्राप्तेगुडसर्पिर्युतानिच ॥ चंद्रवद्व
र्तुलान्यंगव्रीहिपिष्टकृतानिच ॥ साज्यानिदधिमिश्राणिअधिमासेनृपोत्तम ॥ त्रयस्त्रिंशदपूपानि
दातव्यानिदिनेदिने ॥ व्यतीपातदिनेयद्वाद्वादश्यामथवानृप ॥ पौर्णमास्याममायांवानवम्यां
वानृपोत्तम ॥ अष्टम्यामथपंचम्यांकुर्याद्व्रतमनुत्तमम् ॥ अधिमासेतुसंप्राप्तेत्रयस्त्रिंशत्तुदेव
ताः ॥ उद्दिश्यापूपदानेनपृथ्वीदानफलंलभेत् ॥ देवतानामानितुभविष्ये ॥ विष्णुं १ जि
ष्णुं २ महाविष्णुं ३ हरिं ४ कृष्ण ५ मधोक्षजं ६ केशवं ७ माधवं ८ राम ९ मच्युतं १०
पुरुषोत्तमम् ११ ॥ गोविंदं १२ वामनं १३ श्रीशं १४ श्रीकंठं १५ विश्वसाक्षिणम् १६ ॥ नारा

यणं १७ मधुरिपु १८ मनिरुद्धं १९ त्रिविक्रमम् २० वासुदेवं २१ जगद्योनि २२ मनं
तं २३ शेषशायिनम् २४ ॥ संकर्षणंच २५ प्रद्युम्नं २६ दैत्यारिं २७ विश्वतोमुखम् २८
जनार्दनं २९ धरावासं ३० दामोदर ३१ मघार्दनम् ३२ ॥ श्रीपतिं ३३ चत्रयस्त्रिंशदु
द्दिश्यप्रतिनामाभिः ॥ त्रयस्त्रिंशदपूपानिकांस्यपात्रेनिधायच ॥ सघृतंसहिरण्यंच ब्राह्मणायनि
वेदयेत् ॥ अद्येत्यादि० ममेहफलावाप्तिविष्ण्वादिश्रीपत्यंताः त्रयस्त्रिंशदेवताउद्दिश्य
श्रीपुरुषोत्तमभास्करप्रीतयेइदंवायनकंत्रयस्त्रिंशदपूपोपतकांस्यपात्रंससुवर्णघृततांबूलदाक्षिणादि
सोपस्करं श्रीविष्णुरूपायब्राह्मणायगोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिदद्यात् ॥
दानमंत्रस्तु ॥ विष्णुरूपीसहस्रांशुः सर्वपापप्रणाशनः ॥ अपूपान्नप्रदानेनममपापंव्यपोहतु ॥
नारायणजगद्बीजभास्करप्रतिरूपक ॥ दानेनानेनपुत्रांश्चसंपदंचाभिवर्धय ॥ यस्यहस्तेगदा
चक्रेगरुडोयस्यवाहनम् ॥ शंखः करतलेयस्यसमेविष्णुः प्रसीदतु ॥ कलाकाष्ठादिरूपेणानिमे
षघटिकादिना ॥ योवंचयतिभूतानितस्मैकालात्मनेनमः ॥ कुरुक्षेत्रमयंदेशः सूर्यपर्वद्विजो
हरिः ॥ पृथ्वीसममिदंदानंगृहाणपुरुषोत्तम ॥ मलानांचविशुद्ध्यर्थंपापप्रशमनायच ॥ पुत्र
पौत्राभिवृद्ध्यर्थंप्रदत्तंतवभास्कर ॥ मंत्रैरेतैश्चयोदद्यात्त्रयस्त्रिंशदपूपकान् ॥ प्राप्नोतिविपुलां

लक्ष्मींपुत्रपौत्रादिसंततिम् ॥ इत्युक्तंमहाभारते ॥ एतन्मलमासव्रतंतुदानरूपंसर्वेषांनित्यम् ॥
मलमासंयदाप्राप्यसंध्योपासनतर्पणम् ॥ श्राद्धादिनियमंजाप्यंनिष्फलंतद्व्रतंविना इति॥भविष्ये
अकरणेप्रत्यवायोक्तेश्च॥इत्यधिमासेदानरूपव्रतम्॥अथप्रातर्नित्यंघृतपात्रच्छायादानम्॥भविष्ये।
कांस्यपात्रेस्थिताज्यंचआत्मरूपंनिरीक्ष्यतु ॥ ससुवर्णंतुयोदद्यात्सर्वविघ्नोपशांतये ॥ अद्ये
त्यादि० ममैतच्छरीरावच्छिन्नसमस्तपापक्षयसर्वग्रहपीडाशांतिशरीरोत्थार्तिनाशाय प्रसादवां
छायुरारोग्यादिसर्वसौभाग्यप्राप्तयेसौख्यप्राप्तयेवाइदंस्वदेहच्छायावीक्षिताज्यपूरितकांस्यपात्रंस
सुवर्णंविष्णुदैवतम् गोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रौतु ॥ यालक्ष्मीर्य
च्चमेदौःस्थ्यंसर्वांगसमुपास्थिम्॥तत्सर्वंनाशयाज्यत्वंश्रियमायुश्चवर्धय ॥ आज्यंतेजःसमुद्दिष्टमा
ज्यंपापहरंपरम्॥आज्यंसुराणामाहारःसर्वमाज्येप्रतिष्ठिम् ॥ आज्यपात्रप्रदानेनशांतिरस्तुसदामम
इतिनित्यच्छायादानम्॥अथसंक्रांतिदानम्॥विश्वामित्रः ॥ मेषसंक्रमणेभानोर्मेषदानंमहाफलम्॥
वृषसंक्रमणेदानंगवांप्रोक्तंतथैवच ॥ वस्त्रान्नदानपानानिमिथुनेविहितानितु ॥ घृतधेनुप्रदा
नंतुकर्कटेचाविशिष्यते ॥ सिंहेचाविहितंपात्रंदद्याद्धैससुवर्णकम् ॥ कन्याप्रवेशेवस्त्राणांसुरभी
णांतथैवच ॥ तुलाप्रवेशेधान्यानांबहुबीजफलान्यपि ॥ कीटप्रवेशेवस्त्राणांवेश्मनांदानमेवच ॥

कीटोवृश्चिकः ॥ धनुःप्रवेशेवस्त्राणांयानानांदानमुच्यते ॥ झषप्रवेशेदारूणांदानमग्नेस्त
थैवच ॥ झषोमकरः ॥ कुंभप्रवेशेदानंतुगवामंबुतृणस्यच ॥ मीनप्रवेशेह्यम्लानमालानाम
पिचोत्तमम् ॥ दानान्यथैतानिमयाद्विजेंद्रप्रोक्तानिकालेतुनरश्चदत्त्वा ॥ प्राप्नोतिकामंमनासि
स्वभीष्टंतस्मात्प्रशंसंतिहिकालदानम् ॥ इति अत्रकालःसमयः ॥ इतिसंक्रांतिदानानि ॥
अथनानाधान्यदानमंत्राः ॥ हेमाद्रौदानकांडे ॥ देयंतद्योजयेत्पूर्वंततोविप्रंप्रपूजयेत् ॥ त
त्तन्मंत्रैः प्रदद्याद्वै सर्वदानेष्वयंविधिः इति ॥ तत्रादौतंडुलदानमंत्रः ॥ ॥ पावनाः सर्वयज्ञे
षुप्रशस्ताहोमकर्मणि ॥ तंडुलानांप्रदानेनप्रीयतामग्निदेवता ॥ तथा ॥ व्रीहिजास्तंडुलाः शु
द्धाः पितृदेवद्विजप्रियाः ॥ तस्मादेषांप्रदानेनसर्वकामाश्चमेसदा ॥ ॥ व्रीहिदानमंत्रस्तु ॥ ब्रह्म
णानिर्मिताः पूर्वंव्रीहयोयज्ञसाधनाः ॥ अनेनव्रीहिदानेनममसंतुमनोरथाः इति ॥ यवदानमंत्र
स्तु ॥ धान्यराजाश्चमांगल्येद्विजप्रीतिकरायवाः ॥ तस्मादेषांप्रदानेनममास्त्वभिमतंफलम् ॥
तथा ॥ पूर्वमेवहियज्ञार्थंनिर्मिताब्रह्मणायवाः ॥ अनेनयवदानेनशांतिरस्तुसदामम इति ॥ गो
धूमदानमंत्रस्तु ॥ धान्यचूडामणेर्जंबूद्वीपेगोधूमसंभवः ॥ गंधर्वसौख्यतृप्तिः स्यादतः
शांतिं प्रयच्छमे ॥ मुद्गदानमंत्रस्तु ॥ मुद्गधान्यंप्रियंचैवमनुष्याणांचानित्यशः ॥ तस्मादे

षांप्रदानेनशांतिःस्वस्त्ययनंमम इति ॥ माषदानमंत्रस्तु ॥ यस्मान्मधुवधेकाले विष्णु
देहसमुद्भवाः ॥ पितृणांतृप्तिदामाषाअतः शांतिंप्रयच्छमे ॥ चणकदानमंत्रस्तु ॥
पुरागोवर्धनोद्धारसमयेकृष्णभक्षिताः ॥ चणकाः सर्वपापघ्ना अतः शांतिंप्रयच्छमे ॥
कुलित्थदानमंत्रस्तु ॥ अग्निगर्भोद्भवाः सौम्या बलारोग्ययशःप्रदाः ॥ कुलित्थानांप्र
दानेनशांतिरस्तुसदामम इति ॥ तिलदानमंत्रस्तु ॥ तिलाः पापहरानित्यंविष्णुदेहसमुद्भ
वाः ॥ तस्मादेषांप्रदानेनपापनाशनमुच्यते ॥ इति ॥ स्वर्णतिलदानमंत्रस्तु ॥ तिलाः स्वर्णम
यादेवदुरितक्षयकारकाः ॥ विष्णुप्रीतिकरानित्यमतःशांतिंप्रयच्छमे ॥ अथसामान्यतः
सर्वधान्यमंत्रस्तु ॥ धान्यंकरोतिदातारमिहलोकेपरत्रच ॥ तस्मादस्यप्रदानेनममसंतुमनोर
थाः इति ॥ ससुवर्णतिलपात्रदानमंत्रस्तु ॥ तिलाः पुण्याः पवित्राश्चसर्वपापहराः शुभाः ॥
शुक्लाश्चैवतथाकृष्णाविष्णुगात्रसमुद्भवाः ॥ यानिकानिचपापानिब्रह्महत्यासमानिच ॥ तिल
पात्रप्रदानेनतानिनश्यंतुमेसदेति ॥ निष्पावदानमंत्रस्तु ॥ निष्पावानिर्मिताः पूर्वंलोकानां
हितकाम्यया ॥ तस्मादेषांप्रदानेनममपापंव्यपोहतु इति ॥ प्रियंगुदानमंत्रस्तु ॥ प्रियंगवःप्रि
यायस्माद्देवेश्वहव्यसाधनाः ॥ तस्मादेषांप्रदानेनप्रीणातुपुरुषोत्तमः इति ॥ श्यामाकदानमंत्र

स्तु ॥ श्यामाकास्तुसदापुण्याः पवित्रायज्ञसाधनाः ॥ अतस्तेषांप्रदानेनपावकोवरदःसदा इति ॥ कोद्रवदानमंत्रस्तु ॥ कोद्रवानिर्मितादेवैः प्राणिनांजीवनायवै ॥ तस्मादेषांप्रदानेनप्री णातुपुरुषोत्तमः इति ॥ लंकदानमंत्रस्तु ॥ वातप्रवर्धकालंकाबलदाः पुष्टिकारकाः ॥ प्राणि प्रीतिकरानित्यमतः शांतिंप्रयच्छमे ॥ यावनालदानमंत्रस्तु ॥ यावनालाः प्रीतिकराः कांति पुष्टिबलप्रदाः ॥ तस्मादेषांप्रदानेनसस्यपूर्णगृहंमम इति ॥ अथमसूरिकादानमंत्रस्तु ॥ सव ल्कलामसूरास्तुदुरितक्षयकारकाः ॥ तस्मादेषांप्रदानेनविष्णुःप्रीतिकरोमम इति ॥ सामा न्यधान्यमंत्रस्त्वत्रबोध्यइतिहेमाद्रौनानाधान्यमंत्राः ॥ अथान्नदानमंत्राअपितत्रैव ॥ आदौपाय सदानमंत्रस्तु ॥ पायसंशर्करायुक्तंसघृतंकांस्यभाजने ॥ प्रदानान्मेफलंचास्तुऐहिकामुष्मिकं चयत् इति ॥ क्षीरकमंडलुदानमंत्रस्तु ॥ सूर्यमंडलसंभूतागव्यदुग्धयुताः प्रियाः ॥ जनार्दनादिदेवानामतःपाहिसनातन इति ॥ ओदनमंत्रस्तु ॥ अन्नंब्रह्ममयंसाक्षान्नरा णांजीवरक्षणम् ॥ ओदनस्यप्रदानेनममसंतुमनोरथाः इति ॥ दध्यन्नदानमंत्रस्तु ॥ चंद्रमंड लमध्यस्थंचंद्रांबुदसमप्रभम् ॥ दध्यन्नंचास्यदानेनप्रीयतांवामनोमम इति ॥ कृसरान्नदान मंत्रस्तु । कृसरान्नंस्वादुवर्यंदेवानांप्रीतिवर्धनम् ॥ घृतव्यंजनसंयुक्तंदत्त्वारोगैर्विमुच्यते इति ॥

नानाभक्ष्यदानमंत्रस्तु ॥ केशवस्यप्रियाभक्ष्याः शंभुब्रह्मादितुष्टिदाः ॥ पृथग्विधाःपूपकाद्या
यच्छंतुबलमौरसम् इति ॥ सर्वान्नदानमंत्रस्तु ॥ अन्नमेवयतोलक्ष्मीरन्नमेवजनार्दनः ॥ अन्नंब्र
ह्माखिलत्राणमस्तुमेसर्वजन्मनि इति ॥ हेमाद्रियुक्तान्नदानमंत्राः ॥ अन्येऽपिकेचनमंत्रास्तत्र
त्याएव ॥ सक्तुदानमंत्रस्तु ॥ प्राजापत्यायतः प्रोक्ताः सक्तवोयज्ञकर्मणि ॥ तस्मादेषांप्रदाने
नप्रीयतांमेप्रजापतिः इति ॥ शर्करादानमंत्रस्तु ॥ अमृतस्यकुलोत्पन्नाइक्षवोऽप्यथशर्करा ॥
सूर्यप्रीतिकरानित्यमतः शांतिंप्रयच्छमे ॥ तथा ॥ शर्करेक्षुरसोद्भूतासदास्वादुकराप्रिया ॥ दाने
नास्यास्तुमेनित्यंतुष्टाःस्युर्द्विजदेवताःइति॥गुडदानमंत्रस्तु ॥ प्रणवः सर्वमंत्राणांनारीणांपार्वती
यथा ॥ तथारसानांप्रवरः सदैवेक्षुरसोमतः ॥ ममतस्मात्परांशांतिंददस्वगुडसर्वदा इति ॥
इक्षुदंडदानमंत्रस्तु ॥ इक्षुदंडंगुरुतरंरसालंसर्वकामदम् ॥ दानेनानेनतस्याशुप्रीयतांपरमेश्वरः
इति ॥ मधुदानमंत्रस्तु ॥ यस्मात्पितॄणांश्राद्धेषुपीतंमध्वमृतोद्भवम् ॥ सदातस्यप्रदानेनमोक्षः
स्याद्दुःखसागरात् ॥ घृतदानमंत्रः ॥ कामधेनोःसमुद्भूतंदेवानामुत्तमंहविः ॥ आयुर्विवर्धनं
दातूराज्यंपातुसदैवमाम् इति ॥ तैलदानमंत्रः । तैलंपुष्टिकरंनित्यमायुर्वृद्ध्यघनाशनम् ॥ अ
मांगल्यहरंश्रीमदतः शांतिंप्रयच्छमे इति ॥ नवनीतदानमंत्रस्तु । कामधेनोः समुद्भूतंविष्णोः

प्रीतिकरंपरम् ॥ नवनीतप्रदानेनबलंपुष्टिश्चमेऽच्युतेति ॥ तथा ॥ क्षीरार्णवसमुद्भूतंविष्णोस्तुष्टि करंसदा ॥ नवनीतप्रदानेनवांछितंचास्तुमेसदा इति ॥ क्षीरदानमंत्रः ॥ अलक्ष्मीहरणंनित्यंसौ भाग्यबलवर्धनम् ॥ क्षीरंमंगलमायुष्यमतःशांतिंप्रयच्छमे॥तथा॥शिशूनांजीवनंक्षीरंपितृदेवप्रियंस दा॥कांतिदंपुष्टिदंनित्यमतःशांतिंप्रयच्छमे इति ॥ दधिदानमंत्रः ॥ क्षीरेणाम्लंसमुद्भूतंदेवर्षिपितृ तृप्तिदम्॥दधिस्यान्मेऽमृतंनित्यमतःशांतिंप्रयच्छमे इति ॥ तक्रदानमंत्रः । तक्रंदधिसमुद्भूतंप्राणि नांतृप्तिदंपरम् ॥ अतस्त्वस्यप्रदानेनशांतिरस्तुसदामम इति॥पुष्पदानमंत्रः ॥ मनोहराणिपुष्पाणि सदादेवप्रियाणिच ॥ अतस्तेषांप्रदानेनममसंतुसुराःप्रियाः इति ॥ फलदानमंत्रः ॥ मनोहराणि रम्याणिनित्यंस्वादुकराणिच ॥फलानांसंप्रदानेनसंततिस्त्वमलामम ॥ इति । तथा । फलानि मधुराणीहमुनिदेवप्रियाणिच ॥ तस्मात्तेषांप्रदानेनसफलामेमनोरथाः इति ॥ तांबूलदानमंत्रः ॥ सोपस्करंचतांबूलंसर्वदामंगलंप्रियम् ॥ प्रियंचैवतुदेवानांसौगंध्यंवदनेऽस्तुमे इति ॥ पादुका दानमंत्रः ॥ कंटकोच्छिष्टपाषाणवृश्चिकादिनिवारणे ॥ पादुकेसंप्रदत्तेमेद्विजप्रीत्याप्रगृह्यताम्॥ इति ॥ उपानद्दानमंत्रः ॥ उपानहौप्रदत्तेमेकंटकादिनिवारणे ॥ सर्वमार्गेषुसुखदेअतः शांतिंप्रयच्छमे ॥ छत्रदानमंत्रः ॥ इहामुत्रातपत्राणंकुरुमेकेशवप्रभो ॥ छत्रंत्वत्प्रीतयेद

त्तंममास्तुचसदाशुभम् इति ॥ चामरदानमंत्रः । शशांककरसंकाशंहिमडिंडीरपांडुरम् ॥
प्रोत्सारयाशुदुरितंचामरामरवल्लभ इति ॥ पत्रिकादानमंत्रः ॥ पत्रिकासर्वजंतूनांशैत्यानंदक
रीशुभा ॥ देवेंद्रप्रीतयेदत्ताअतःशांतिंप्रयच्छमे इति ॥ व्यजनदानमंत्रः ॥ व्यजनंवायुदैव
त्यंग्रीष्मकालेसुखप्रदम् ॥ अस्यप्रदानात्सकलाममसंतुमनोरथाः इति ॥ दर्पणदानमंत्रः ॥
दर्शनेनत्वमादर्शनृणांमंगलदायकः ॥ सर्वसौभाग्यसत्कीर्तिर्निर्मलंज्ञानमस्तुमे ॥ ॥ अथकूष्मां
डादिदानम् ॥ भविष्ये । ब्रह्महत्यादिपापघ्नंकूष्मांडंसुखसौख्यदम् ॥ कार्तिकेरथसप्तम्यांदद्या
त्पुण्यदिनेष्वपि इति ॥ अद्येत्यादि० ममब्रह्महननादिसमस्तपापक्षयपूर्वकबहुपुत्रपौत्रसौ
भाग्यादिसकलमनोरथावाप्तिकूष्मांडबीजसमसहस्रसंख्याकाब्दब्रह्मलोकनिवाससिद्ध्ये इदं
कूष्मांडफलंबहुबीजाढ्यंघृतप्लुतंतिललिप्तंमुक्ताप्रवालरत्नहेमफलतांबूलवस्त्रादियुतंगोधूमराशिस्थि
तंवनस्पतिदैवतंसुवर्णदक्षिणायुतंगोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिद्विजहस्तेफलं
दद्यात् ॥ दानमंत्रस्तुतत्रैव ॥ ब्रह्महत्यादिपापघ्नंब्रह्मणानिर्मितंपुरा ॥ कूष्मांडंबहुबी
जाढ्यंपुत्रपौत्रादिवृद्धिदम् ॥ मुक्ताप्रवालहेमादियुक्तंदत्तंतवद्विज ॥ अनंतपुण्यफलदम
तः शांतिंप्रयच्छमे ॥ इति कूष्मांडदानम् ॥ अथदेशविशेषेणमकरसंक्रांतौसौभाग्यवतीनांदान

विशेषउक्तोहेमाद्रौव्यासेन ॥ सौभाग्यद्रव्यदानंचस्त्रीभिः कार्यं प्रयत्नतः ॥ सभर्तृकाभिः स
कांतौफलादीनांमृगेरवौ ॥ दानंषोडशसंख्याकमेकैकस्यफलस्यच ॥ हैमराजतकांस्यानांभा
जनं च यथाभवेत् ॥ वर्धितफलदानमंत्रः ॥ सतिलंगुडसंयुक्तंरसप्रीतिकरंनृणाम् ॥ वर्धितंसंगृ
हाणेदमतः शांतिंप्रयच्छमे इति ॥ सतिलगुडपिष्टग्रासदानमंत्रः ॥ मकरेर्केतुसंप्राप्तेग्रासस्ति
लगुडोद्विजे ॥ दानेनपुत्रसौभाग्यंधनधान्यंसदास्तुमे ॥ भांडदानमंत्रः ॥ हिरण्यादीनिभांडा
निपात्राणिमृन्मयानिच ॥ गृहाणेमानिवैयस्माद्भास्करः प्रीयतांमम ॥ गोधूमपिष्टदानमंत्रः ।
गोधूमजनितंपिष्टंशर्कराघृतसंयुतम् ॥ द्विजवर्यगृहाणत्वमतः शांतिंप्रयच्छमे ॥ शूर्पस्था
र्द्रतंडुलदानमंत्रः ॥ तंडुलाः शालिजाः शुक्लाः सार्द्राः शूर्पेव्यवस्थिताः ॥ संप्रदानेनवैते
षांशांतिरस्तुसदामम ॥ पायसपूरितकांस्यपात्रदानमंत्रः ॥ सौभाग्यभाजनंकांस्यंपायसान्ने
नपूरितम् ॥ दानेनानेनसौभाग्यंशांतिरस्तुसदामम इति ॥ फलपुष्पसहितकदलीस्तंभदान
मंत्रः ॥ कदलीसर्वदोषघ्नीहेमवर्णांबरावृता ॥ दानेनास्याःपुत्रपौत्रसौभाग्यंचास्तुमेसदा इति ॥
सौभाग्यद्रव्ययुतशूर्पदानमंत्रः ॥ सकंचुकंवस्त्रयुग्मैस्तथाकर्णावतंसकैः ॥ कंठसूत्रादिशूर्पस्य
दानात्पातुशिवामम ॥ जानकीप्रीतयेशूर्पपंचकदानमंत्रः ॥ रामपत्निमहाभागेसौभाग्यद्र

दा० व्यसंस्थिते ॥ गृहाणेमानिशूर्पाणिसोपस्कराणिजानकि ॥ सौभाग्यंभाग्यमारोग्यंसुतसौख्यं चं०
६९ सदास्तुमे इति ॥ अथषोडशविप्रेभ्यःसांगषोडशषोडशफलदानानि ॥ भविष्यपुराणे ॥ दानं
षोडशसंख्याकमेकैकस्यफलस्यच ॥ एवंषोडशविप्रेभ्योदत्त्वेप्सितमवाप्नुयात् इति ॥ अद्ये
त्यादि० ममसमस्तपापक्षयपूर्वकसकलसौभाग्यस्त्रीपुत्रपौत्रादीप्सिताऽनंतफलावाप्तयेदी
यमानफलसमसंख्यवर्षसहस्रावच्छिन्नदेवांगनाभोगोत्तरानेकसुखावाप्तिकामश्च नानानामगो
त्रेभ्यः षोडशसंख्याकेभ्यः सुपूजितेभ्यः ब्राह्मणेभ्यइमानिषोडशसंख्याकान्यमुकफ
लान्येकैकस्मैसगोधूमतांबूलफलदक्षिणायुतानिवनस्पतिदैवतानिदातुमहमुत्सृजेनममेति दत्त्वा
प्रणमेदिति ॥ दानमंत्रः ॥ फलैः षोडशसंयुक्तंस्वर्णधान्यादिसंयुतम् ॥ द्विजवर्यगृहाणत्वंममसं
तुमनोरथाः इति ॥ इतिषोडशिकाफलदानम् ॥ अथव्यतीपातेसुवर्णदानमाह ॥ हेमाद्रौ ॥ शंकुक
र्णप्रलंबोष्ठलंबभ्रूदीर्घनासिक ॥ अष्टनेत्रचतुर्वक्त्रविस्तीर्णशतयोजन ॥ व्यतीपातनमस्तेऽस्तुसो
मसूर्यसुतप्रभो ॥ यत्किंचिद्दीयतेस्वर्णमेरुतुल्यंतुतद्भवेत् इति ॥ अद्येत्यादि० ममसमस्तपाप ६९
क्षयपूर्वकहेममयहिमाचलदानसमफलावाप्त्यक्षय्यसुखश्रीसूर्यजनार्दनप्रीतयेइदंसुवर्णमग्निदैवतंस
दक्षिणंगोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ दानमंत्रः ॥ गुंजामात्रमिदंस्वल्पं

हेमविप्रकरेऽर्पितम् ॥ हिमाचलमितंभूत्वाप्रीयतांमेजनार्दनः इति ॥ हिरण्यगर्भगर्भस्थ
मितिवा ॥ इतिव्यतीपातेसुवर्णदानमन्त्रः ॥ अथाश्वत्थसेवनम् ॥ भविष्यपुराणे ॥ उदकुं
भप्रदानेतुअशक्तोयः पुमान्भवेत् ॥ तेनाश्वत्थतरोर्मूलंसेव्यंनित्यंजितात्मना ॥ सर्वपापप्रश
मनंसर्वदुःखविनाशनम् ॥ सर्वरोगापहंनित्यंध्रुवंसंततिवर्धनम् ॥ सेचनमंत्रः ॥ सिंचामितेऽश्वत्थ
मूलंममसंततिवृद्धये ॥ अश्वत्थरूपीभगवान्प्रीयतांमेजनार्दनः ॥ अनेनमंत्रवर्येणसिंचेदश्वत्थ
मूलकम् ॥ नमस्कुर्यात्ततः सम्यक्प्रार्थयेच्चपुनःपुनः इति ॥ सेचनफलमपितत्रैव ॥ यःकरोतितरो
र्मूलेसेकंमासचतुष्टयम् ॥ मनोरथास्तुसिध्यंतिश्रुतिरेषासनातनी ॥ मासचतुष्टयंचैत्रादौ ॥ वै
शाखधर्मेपि ॥ अश्वत्थमूलमासिंचेत्तोयेनबहुनासदा ॥ कुलानामयुतंतेनतारितंस्यान्नसंशयः
इति ॥ इत्यश्वत्थसेचनम् ॥ अथाथर्वणीये अश्वत्थाभिमंत्रणम् ॥ आरात्तेइत्यस्याग्निका
डांतोयोनित्वनग्निऋषिः ॥ वनस्पतिर्देवता ॥ अनुष्टुप्छंदः अश्वत्थाभिमंत्रणेविनियोगः ॥
ॐ आरात्तेअग्निरस्त्वारात्परशुरस्तुते ॥ निर्वातेत्वाभिवर्षतुस्वस्तितेऽस्तुवनस्पते इति ॥
तेकारस्थानेमेकारः स्वयंवक्तव्यः ॥ पौराणमंत्रस्तु ॥ अक्षिस्पंदंभुजस्पंदंदुःस्वप्नंदुर्विचिंतितम् ॥
शत्रुतश्चसमुत्पन्नमश्वत्थशमयस्वमे ॥ पुराणांतरमंत्रांतरसंयुक्तम् ॥ मूलतोब्रह्मरूपायमध्यतोवि

षणुरूपिणे ॥ अग्रतः शिवरूपायअश्वत्थायनमोनमः इति ॥ अश्वत्थस्पर्शंतुमंदवासरएवकु
र्यात् ॥ अन्यवासरेष्वर्चनंसेचनंसेवनंचदूरतएवकुर्यादित्युक्तंपाद्मे ॥ इत्यश्वत्थसेचनविधिः ॥
अथसूर्यादीनांवैषम्येदानान्युक्तानिज्योतिःसारे ॥ कौसुंभवस्त्रंगुडहेमताम्रंमाणिक्यगोधूमसुव
र्णपद्मम् ॥ सवत्सगोदानमितिप्रणीतंदुष्टायसूर्यायमसूरिकाश्च ॥ इति सूर्ये ॥१॥ घृतकलशंसित
वस्त्रंदधिशंखंमौक्तिकंसुवर्णंच ॥ रजतंचप्रदद्याच्चंदारिष्टोपशांतयेत्वरितम् ॥ इतिचन्द्रे ॥२॥ प्रवा
लगोधूममसूरिकाश्चवृषंसताम्रंकरवीरपुष्पम् ॥ आरक्तवस्त्रंगुडहेमताम्रंदुष्टायभौमायचरक्त
चंदनम् ॥ इतिभौमे ॥ ३ ॥ नीलंवस्त्रंमुद्गहेमंबुधायरत्नंपाचिंदासिकांहेमसर्पिः ॥ कांस्यंदं
तंकुंजरस्याथमेषोरौप्यंसस्यंपुष्पजात्यादिकंच ॥ इतिबुधे ॥ ४ ॥ अश्वः सुवर्णंमधुपीतवस्त्रं
सपीतधान्यंलवणंसपुष्पम् ॥ सशर्करंतद्रजनीप्रयुक्तंदुष्टायशांत्यैगुरवेप्रणीतम् ॥ इतिगुरौ ॥ ५ ॥
चित्रवस्त्रमपिदानवार्चितेदुष्टगेमुनिवरैः प्रणोदितम् ॥ तंडुलंघृतसुवर्णरूप्यकंवज्रकंपरिमलो
धवलागौः ॥ इतिशुक्रे ॥ ६ ॥ नीलकंमहिषंवस्त्रंकृष्णलोहंसदक्षिणम् ॥ विश्वामित्र्यायुतंद
द्याच्छनिदुष्टप्रशांतये ॥ इतिशनौ ॥ ७ ॥ राहोर्दानंकृष्णमेषोगोमेदोलाहकंबलौ ॥ सुवर्णं ७०
नागरूपंचसतिलंताम्रभाजनम् ॥ इतिराहौ ॥८॥ केतोर्वैदूर्यममलंतैलंमृगमदंतथा ॥ ऊ

णांतिलस्तुसंयुक्तांदद्यात्क्लेशापनुत्तये ॥ इति कृता ॥ ९ ॥ इतिनवग्रहाणांदानद्रव्याण्युक्ता
नि ॥ ॥ अथग्रहाणांदानानि ॥ ब्राह्मे ॥ ग्रहदानक्रमंवक्ष्येसर्वसिद्धिकरंपरम् ॥ सर्वशांतिक
रंनृणांसर्वपापप्रणाशनम् इति ॥ दानकालमपितत्रैव ॥ अयनेविषुवेचंद्रसूर्योपरागेजन्मर्क्षेभा
नुवासरेपंचदश्यांप्रातिकूल्येपुण्यकालेपुण्यदेशेविवाहादौचदानंकार्यम् ॥ तत्रायंप्रकारः ॥ ह
स्तमात्रांद्विहस्तांवावेदींकृत्वागोमयेनोपलिप्य तत्रसर्वतोभद्रंपंचरंगैर्विलिख्य वस्त्रंतत्रप्रसार्यतं
डुलैस्तत्रनवकोष्ठत्मकंपद्मंकृत्वाकोष्ठेषुतंडुलैः पद्मानिकृत्वातेषुनिष्कत्रयेणयथाशक्तिवा
सुवर्णप्रतिमाआदित्यादिग्रहाणांकृत्वाऽऽदौआदित्यंमध्यमेकोष्ठेआग्नेयेचंद्रंदक्षिणेभौममीशान्यां
बुधमुत्तरेगुरुंपूर्वेशुक्रंपश्चिमेशनैश्चरंनैर्ऋत्येराहुंवायव्येकेतुंतत्तन्मंत्रैस्तत्तत्पुष्पैस्तत्तद्गंधधूपदीपनैवे
द्यादिभिः संपूज्यप्रार्थयेत् ॥ प्रार्थनामंत्राः ॥ पद्मासनः पद्मकरोद्विबाहुःपद्मद्युतिः
पद्मतुरंगवाहः ॥ दिवाकरोलोकगुरुःकिरीटीमयिप्रसादंविदधातुदेवः ॥ १ ॥ श्वेतांबरःश्वेत
विभूषणश्चश्वेतद्युतिर्दंडकरोद्विबाहुः ॥ चंद्रोमृतात्मावरदः किरीटीश्रेयांसिमह्यंविदधातुदेवः
॥ २ ॥ रक्तांबरोरक्तवपुः किरीटीचतुर्भुजोमेषगतोगदाभृत् ॥ धरासुतः शक्तिधरश्चशूलीस
दाममस्याद्वरदः प्रशांतः ॥ ३ ॥ पीतांबरः पीतवपुःकिरीटीचतुर्भुजोदंडधरश्चहारी ॥

चर्मासिधृक्सोमसुतः सदामेसिंहाधिरूढोवरदोबुधश्च ॥ ४ ॥ पीतांबरःपीतवपुःकिरीटीचतुर्भु
जोदेवगुरुः प्रशांतः ॥ दधातिदंडंचकमंडलुंचतथाक्षसूत्रंवरदोस्तुमह्यम् ॥ ५ ॥ श्वेतांबरःश्वेत
वपुः किरीटीचतुर्भुजोदैत्यगुरुः प्रशांतः ॥ तथाक्षसूत्रंचकमंडलुंचदंडंचबिभ्रद्वरदोऽस्तुमह्यम् ६
नीलद्युतिः शूलधरः किरीटीगृध्रस्थितस्त्रासकरोधनुष्मान् ॥ चतुर्भुजः सूर्यसुतः प्रशांतः स
दास्तुमह्यंवरमंदगामी ॥ ७ ॥ नीलांबरोनीलवपुः किरीटीकरालवक्त्रः करवालशूली ॥ चतु
र्भुजश्चर्मधरश्चराहुः सिंहासनस्थोवरदोस्तुमह्यम् ॥ ८ ॥ धूम्रोद्विबाहुर्वरदोगदाभृद्गृध्रासनस्थो
विकृताननश्च ॥ किरीटकेयूरविभूषितांबरः सदास्तुमेकेतुगणः प्रशांत ॥ ९ ॥ इतिसंप्रार्थ्य
दद्यात् ॥ इतिप्रार्थनामंत्रा दानमंत्राश्च ॥ अथवासरदोषापनोदनानि संहिताप्रदीपे ॥ भानु
स्तांबूलदानादपहरतिनृणांवैकृतंवासरोत्थंसोमः श्रीखंडदानादवनिसुतभवंरक्तपुष्पप्रदानात्
॥ सौम्यः शक्रस्यमंत्रीहरिहरनमनाद्भार्गवः शुभ्रवस्त्रात्तैलस्नानात्प्रभातेदिनकरतनयोब्रह्मन
त्यापरेचेति ॥ १ ॥ इतिवारदोषापनोदनानि ॥ ॥ अथसहस्रभोजनविधिः ॥ भविष्यपुराणे।सहस्रभो
जनस्येहविधिंनारायणोमुनिः ॥ सर्वेषांचैवपुण्यानामब्रवीत्पुण्यमुत्तमम् ॥ यदाचित्तंचवित्तंचभ
क्तिरात्मनिजायते ॥ तदानीमेवकर्तव्यंप्रीतयेपरमात्मनः ॥ आषाढंचैवपौषंचमलमासंतथैव

च ॥ गुरुभार्गवयोरस्तंहित्वान्यस्मिञ्शुभेदिने ॥ कृत्वादौमंगलस्नानशुद्धःसन्भार्ययासह ॥ कृत्वादौद्रव्यशुद्ध्यर्थंप्रायश्चित्तंयथाविधि ॥ दशांशद्रव्यमादायविप्रेभ्योविनिवेदयेत् ॥ द्रव्यंसं प्रोक्षयेत्पश्चात्संपादितंतदाज्ञया ॥ गणेशंपूजयेत्पूर्वंमातृणांपूजनंततः ॥ कृत्वाभ्युदयिकंश्रा द्धंस्वस्तिवाचनपूर्वकम् ॥ आचार्यंपूजयेत्पश्चाद्वस्त्रालंकारभूषणैः ॥ ऋत्विजोवरयेदष्टौवस्त्रगंधै श्चपूजयेत् ॥ पुष्पमंडपिकांकृत्वाचतुरस्रांसुशोभनाम् ॥ कृत्वेशस्यसुवर्णेनप्रतिमांकर्षसं मिताम् ॥ सशक्तिकस्यदेवस्यभवानीशंकरस्यच ॥ तस्याधिदेवताविष्णुर्ब्रह्माप्रत्यधिदेव ता ॥ कृत्वातुप्रतिमाशुद्धिमग्न्युत्तारणपूर्वकम् ॥ षोडशैरुपचारैश्चतत्तन्मन्त्रैःप्रपूजयेत् ॥ ऋग्भिश्च पावमानीभिरभिषिच्ययथाविधि ॥ पुष्पमंडपिकामध्येस्थापनंतंडुलोपरि॥प्रतिमांतत्रसंस्था प्यकलशेचांबरावृते ॥ समंताद्देवदेवस्यक्रमेणैवतुपूर्वतः ॥ तत्तन्मंत्रेणनाम्नावापूजयेदंगदेवताः ॥ कर्णिकायांभवानीशोह्यधिप्रत्यधिसंयुतः ॥ तद्बहिश्चैवचत्वारस्तद्बाहिःषोडशक्रमात्॥ एकत्रिं शद्बहिश्चाष्टचत्वारिंशत्तथाक्रमात् ॥ पद्मस्यदलवच्छस्ताः कर्णिकाशतसंग्रहाः ॥ दिग्देवा १० ऋषयःसप्त ७ सागरा ४ भुवनत्रयम् ३॥ नद्यःसप्त ७ गुणा ३ श्चैव वेदा ४ श्चात्मेत्यनुक्रमात् ॥ अत्रपीठयंत्रस्थापनदेवताक्रमप्रयोगंचाह ॥ आदौपद्मकर्णिकायांमध्ये विष्ण्वधिदेवताब्रह्मप्रत्य

धिदेवतासहितंभवानीशंकरंस्थापयेत् ॥ तद्बहिश्चतुर्दलपद्मेप्रादक्षिण्येन गंणेश १ दुर्गा २
क्षेत्रपाला ३ भयंकराः ४ स्थाप्याः तद्बहिस्तृतीयेषोडशदलेषोडशमातरः ॥ गौरी १
पद्मा २ शची ३ मेधा ४ सावित्री ५ विजया ६ जया ॥ ७ देवसेना ८ स्वधा ९ स्वाहा १०
मातरो ११ लोकमातरः ॥ १२ धृतिः १३ पुष्टि १४ स्तथा तुष्टि १५ रात्मनःकुलदे
वताः ॥ १६॥तद्बहिरेकात्रिंशद्दलेवसुरुद्रादित्याः अष्टौवसवस्तु ॥ ध्रुवो १ धरश्च २ सोमश्च ३
आपश्चै ४ वाऽनिलो ५ नलः ६॥ प्रत्यूषश्च ७ प्रभासश्च ८ वसवोऽष्टौप्रकीर्तिताः ॥एकादशरु
द्रास्तु ॥ वीरभद्रश्च १ शंभुश्च २ योगीशो ३ जैकपात्तथा ४ ॥ अहिर्बुध्न्यः५पिनाकीच ६ भुव
नाधीश्वरस्तथा ७ ॥ कपाली ८ विट्पातिः ९ स्थाणु १० र्भगाख्यो ११ रुद्रसंज्ञकाः इति ॥
द्वादशादित्यास्तु ॥ धाता १र्यमाच २ मित्रश्च ३ वरुणे ४ शौ ५ भगस्तथा ६॥इंद्रो ७ विवस्वा
न् ८ पूषाच ९ पर्जन्यो १० दशमस्तथा ॥ त्वष्टा ११ विष्णु १२ रितिप्रोक्ताआदित्या द्वादशक्र
मात् ॥ पंचमेऽष्टचत्वारिंशद्दलआदौक्रमेणनवग्रहाः ॥ सूर्यः १ सोमो २ महीपुत्रः ३ सोमपुत्रो ४
बृहस्पतिः ५॥ शुक्रः६शनैश्चरो ७ राहुः ८ केतुश्चैव ९ नवग्रहाः इति ॥ दशलोकपालास्तु॥ ७२
इंद्रो १ ग्नि २ र्यमो ३ निर्ऋति ४ र्वरुणो ५ वायु ६ रेवच ॥ कबेरे ७ शौ ८तथाब्रह्मा ९ अनंतो

१० दशादिक्पतिः इति ॥ सप्तर्षयस्तु ॥ कश्यपो १ त्रि २ भंरद्वाजो ३ विश्वामित्रतो ४ऽथगौत
मः ५ ॥ जमदग्नि ६ र्वसिष्ठश्च ७ सप्तैतेऋषयःक्रमात् ॥ समुद्रास्तु ॥ पूर्व १ दक्षिण २ प
श्चिमो ३ त्तरा ४ श्चत्वारःसमुद्रा इति॥भुवनत्रयम् ॥भूर्लोक १ भुवर्लोक २ स्वर्लोका३इति॥सप्त
सरितश्च ॥ गंगाच १ यमुना २ चैवगोदावरी ३ सरस्वती ४ ॥ तापी ५ पयोष्णी ६ रेवा
च ७ सप्तनद्योयथाक्रमम् इति ॥ त्रिगुणास्तु सत्त्वं १ रज २ स्तमो ३ गुणाइति ॥ चत्वारोवे
दास्तु ॥ ऋग्वेदो १ ऽथयजुर्वेदः २ सामवेदो ३ ह्यथर्वणः ४ इति ॥ आत्माचइत्येतास्तत्रावा
ह्यपूजयेदिति ॥ इतिपीठयंत्रदेवतास्थापनक्रमः ॥ गंधपुष्पादिभिश्चैवसमभ्यर्च्यंयथाविधि ॥
यथाशक्तिकृतंसर्वमर्चनंविनिवेदयेत् ॥ देवदेवजगन्नाथविश्वसाक्षिन्नमोऽस्तुते ॥ गृहाणेमांकृ
तांपूजांप्रसीदभगवन्गुरो ॥ ग्रहयज्ञविधानेनग्रहपूजांसमाप्यच ॥ ऋत्विग्भिः सहवैहोमंततः कु
र्याद्यथाविधि ॥ कुंडेवास्थंडिलेवापिस्वगृह्यविधिनाद्विजः ॥ कृत्वाज्यभागपर्यंतमुपलेपादिकंत
तः ॥ ततः ॥ समिदाज्येनचरुणायवैस्तिलसमन्वितैः ॥ सहस्रंचाहुतीस्तत्रव्याहृतीभिस्ततः क्र
मात् ॥ जुहुयादृत्विगेकैकश्चतुर्विंशोत्तरंशुभम् ॥ प्रणवेनाहुतिंचैकांमंत्रेणैवपृथक्पृथक् ॥ देवता
नांचसर्वेषांनामभिर्जुहुयाद्घृतम् ॥ देवतानामंगदेवतानाम् ॥ ततः स्विष्टकृतंहुत्वाहोमशेषंसमाप

येत् ॥ आचार्यादीन्समभ्यर्च्यगंधपुष्पाक्षतादिभिः ॥ दद्याद्विभवसारेणदक्षिणांचयथो
चितम् ॥ लेह्यंपेयंतथाचोष्यंखाद्यंचैवचषड्रसान् ॥ देवायादौनिवेद्यंतुद्विजवर्यान्समर्चयेत् ॥ भ
क्ष्यभ्योज्याद्दिकंदद्यात्तृप्तिर्यस्ययथाभवेत् ॥ दक्षिणांचयथाशक्त्यासर्वेषांचसमांशतः ॥ ततश्च
भोजयेद्विप्रान्सहस्रंसम्यगेवहि ॥ एकस्मिन्नेवकालेवाभवेद्वापिदिनेदिने ॥ भवेद्यावत्सहस्रंतुता
वदेवहिभोजयेत् ॥ तेभ्योऽपिदक्षिणांदद्याद्भुंजानेभ्यः स्वशक्तितः ॥ दीनांधकृपणादींश्चभोज
यित्वास्वयंततः ॥ समाहितमनाः कर्त्ताभुंजीयात्सहबंधुभिः ॥ एवं यः कुरुतेसम्यक्सहस्राद्वि
जभोजनम् ॥ समाप्तेतुपुनर्होमः कर्तव्योमुनिरब्रवीत् ॥ ब्रह्महाचसुरापश्चपरद्रव्यापहारकः ॥
मातृगामीचगोघ्नश्चपरदाररतः सदा ॥ ज्ञानतोऽज्ञानतोवापिपापकारीयथेच्छया ॥ सदाचार
विहीनस्तुदमदानविवर्जितः ॥ ईदृशोपिद्विजोयःस्यात्सहस्राद्विजभोजनम् ॥ कुरुतेसद्यएवेहसपुना
तिनसंशयः ॥ ब्रह्मानंदपदंगच्छेत्तेनपुण्येनचैवहि ॥ सहस्रभोजनाच्चैवनानाविधमनोरथान् ॥
भुंक्तेसकामान्सकलान्भोगानपिचपुष्कलान् इति ॥ तत्रसंकल्पमाह ॥ ममपंचमहापा
तकनिवृत्तिगोवधपरदारपरद्रव्यापहारकायिकवाचिकमानसिकैतच्छरीरावच्छिन्नसमस्तपापक्षय ७३
पूर्वकनानाविधमनोरथसिद्ध्यर्थंतेषष्टिसहस्रवर्षविष्णुलोकनिवासांतेब्रह्मानंदावाप्तिद्वाराश्रीपरमेश्वर

प्रीत्यर्थं सहस्रब्राह्मणान् यथाशक्तियथोपपन्नेनान्नेनयथाकालंयथादेशंसदक्षिणंभोजयिष्ये इतिसंकल्प्य तत्रादौगणेशपूजनं स्वस्तिवाचनं मातृकापूजनं नांदीश्राद्धमाचार्य ऋत्विग्वरणहोमादिचकरिष्ये इसिसंकल्प्य ॥ गणेशपूजनादियथोक्तक्रमेणकुर्यादिति ॥

अथसर्वस्वदानसंकल्पवाक्यम् ॥ मात्स्ये ॥ अद्येत्यादि० ममैतच्छरीरावच्छिन्नसमस्त पापक्षयपूर्वकसकलमनोरथसिद्धियज्ञयाजित्वसर्वद्रव्यदानजन्यसर्वतीर्थस्नानजन्यसर्वदेवपूजाज न्यसमफलयमलोकादर्शनदारिद्र्यानुत्पत्तिसर्वकालस्त्रीपुत्रपौत्रधनधान्यसौख्याद्यावज्जीवमवियो गैहिकामुष्मिकाष्टैश्वर्यत्वबहुगंधर्वोपगीयमानदिव्याप्सरोगणसेवितदिव्यांगनासमाकीर्णहंससारस विहगादिपरिवृतहेमकिंकिणीजालमालिकामंडिततरुणादित्यसंकाशविमानारोहणशक्रादिसुरगण ब्रह्मविष्णुरुद्रलोकेंद्रलोकादिषुस्वेच्छयाविचरणंयावदाभूतसंप्लवाक्षय्यस्वर्गलोकावाप्त्यंतेविष्णुसा युज्यप्राप्तये इदं सकलं ममाश्रमीयंसकलवस्तुसर्वस्व सर्वीविष्णुदैवतं तत्रैवकल्पितसुवर्ण बहुदक्षिणम् ॐ सर्वस्वायनमइतिनाममंत्रेणसुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेत्येकस्मैदद्यात् ॥ यद्वा ॥ नानानामगोत्रेभ्यः ब्राह्मणेभ्यः सुपूजितेभ्यः सदक्षिणंदातुमहमुत्सृजेनममेति तेनश्री परमेश्वरः प्री० तत्सद्ब्रह्मार्पणमस्तु ॥ प्रार्थनामंत्रस्तु ॥ हरिश्चंद्रोयथाराजासर्वंदत्त्वादिवंगतः ॥

तथाहमाश्रमंदत्त्वायास्यामित्रिदशालयम् ॥ दिविभुव्यंतरिक्षेचहस्त्यश्वरथसंकुला ॥ हरिश्चंद्रस्यनृपतेः शोभतेनगरीयथा ॥ तथाममाश्रमंसर्वंदिविसर्वत्रगच्छतु ॥ सर्वस्वदानेनानेनतांगतिंप्राप्नुयामहम् ॥ सर्वस्वस्यचदानेनहरिश्चंद्रोयथाभवत् ॥ दुःखहीनःसुखमयस्तथामांकुरुसर्वदा ॥ सर्वस्वदानात्सकलाममसंतुमनोरथाः ॥ इतिसर्वस्वदानप्रयोगः ॥ ॥ अथयुगप्राधान्येन व्यासोक्ताधर्माउच्यंते ॥ तपः परंकृतयुगेत्रेतायांज्ञानमुत्तमम् ॥ द्वापरेयज्ञमित्याहुर्दानमेव कलौस्मृतम् ॥ इति ॥ स्कांदे ॥ श्रांतस्ययानंतृषितस्यपानमन्नंक्षुधार्तस्यनरोनरेन्द्र ॥ दद्याद्विमानेनसुरांगनाभिःसंस्तूयमानस्त्रिदिवंप्रयाति ॥ यतीनामाहयमः॥यतीनांपरमोधर्मस्त्वनाहारोवनौकसाम् ॥ दानमेवगृहस्थानांशुश्रूषाब्रह्मचारिणाम् इति ॥ दानमावश्यकंकेषामित्याह व्यासः ॥ मातापित्रोश्चयद्दत्तंभ्रातृस्वसृसुतायच ॥ सोदर्येपिचयद्दत्तंसोऽतिथिःस्वर्गसंक्रमः ॥ पितुः शतगुणंदानंसहस्रंमातुरुच्यते ॥ अनंतंदुहितुर्दानंसोदर्येदत्तमक्षयम् ॥ भविष्योत्तरेपि नकेवलंब्राह्मणानांदानंसर्वत्रशस्यते ॥ भगिनीभागिनेयानांमातुलानांपितृस्वसुः ॥ दरिद्राणां चबंधूनांदानंकोटिगुणंभवेत् ॥ मातुर्गोत्रेशतगुणंस्वगोत्रेदत्तमक्षयम् ॥ दातुर्लक्षणमपितत्रैव ॥ अपाप्माऽरोगी धर्मात्मा दित्सुरव्यसनःशुचिः ॥ अनिंद्योजीवकर्माचसद्भिर्दाताप्रशस्य

ते ॥ प्रतिग्रहीतृलक्षणमपि तत्रैव ॥ त्रिःशुक्लःक्षीणवृत्तिश्चघृणालुः सकलेंद्रियः ॥ विमुक्तोयोनिदोषेभ्योब्राह्मणः पात्रमुच्यते ॥ तथा ॥ सौमुख्यमभिसंप्रीतिरर्थिनांदर्शनेसदा ॥ सत्कृतिश्चानसूयाचतदाश्रद्धेतिकीर्त्यंते ॥ देवलः ॥ यद्ददातियदश्नातितदेवधनिनांधनम् ॥ अन्येमृतस्यक्रीडंतिदारैरपिधनैरपि ॥ व्यासः ॥ आयासशतलब्धस्यप्राणेभ्योपिगरीयसः ॥ गतिरेकैववित्तस्यदानमन्येविपत्तयः ॥ ग्रासादर्धमपिग्रासमर्थिभ्यः किंनदीयते ॥ इच्छानुरूपोविभवः कदाकस्यभविष्यति ॥ मात्स्ये ॥ न्यायेनार्जनमर्थस्यवर्धनंनाभिरक्षणम् ॥ सत्पात्रेप्रतिपत्तिश्चसर्वशास्त्रेषुगीयते ॥ पुनस्तत्रैव ॥ अदातायत्रयत्रैतितत्रतत्रसुदुःखितः ॥ दानात्सुखमवाप्नोतिपरत्रापिचनिर्वृतः इति ॥ याज्ञवल्क्यः ॥ अक्षरद्वयमभ्यस्तंनास्तिनास्तीतियत्पुरा ॥ तदिदंदेहिदेहीतिविपरीतमुपस्थितम् इति ॥ तथा ॥ द्वारंद्वारमटंतीहभिक्षुकाःपात्रपाणयः ॥ दर्शयंत्येवलोकानामदातुःफलमीदृशम् ॥ बृहस्पतिः ॥ द्वावेवाप्सुप्रवेष्टव्यौगलेबद्ध्वादृढांशिलाम् ॥ धनवंतमदातारंदरिद्रंचातपस्विनम् इति ॥ दरिद्रस्यैवदद्यादित्याह ॥ बृहस्पतिः ॥ वृष्टिर्यथासमुद्राणांतृप्तानामशनंयथा ॥ तथादानंसमृद्धानांदत्तंभवतिनिष्फलम् इति ॥ अतःपरंषोडशमहादानादीनांबहुत्वादुपरम्यतइति ॥ कालोपनामरामेशभट्टसूनोःसुधी

मतः ॥ महादेवद्विजार्यस्यसूनुनाप्रभविष्णुना ॥ १ ॥ दिवाकरेणरचितादानसंक्षेपचंद्रिका ॥
गिरिजाजानितुष्ट्यर्थंमुदंवितनुयात्सताम् ॥२॥ इति विद्वत्प्रार्थना ॥ अदृष्टदोषान्मतिविभ्रमाद्वा
यदर्थहीनंलिखितंमयात्र ॥ तत्सर्वमार्यैःपरिशोधनीयंकोपंनकुर्यात्खलुतर्णकस्य ॥ ३ ॥ किंच॥
शास्त्रकर्ताभवेद्व्यासोलेखकोगणनायकः ॥ तयोर्वैचलिताबुद्धिर्मनुष्याणांतुकाकथा ॥ ४ ॥ ले
खनपरिश्रमवेत्ताभुवनेविद्वज्जनोनान्यः ॥ सागरलंघनखेदंहनुमानेकः परंवेत्ति ॥ इतिकाश्यां
श्रीमत्कालोपनामकभट्टरामेश्वरात्मजभट्टमहादेवद्विजवर्यसूनुनाबालंभट्टानुजदिवाकरेणविरचि
तादानचंद्रिकासमाप्ता ॥ दानानिसर्वाण्यभिधायतेषांप्रतिग्रहेशुद्धिमतोऽभिधास्ये ॥
तथाधियाभावितयाप्रवृत्तिः प्रतिग्रहेसाधुजनस्यनस्यात् ॥ तत्रमेषीदानप्रकरणे ॥
दुष्टप्रतिग्रहहतोविप्रोभवतिपातकी ॥ नाभिभाषेत्ततोदत्त्वातन्मुखंनावलोकयेत् इ
त्यादि ॥ भविष्योत्तरे ॥ दुष्प्रतिग्रहदग्धस्याविप्रस्यकिलभारत ॥ नपश्येद्वदनंपश्चान्नचैनम
भिभाषयेत् इति ॥ महाभारतेच ॥ पूजकोगणकोव्यासोघोरग्राहीतथैवच ॥ परास्थिवाहको
वैद्योग्रामयाजीतथैवच ॥ एतेचांत्यसमालोकेनस्प्रष्टव्याः कदाचन ॥ कदाचिन्मोहतः स्पृष्टः
सवासाआप्लुतः शुचिः इति ॥ पराशरस्मृतौच ॥ मंत्रेणानेनदत्त्वातंप्रणिपत्यक्षमाप्यच ॥

आसीमांतमनुव्रज्यतन्मुखंनावलोकयेत् इति ॥ महार्णवेचदुष्टप्रतिग्रहः स्पष्टः ॥ प्रतिग्रहदुष्टत्वं चतुर्धा ॥ दातृकालदेशप्रतिग्राह्यदोषभेदात् ॥ चांडालत्वपतितत्वादयोदातृदोषाः ॥ कुरुक्षेत्रत्वादयोदेशदोषाः चंद्रसूर्योपरागादयः कालदोषाः ॥ उभयतोमुखीत्वमेषीत्वादयोदेयदोषाः॥ तिलधेनुर्गजोवाजीमाहिषाजिनमूर्तयः ॥ सुरभिःसूयमानाचघोराःसप्तप्रतिग्रहाः इतिनिषेधात् ॥ प्रेतान्नमजिनंमणिरितिपाठेप्रेतान्नमेकादशाहिकश्राद्धान्नभोजनम् ॥ मणिः शालग्रामइति हेमाद्रिः ॥ तत्रैवतन्निषेधोऽरुणस्मृतौ ॥ परमापद्गतेनापिअंत्यजातिप्रतिग्रहः ॥ नकार्योब्राह्मणेनेहआत्मनः श्रेयइच्छता ॥ प्रतिग्रहाच्चांत्यजातेः पतितत्वंप्रजायते इति ॥ अंत्यजानाह मनुः ॥ रजकश्चर्मकश्चैवनटोबुरुडएवच॥कैवर्तमेदभिल्लाश्चसप्तैतेअंत्यजाः स्मृताः ॥ चांडालानाह व्यासः ॥ ब्राह्मण्यांशूद्रजातश्चचांडालस्त्रिविधः स्मृत इति ॥ तथा ॥ कुरुक्षेत्रप्रतिग्राहीनभूयः पुरुषोभवेत् ॥ गायत्रीमनुजाप्येनसप्तलक्षभवेच्छुचिः इति ॥ कालदोषभिन्नोऽसत्प्रतिग्रहनिषेधः तत्प्रतिग्रहप्रायश्चित्तकथनेनस्पष्टः ॥ सर्वासत्प्रतिग्रहेप्रायश्चित्तंषट्त्रिंशन्मते । दृव्यालक्षजपेनैवशुद्ध्यतेसत्प्रतिग्रहात् इति ॥ जपसंख्यातु ॥ जपित्वात्रीणिसावित्र्याः सहस्राणिसमाहित इति ॥ मनूक्तंतुद्वित्रिप्रकारेणप्रतिग्रहस्यासत्त्वविषयम् ॥ तेनपतितादिभ्यो

दुष्टदेशकालयोरदुष्टप्रतिग्रहेषट्त्रिंशन्मतोक्तंदशप्राजापत्यरूपम् ॥ पतितादिभ्योमहिष्यादिप्रति ग्रहेयाज्ञवल्क्योक्तमितिविज्ञानेश्वरः ॥ स्मृत्यर्थसारे ॥ सर्वत्रानुक्तोदानदेयकालद्रव्येष्वदुष्टेष्वपि द्वादशानिष्कप्रमाणंद्रव्यप्रतिग्रहेकार्यम् ॥ एवंसर्वत्रद्रव्यानुसारेणप्रायश्चित्तवृद्धिह्रासौकल्प्यौ ॥ दातृदेशकालद्रव्येष्वन्यतरदोषेएकैकगुणवृद्धिः ॥ मणिवासोगवादीनामन्यतरप्रतिग्रहेगाय त्र्यष्टसहस्रजपः ॥ भिक्षादिप्रतिग्रहेपुण्यमंत्रोच्चारणम् ॥ नचप्रतिग्रहस्यानिषिद्धत्वात्कथं प्रायश्चित्तविधिरितिवाच्यम् ॥ प्रतिग्रहेणविप्राणांब्राह्मंतेजः प्रणश्यति इत्यरुणस्मृत्याप्राय श्चित्ताम्नायेनचतत्कथनात् ॥ प्रतिग्रहसमर्थोपिप्रसंगंतत्रवर्जयेत् इतिस्पष्टमेवनिषेधसत्त्वा च्च ॥ प्रायश्चित्तंचप्रतिगृहीतसर्वद्रव्यंत्यक्त्वैवकार्यम् ॥ सतिद्रव्येप्रायश्चित्ताधिकाराभावात् इ तिस्मृत्यर्थसारादयः ॥ अरुणस्मृतौतु ॥ षष्ठांशद्वादशांशपरित्यागौवैकल्पिकावुक्तौ ॥ तथा प्रतिग्रहाच्चषष्ठांशंवाणिज्याच्चतृतीयकम् ॥ कृषेर्विंशतिमंभागंत्यजतांनास्तिपातकम् ॥ प्रतिग्रह कुत्सितानांत्रिभिः कृच्छ्रैर्विशुध्यति ॥ रथोवाजीचमहिषीतिलधेनुर्गजोऽजिनम् ॥ सूय मानाचसुरभिर्घोराः सप्तप्रतिग्रहाइति ॥ एतेषांप्रतिग्रहेआहिताग्नेः प्राजापत्येष्टिः स्मार्ताग्निम तश्चरुस्तद्देवताकः अनग्नेः अन्येषांचकृच्छ्रत्रयम् ॥ अरुणस्मृतौ ॥ गुडधेन्वादिधेनूनांप्राय

श्चित्तंतथोच्यते ॥ प्रतिग्रहेचरेद्विप्रः प्राजापत्यमतंद्रितः ॥ जपेच्चपौरुषंसूक्तमप्सुचैवाघमर्ष
णम् ॥ अहोरात्रस्थितश्चैवमुच्यतेतेनकिल्बिषात् ॥ अयुतंजपसंख्या ॥ गृहदानंमहादानंनास्ति
दानंगृहात्परम् ॥ येनदत्तेनवैतेनसर्वंदत्तंभवेन्नणाम् ॥ गृहोपकरणंसर्वंगोमहिष्यादिभूषणम् ॥ कं
डणीपेषणीचुल्लीह्युदकुंभस्तुमार्जनी ॥ शय्याविभाजितंछत्रंवितानंरथगोवृषम् ॥ तत्रकृच्छ्रंचरे
द्विप्रोमहासांतपनंतथा ॥ शतंवाभोजयेद्विप्रान्गायत्रींलक्षमेवच ॥ प्रायश्चित्तेकृतेविप्रोमुच्य
तेतत्प्रतिग्रहात् ॥ प्रायश्चित्तस्याकरणेयुवैवम्रियतेतुसः ॥ अश्वप्रतिग्रहंकृत्वाचरेच्चांद्रायण
त्रयम् ॥ अश्वस्यविक्रयंकृत्वाह्येतदेवव्रतंचरेत् ॥ कपिलाविक्रयंकृत्वाचरेच्चांद्रायणत्रयम् ॥ गो
शतंगोसहस्रंचकृष्णावैतरणी तथा ॥ चतस्रश्चैवगावश्चवर्जनीयाः प्रयत्नतः ॥ चतस्रउत्क्रां
तिऋणपापमोक्षधेनवः ॥ गृहीत्वावैतरणींलोहंयमदंडभयावहम् ॥ प्राजापत्यत्रयंकुर्याद्भोज
येच्चशतंद्विजान् ॥ जपेद्वावामदेव्यंचशिवसंकल्पमेवच ॥ रथंतरंवामदेव्यंजपेन्मुच्येतकि
ल्बिषात् ॥ यज्ञकर्मणियाधेनुर्व्रतधेनुस्तथैवच ॥ मधुपर्केचयाधेनुर्याधेनुःकर्मसिद्धये ॥ एतत्प्र
तिग्रहेविप्रप्रायश्चित्तंनविद्यते ॥ पर्वतायेदशप्रोक्तास्तथैवाद्विमुखीचगौः ॥ उष्ट्रप्रतिग्रहेविप्रःक्षयेन्मा
सचतुष्टयम् ॥ प्राजापात्येनकृच्छ्रेणषष्ठांशंतुपारित्यजेत् ॥ विप्रेभ्योदद्यात्॥जपेद्वादशलक्षंवागाय

त्र्यानिश्यभोजनः ॥ शतेनमुच्यतेपापाद्विप्राणांभोजनेनच ॥ प्राणायामशतंकुर्याद्ब्रह्मकूर्चसम
न्वितम् ॥ रथप्रतिग्रहेलक्षंगायत्रीजपमाचरेत् ॥ अयुतंवाथगायत्र्याः संगमेस्नानमाचरेत् ॥ षष्ठां
शंतुपरित्यज्यब्राह्मणान्भोजयेच्छुचिः ॥ प्रतिगृह्यान्नदानानिप्रायश्चित्तंयथोदितम् ॥ जपेन्निरंतरं
देवींवैष्णवंव्रतमाचरेत् ॥ जपसंख्याअयुतादि ॥ विद्यादानंगृहीत्वापियत्किंचित्पुस्तकादिकम् ॥
ब्राह्मणान्भोजयेद्भक्त्याकृच्छ्रमेकंसमाचरेत् ॥ पृथिवींप्रतिगृह्याथसशैलवनकाननाम् ॥
अपिधातुमथोगृह्यतप्तकृच्छ्रत्रयंतथा ॥ भूत्वात्रिषवणस्नायीक्षपयेन्मासचतुष्टयम् ॥ एवं
शुद्धिमवाप्नोतिद्विजःषष्ठांशमुत्सृजेत् ॥ इदंचसदक्षिणप्रतिग्रहे ॥ तद्रहितप्रतिग्रहेतुन
दोषः । भूमिंयःप्रतिगृह्णातियस्तुभूमिंप्रयच्छति ॥ तावुभौपुण्यकर्माणौनियतंस्वर्गगामिनौइ
त्युक्तेः ॥ अथषोडशमहादानेषु तत्रचारुणस्मृतौ । तुलापुरुषभागंचगृहीत्वाचांद्रकंचरेत्
हिरण्यगर्भंचतथाब्रह्मांडेकल्पपादपे ॥जलेत्रिषवणस्नायीचरेत्सांतपनद्वयम् ॥ गोसहस्रप्रतिग्राहीय
दाविप्रोह्यकामतः ॥ गोमूत्रयावकाहारोमासेनैकेनशुद्ध्यति ॥ हिरण्यकामधेन्वादिदानमत्रय
थोदितम् ॥ महाभूतघटांतेषुप्रायश्चित्तमथोच्यते ॥ गायत्र्यादशलक्षैश्चप्राणायामसहस्रकैः ॥
नश्यंतिपापसंघाश्चकाकथादुष्प्रतिग्रहे ॥ पवमानंचसूक्तंवैसर्वपातकनाशनम् ॥ अत्रायमभि

संधिः । आयुष्यमितिसूक्तेनमणिंकंठेप्रतिमुच्येत्यादिसूत्रेषुअखिलानामपिविनियोगदर्शना
त् । तेषामपिप्रामाण्यबलात् । पावमानीजपस्याखिलेषुविधानात्तत्तत्फलापेक्षायां
गोघ्नान्मातृपितृवधादित्यादिमंत्रवर्णेनतत्तत्पातकनाशस्यफलत्वावगत्यातत्तत्पापेषुपावमानीज
पस्यप्रायश्चित्तत्वंपापानुरोधेनचजपसंख्याकल्पनीयेतिदिक् ॥ अथराजप्रतिग्रहप्राय
श्चित्तम् ॥ अनापदिराजप्रतिग्रहंनिंदतियाज्ञवल्क्यः ॥ न राज्ञः प्रतिगृह्णीयाल्लुब्धस्योच्छा
स्त्रवर्तिनः ॥ प्रतिग्रहेसूनीचक्रीध्वजीवेश्यानराधिपाः ॥ दुष्टादशगुणंपूर्वंपूर्वादेतयथोत्तरम्इति ॥
संवर्तः । राजप्रतिग्रहोघोरोमध्वास्वादोविषोपमः ॥ पुत्रमांसंवरंभोक्तुंनतुराजप्रतिग्रहः इति ॥ स्कां
दे । मरुदेशेनिरुदकेब्रह्मरक्षस्त्वमागतः ॥ राजप्रतिग्रहात्पुष्टः पुनर्जन्मनविंदति ॥ ब्राह्मण्यंयः
परित्यज्यद्रव्यलोभेनमोहितः ॥ विषयामिषलुब्धस्तुकुर्याद्राजप्रतिग्रहम् ॥ नरकेरौरवेघोरेतस्यै
वपतनंध्रुवम् ॥ वृक्षादावग्निना दग्धाः प्ररोहंतिघनागमे ॥ राजप्रतिग्रहाद्दग्धानप्ररोहंतिकेनाचि
त् इति ॥ विष्णुधर्मोत्तरे । दशसूनासमश्चक्रीदशचक्रिसमोध्वजी ॥ दशध्वजिसमावेश्यादश
वेश्यासमोनृपः ॥ दशसूनासहस्राणियोवाहयतिसौनिकः ॥ तेनतुल्यः स्मृतोराजातस्माद्घोरः
प्रतिग्रह इति ॥ इत्यधार्मिकराजविषयेनिंदा ॥ तथाचतत्रैवलिखितम् । येषांनविषयेप्रीतिर्यं

ज्ञेयज्ञपतेर्हरेः ॥ यत्रयेभूभुजां तेषामेतत्सूनोदितंफलम् ॥ येषांपाखंडिसंकीर्णंराष्ट्रंनब्राह्मणोत्कटम् ॥
एतेसूनासहस्राणांदशानांभोगिनोनृपाः ॥ येषांनयज्ञपुरुषः कारणंपुरुषोत्तमः ॥ तेतुपापसमा
चाराः सूनापापौघभागिनः इति ॥ अदुष्टात्तुराज्ञः प्रतिग्रहोननिंदितः । अतएवोक्तंछंदोगशाखा
याम् । प्राचीनशालादीन्महामुनीन्राजप्रतिग्रहे प्रवर्तते इति ॥ अश्वपतिनामकेनराज्ञादोषा
भावउपन्यस्तः नमेस्तेनोजनपदेनकुर्यान्नचमद्यपः ॥ नानाहिताग्निर्नाविद्वान्नस्वैरीस्वैरिणीकुतः
इति ॥ याज्ञवल्क्यवचनेपिराजप्रतिग्रहनिंदायांलुब्धस्योच्छास्त्रवर्तिनइतिराजविशेषणाद
दुष्टराजप्रतिग्रहोननिंदितइतिगम्यते ॥ तथा नारदोपि । श्रेयान्प्रतिग्रहोराज्ञांनान्येषांब्राह्म
णादृते ॥ ब्राह्मणश्चैवराजाचद्वावप्येतौधृतव्रतौ ॥ नैतयोरंतरंकिंचित्प्रजाधर्माभिरक्षणे ॥ शुची
नामशुचीनांचसन्निवेशोयथांभसाम् ॥ समुद्रेसमतांयातितद्वद्राज्ञांधनागमः ॥ यथाग्नौसं
स्थितंचैवशुद्धिमायातिकांचनम् ॥ एवंधनागमःसर्वःशुद्धिमायातिराजनि इति ॥ रा
जप्रतिग्रहेप्रायश्चित्तमाह ॥ वृद्धहारीतः ॥ राज्ञः प्रतिग्रहंकृत्वामासमप्सुसदावसेत् ॥
षष्ठेकालेपयोभक्षः पूर्णेमासेप्रमुच्यते ॥ तर्पयित्वाद्विजान्कामैः सततंनियतव्रत इति ॥ तद
सत्प्रतिग्रहविषयमितिमाधवः ॥ अथरहस्यप्रायश्चित्तानि ॥ याज्ञवल्क्यः । अनभिख्यातदो

षस्तुरहस्यव्रतमाचरेत् इति ॥ कर्तृव्यातिरिक्तैर्यदीयोदोषोनज्ञायतइत्यर्थः ॥ अतश्चपारदार्या
दरपिस्त्रीपुंसाभ्यामितरेणाज्ञातस्यरहस्यतास्त्येव ॥ तस्यप्रायश्चित्तमपिरहस्यमेवकर्तव्यम् ॥
तथाचहारीतः । रहस्येरहस्यंप्रकाशेप्रकाशमिति ॥ तत्ररहस्यानांसाधारणप्रायश्चित्तंमनुरा
ह ॥ वेदाभ्यासोऽन्वहंशक्त्यामहायज्ञक्रियाक्षमा ॥ नाशयंत्याशुपापानिमहापातकजान्यपि ॥
यथैधस्तेजसावह्निः प्राप्तंनिर्दहतिक्षणात् ॥ तथाज्ञानकृतंपापंकृत्स्नंदहतिवेदवित् ॥ सव्याहृ
तिकप्रणवाःप्राणायामास्तुषोडश ॥ अपिभ्रूणहनंमासंपुनंत्यहरहः कृताः इति ॥ वसिष्ठः ॥
यद्याकार्यंकृतंसाग्रशतंवदैश्चधार्यते ॥ तत्सर्वंतस्यवेदाग्निर्दहत्यग्निरिवेंधनम् ॥ यमः ॥ सहस्र
परमांदेवींशतमध्यांदशावराम् ॥ गायत्रींसंजपेन्नित्यंमहापातकनाशिनीम् इति ॥ मू
लेशौनकः ॥ ऋग्वेदमभ्यसेद्यस्तुयजुः सामाथवापिवा ॥ सूक्तानिसरहस्यानिअथर्वांगिरसस्त
था ॥ ब्राह्मणानिचकल्पांश्चषडंगानितथैवच ॥ इतिहासपुराणानिदेवतास्तवनानिच ॥ जप्त्वा
पापैः प्रमुच्येतधर्मस्थानैस्तथापरैः ॥ इति ॥ कौर्मे ॥ जपस्तपस्तीर्थसेवादेवब्राह्मणपूजनम् ॥
ग्रहणादिषुकालेषुमहापातकशोधनम् ॥ पुण्यक्षेत्राभिगमनंसर्वपापप्रणाशनम् ॥ अमावा
स्यातिथिंप्राप्य यः समाराधयेद्भवम् ॥ ब्राह्मणान्भोजयित्वातुसर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ कृष्णाष्टम्यां
महादेवंतथाकृष्णचतुर्दशीम् ॥ संपूज्यब्राह्मणमुखेसर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ त्रयोदश्यां

तथारात्रौसोपहारंत्रिलोचनम् ॥ दृष्ट्वेशंप्रथमेयामेमुच्यतेसर्वपातकैः ॥ एकादश्यांनिराहारः समभ्यर्च्यजनार्दनम् ॥ द्वादश्यांशुक्लपक्षस्यसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ उपोषितश्चतुर्दश्यां कृष्णपक्षेसमाहितः ॥ यमायधर्मराजायमृत्यवेचांतकायच ॥ वैवस्वतायकालायसर्व भूतक्षयायच ॥ औदुंबरायदध्नायनीलायपरमेष्ठिने ॥ वृकोदरायचित्रायचित्रगुप्तायवैक्रमात् ॥ चतुर्दशैतेमंत्राःस्युश्चतुर्थ्यंतानमोऽन्विताः ॥ प्रत्येकंतिलसंमिश्रान्दद्यात्सप्तोदकां जलीन् ॥ स्नात्वानद्यांतुपूर्वाह्णेमुच्यतेसर्वपातकैः ॥ इति ॥ तथातत्रैवाध्यायांतरे ॥ अस्मि न्कलियुगेघोरेलोकाः पापानुवर्तिनः ॥ भविष्यंतिमहाबाहोवर्णाश्रमविवर्जिताः ॥ नान्य त्पश्यामिजंतूनांमुक्त्वावाराणसींपुरीम् ॥ सर्वपापप्रशमनंप्रायश्चित्तंकलौयुगे ॥ इति ॥ इतिरहस्ये षुसाधारणप्रायश्चित्तानि ॥ अथप्रतिपदोक्तप्रायश्चित्तानि ॥ याज्ञवल्क्यः ॥ त्रिरात्रोपोषितो जप्त्वाब्रह्महात्वघमर्षणम् ॥ अंतर्जलेविशुध्येच्चगांचदद्यात्पयस्विनीम् इति ॥ मनुः ॥ हविष्पां तीयमभ्यस्यनतमंहइतीतिच ॥ जप्त्वाचपौरुषंसूक्तंमुच्यतेगुरुतल्पग इति ॥ हविष्पांतमजरंस्व र्विदीत्येकोनविंशर्चम् । नतमंहोनदुरितंसप्तर्चम् । इतिवाइतिमेमनस्त्रयोदशर्चम् । सहस्रशीर्षेति षोडशर्चम् । एतेषांचतुर्णांसूक्तानांअन्यतमंप्रत्यहंषोडशकृत्वोमासंजपित्वाअकामतोगुरुतल्प गः शुध्यतीतिविज्ञानेश्वरादिसंमतोऽर्थः ॥ मूलेशौनकः । अतोदेवाजपेत्सूक्तमग्नआयूंषिवात्र

चा ॥ अघमर्षंचवाजप्त्वामुच्यतेब्रह्महत्यया इति ॥ ॥ इतिश्रीमत्कालोपनामक भट्टरामेश्वरात्मजभट्टमहादेवद्विजवर्यसूनुभट्टदिवाकरविरचितदानसंक्षेपचंद्रिकायांसदसत्प्रतिग्रह प्रायश्चित्तानिकाश्यांनिरूपितानि ॥ ॥ अथस्मृत्यर्थसारोक्तरहस्यप्रायश्चित्तानि ॥ ॥ कर्तृव्यतिरिक्तेतराज्ञातदोषेरहस्यंप्रायश्चित्तंचरेत् ॥ अविद्वांस्तुमुखांतरेणरहस्यप्रायश्चित्तं ज्ञात्वारहस्यंचरेत् ॥ स्त्रीशूद्राश्चैवंजपहोमवर्ज्यम् । तत्राऽऽहारविशेषानुक्तौपयःप्रभृतयः । कालविशेषानुक्तौवत्सरादयोमासांताः । देशविशेषानुक्ताशिलोच्चयादयोगौतमोक्ताः । जपेतुऋषिदैवतच्छंदोविनियोगाविज्ञेयाः । अमत्याब्राह्मणवधेतस्त्रिरात्रमंतर्जलेनिमज्ज्यऋतंचसत्यचेत्यघमर्षणसूक्तमावर्त्यत्रिरात्रांतेपयास्विनींगांदत्त्वाशुध्येत् ॥ दानाशक्तौ सव्याहृतिकाः षोडशप्राणायामाः प्रतिदिनंमासमावर्त्य अभ्यासेतुत्रिंशद्रात्रंव्रतस्थः प्राणायामैश्चांतेऽघमर्षणंजपेत् महापापैः शुध्येत् । मत्याचेत्प्राग्वानिष्क्रम्यस्नायादिति ॥ ॥ इतिस्मृत्यर्थसारोक्तरहस्यप्रायश्चित्तानिनिरूपितानि ॥ ॥ इतिसंक्षेपदानचन्द्रिकासमाप्ता ॥ छ ॥

॥ इति दिवाकरकृतदानचन्द्रिका समाप्ता ॥

हमारे प्रकाशनों की अधिक जानकारी व खरीद के लिये हमारे निजी स्थान :

खेमराज श्रीकृष्णदास
अध्यक्ष : श्रीवेंकटेश्वर प्रेस,
९१/१०९, खेमराज श्रीकृष्णदास मार्ग,
७ वी खेतवाडी बॅक रोड कार्नर, मुंबई - ४०० ००४.
दूरभाष/फैक्स-०२२-२३८५७४५६.

खेमराज श्रीकृष्णदास
६६, हडपसर इण्डस्ट्रियल इस्टेट,पुणे - ४११ ०१३.
दूरभाष-०२०-२६८७१०२५, फैक्स -०२०-२६८७४१०७.

गंगाविष्णु श्रीकृष्णदास,
लक्ष्मी वेंकटेश्वर प्रेस व बुक डिपो
श्रीलक्ष्मीवेंकटेश्वर प्रेस बिल्डिंग,
जूना छापाखाना गली, अहिल्याबाई चौक,
कल्याण, जि. ठाणे, महाराष्ट्र - ४२१ ३०१.
दूरभाष - ०२५१-२२०९०६१.

खेमराज श्रीकृष्णदास
चौक, वाराणसी (उ.प्र.) २२१ ००१. दूरभाष - ०५४२-२४२००७८.

KHEMRAJ SHRIKRISHNA

